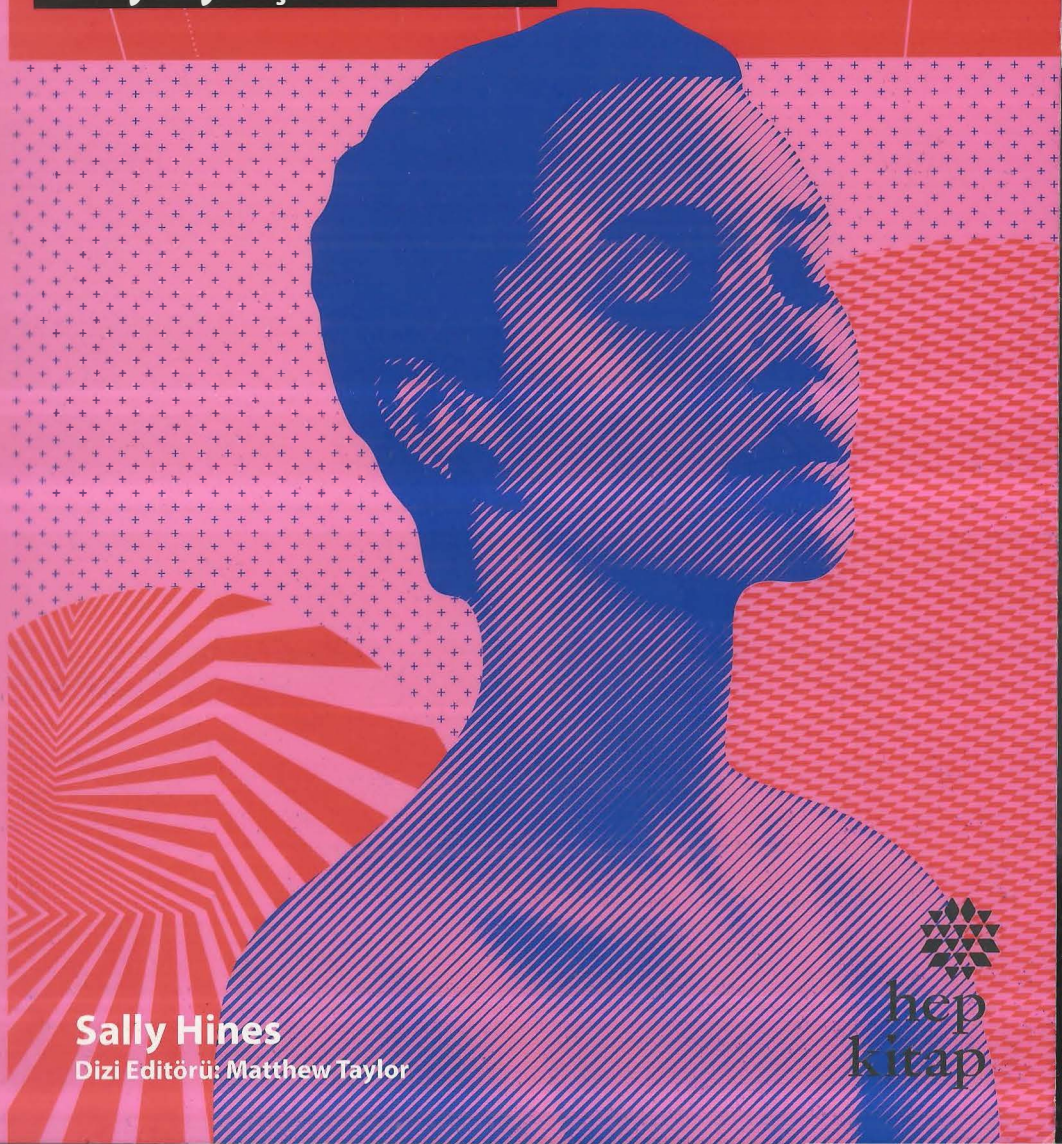
Önemli Sorular

Toplumsal Cinsiyet Akışkan mıdır?

21. yüzyıl için bir rehber

Sally Hines
Dizi Editörü: Matthew Taylor

hep kitap

Önemli Sorular
Toplumsal Cinsiyet Akışkan mıdır?

Dizinin diğer kitapları

Uzayın Şekli Nasıldır?

Bu kitabı size en uygun şekilde okuyun. Paragraflar, farklı büyüklükte fontlar kullanılarak önem sırasına göre düzenlendi. Font büyüdükçe ana kavramla ya da tartışmayla ilgili kelimeler de önem kazanıyor.

Bu nedenle eğer bu kitaba sadece yarım saat ayırabiliyorsanız sadece en büyük iki fontu okuyun, böylece konuyla ilgili temel bir fikir edinebilirsiniz.

Bir saatiniz varsa en küçük fontla yazılmışlar dışındaki paragrafların tamamını okuyun, böylece konuyla ilgili ilkeler ve prensiplerle ilgili daha derin bir kavrayış geliştirebilirsiniz.

Eğer birkaç saatinizi ayırabiliyorsanız tüm kitabı okuyabilir, hem tutarlı bir fikir edinebilir hem de her konuda detaylı bir kavrayış geliştirebilirsiniz.

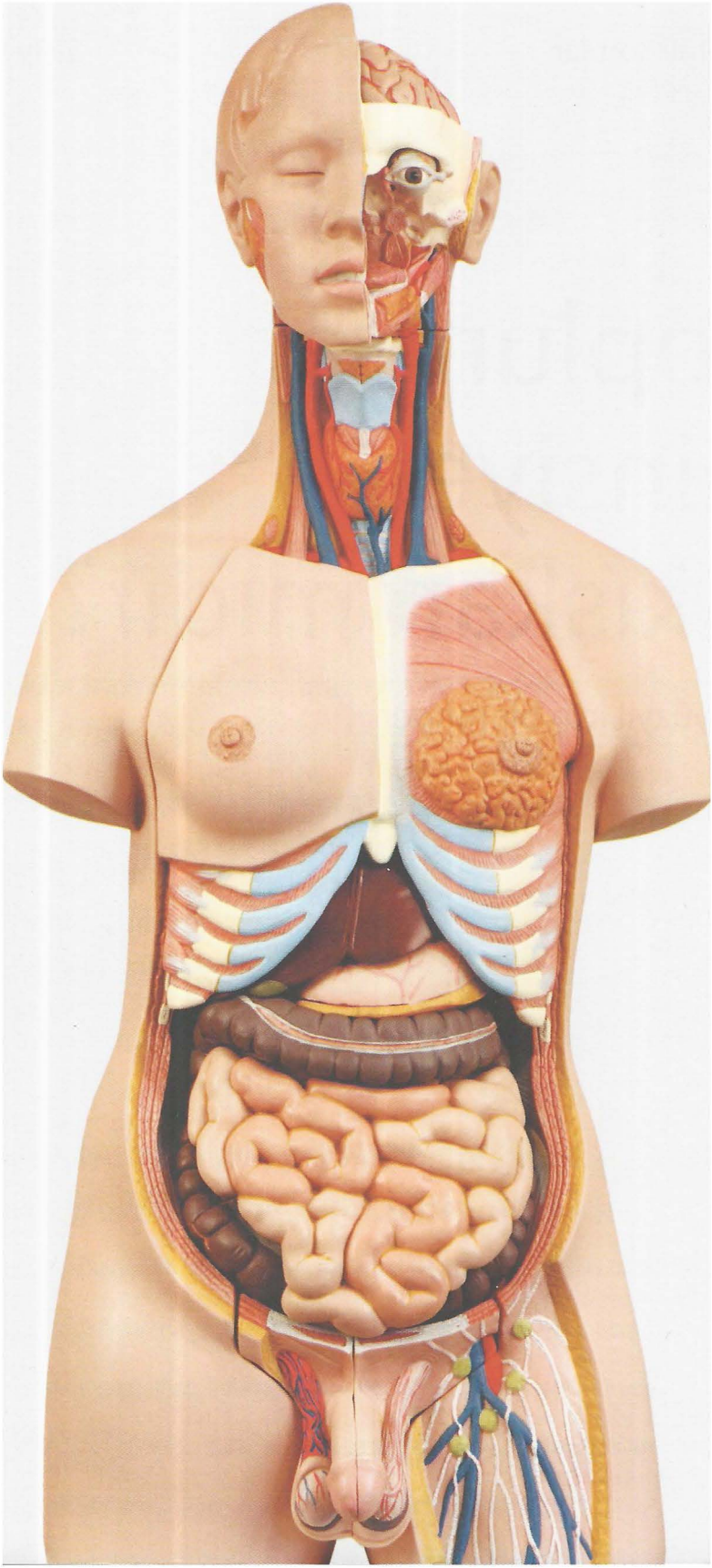
Konuya dair güçlü görseller

Görseller, tıpkı metin gibi, kitaptaki tartışmaların bir parçası. Tartışmayı genişletmek ve merak uyandırmak amacıyla yerleştirilen bu görseller okura daha bütünlüklü bir öngörü kazandırmayı hedefliyor.

Önemli Sorular

Toplumsal Cinsiyet Akışkan mıdır?

hep kitap

Önemli Sorular

Sally Hines

Toplumsal Cinsiyet Akışkan mıdır?

21. yüzyıl için bir rehber

160'tan fazla illüstrasyon

hep kitap

Dizi Editörü:
Matthew Taylor

İçindekiler

Giriş 6

1. Biyolojik Cinsiyetin İfadesi Olarak Toplumsal Cinsiyet 18

2. Sosyal Yapı Olarak Toplumsal Cinsiyet 46

3. Toplumsal Cinsiyet Çeşitliliği 76

4. Toplumsal Cinsiyet Aktivizmi 106

Sonuç 130

Görsellerin Künye Bilgileri 138

Dizin 140

Teşekkürler 144

Giriş

A

Bu kitap, toplumsal cinsiyetin farklı anlayış ve uygulamalarını araştırarak toplumsal cinsiyetin anlamını irdeliyor. İlerleyen sayfalarda da anlaşılacağı üzere "Toplumsal cinsiyet nedir?" sorusunun cevabı kesin olmaktan uzak. Bu kitapta, örneğin, "cinsiyet" ifadesiyle genel olarak biyolojik özellikler kastedilirken "toplumsal cinsiyet" sosyal ve kültürel faktörlere gönderme yapılıyor.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki karmaşıktır ve esasında tamamen farklı, çeşitli toplumsal cinsiyet anlayış biçimleri söz konusudur.

Bazı insanlara göre toplumsal cinsiyetin kökeni, cinsiyetin biyolojik, üremeyle ilgili özellikleridir; diğer bir deyişle, erkeği kadından kesin olarak ayırdığı iddia edilen fiziksel, hormonal ve kromozomal farklardır. Bazıları içinse toplumsal cinsiyet toplumun kadını ve erkeği tanımladığı davranış, rol ve beklentilerin bir bütünü olan sosyal normların dışavurumudur. Birçok insan toplumsal

cinsiyeti bu biyolojik ve sosyal faktörlerin birleşimi olarak görür. Ancak günümüzde giderek daha çok insan toplumsal cinsiyetin doğuştan olmadığını ve çok daha çeşitli şekillerde anlaşılabileceğini ve ifade edilebileceğini söylemektedir.

Buna ek olarak Anne Fausto–Sterling (d. 1944) ve Cordelia Fine (d. 1975) gibi bilim insanlarının çalışmaları, cinsiyetler arası bazı fiziksel ve fizyolojik farklılıkların düşündüğümüz kadar net olmadığının altını çizmiştir. Bu bakış açılarından herhangi birine bakılarak, toplumsal cinsiyetin değişken veya şekillendirilebilir olduğu söylenebilir veya bir başka deyişle, akışkan olarak düşünülebilir.

Cinsiyetin akışkanlığı fikri toplumsal cinsiyetin biyolojiyle sabit olmadığını; sosyal, kültürel ve kişisel tercihlere göre değiştiğini ileri sürer.

A 1960'larda bir dergide yer alan bu Nestlé reklamında, çekirdek ailedeki geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri yansıtılıyor.

B Trans kadınlar 1981'de San Francisco, California'da bir otel odasında poz veriyor. Şimdilerde gitgide daha fazla tanınsalar da trans bireyler 1980'de Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından "cinsel kimlik bozukluğu" teşhisiyle sınıflandırılıyordu.

B

A

Bunu daha kolay anlamak adına toplumsal cinsiyeti üç faktörün birleşimi olarak düşünebiliriz. Beden veya fiziksellik; her kişinin bedeninin gerçekliği, bunu nasıl deneyimledikleri ve başkalarının onların bedenlerine istinaden o kişiyle nasıl etkileşime girdiklerinden oluşur. Toplumsal cinsiyetin bu fiziksel yönü toplumsal cinsiyet kimliği ve toplumsal cinsiyet ifadesiyle etkileşim içindedir. Kişinin cinsiyet kimliği sabit kalabilir veya zaman içinde değişebilir; biyolojik cinsiyetiyle örtüşebilir veya ona zıt olabilir; toplumsal cinsiyet ifadeleriyle dışa vurulabilir veya çelişebilir.

Toplumsal cinsiyet kimliği her insanın içsel olarak erkek, kadın, ikisinin bir bileşimi olma ya da hiçbiri olmama duygusunu ifade eder; insanların kendilerine ve kim olduklarına dair algılarının temel parçasıdır.

Toplumsal cinsiyet ifadesi kişinin cinsiyetini dünya ya nasıl sunduğu, dünyanın toplumsal cinsiyetleriyle nasıl etkileşime girdiği ve onu nasıl şekillendirdiğidir. Bu, toplumsal cinsiyet rolleriyle ve toplumun bu rollere nasıl uyum sağladığıyla ilgilidir.

Akışkan bireylerin toplumsal cinsiyet kimlikleri zaman içinde veya farklı koşullarda değişir ve herhangi tek bir cinsiyet kimliğiyle sınırlı hissetmeyebilirler.

Genderflux[1] bireyler cinsiyet kimliklerini farklı zamanlarda farklı yoğunluklarda hissederler.

İkili olmayan erkek ve kadın kategorileri dışındaki herhangi bir cinsiyet kimliği veya ifadesini tanımlar.

[1] Bu ifadenin yaygın bir Türkçe karşılığı bulunmadığından, İngilizce aslıyla kullanılmıştır. (ç.n.)

Son zamanlarda "akışkan" veya "genderflux" gibi ifadeler toplum bilincinde yer etti. Toplumsal cinsiyetin ikili olmadığı fikri daha yaygın bir hale geldi ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler daha fazla görünürlük kazandı. "Gender queer' ve "cinsiyetsiz" gibi ifadeler zaman zaman geleneksel ikili erkek veya kadın tanımlarıyla ifade edilemeyen deneyim ve kimlikleri tanımlamak için kullanılıyor. Birçok insan erkek ve kadın kategorileriyle özdeşleşiyor; bazılarıysa toplumsal cinsiyet kimliklerinin zaman içinde değiştiğini belirtiyor.

Toplumsal cinsiyet her şeye nüfuz etmiştir. Hoşlanmaya teşvik edildiğimiz aktivitelerden çocukken sergilememiz beklenen davranışlara, genç insanlar olarak üzerinde çalışacağımız konulardan, yetişkin olarak gireceğimiz işlere ve alacağımız sorumluluklara kadar hayatlarımızı her açıdan etkiler. Fakat yine de çoğunlukla etkilerinin farkında olmadığımız söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip (*Gender-diverse*) birey cinsiyetle şekillendirilmiş, toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyet ifadesi veya bu faktörlerin birleşimi söz konusu olduğunda toplumunun norm veya değerleriyle örtüşmez. Bu, çok çeşitli insanı, uygulamayı ve deneyimleri içine alan kapsamlı bir kategoridir.

Gender queer, ikili olmayan cinsiyet gibi, toplumsal cinsiyet kimliği maskülenliğin ve feminenliğin sosyal normlarına oturmayan ve bu ikiliklerin arasında veya dışında kalan bireyleri tanımlar.

Cinsiyetsiz (*Agender*) bireyler kendilerini cinsiyetsiz olarak tanımlar ya da toplumsal cinsiyetlerinin olmadığını ya da nötr olduğunu hissederler.

B

A İsrail Savunma Kuvvetleri'nin bir bölümü olan karma Caracal taburu, hem erkek hem de kadınlardan oluşan üç muharebe birliğinden biridir.

B Sidney Avustralya'daki Westmead Hastanesi'nde erkek ebelerin sayısı gittikçe artmasına rağmen, 2017'de kadın ebeler erkek ebelerden 327'ye 5 olmak üzere hâlâ sayıca üstündü.

A

Kapsayıcı yazım Fransızcada karma cinsiyetli gruplar için cinsiyetçi formlar yerine çoğul formların kullanılmasıyla dilbilgisel cinsiyeti nötrleştirmek amaçlanır. Örneğin erkek ve kadın seçmenlerden oluşan bir grup, mevcut durumda "électeurs", "électeur.rice.s" şeklinde kullanılır.

Bedenselleşme (Embodiment) kişinin kendi bedeninde yaşama deneyimi ve durumudur. Hem kişinin sosyal beklentiler bağlamında bedenini deneyimlemesi hem de aynı zamanda bu beklentilerin bedenlerini etkilemesiyle ilgilidir.

Toplumsal cinsiyetin işlevleri kimliklerimizin, yakın ilişkilerimizin, günlük yaşam deneyimlerinin ve sosyal ve kültürel konumun anahtarı olmakla birlikte çoğunlukla fark edilmez. Sadece yaşamlarımızı düzenleyen dış bir öğe olarak etki etmekle kalmayıp, aynı zamanda hayatlarımızdaki fırsatları hayal etmemizi ve etrafımızdakilerin yaşamlarını etkiler. Toplumsal cinsiyete dair düşünce biçimimizi değiştirmek; kendimizi, diğer insanları ve bazı dil ve kültürlerde gündelik nesneleri ve onları tanımlamak için kullandığımız kelimeleri sınıflandırma biçimlerini değiştirmektir. Örneğin Fransızcada sıfatlar niteledikleri ismin cinsiyetine bağlı olarak dilbilgisel açıdan cinsiyetçidir ve kadınlı erkekli bir grup isminin varsayılan cinsiyeti, grubun geri kalanı kadınlardan oluşuyor olsa bile, maskülendir. Bu durum kadınlı erkekli bir gruptan bahsederken hem maskülen hem feminen formları kullanan ve kapsayıcı yazım mücadelesi yürüten aktivistlerin çalışmalarıyla bir tartışma yaratmıştır.

Toplumsal cinsiyet anlayışları ve dolayısıyla uygulamaları hiçbir zaman tutarlı olmamıştır.

Toplumsal cinsiyetin günlük hayatta deneyimlenme biçimleri farklı tarihsel, sosyal ve kültürel çerçevelerden ortaya çıkar. Tipik maskülen ya da feminen olarak görülen özellikler zaman içinde büyük ölçüde değişmiştir; bir kadın veya erkek için bir ülkede alışılagelmiş olan başka bir ülkede kabul edilemez görülebilir.

21. yüzyılda İngiltere'de bir kadın, 18. yüzyılda İngiltere'de bir kadın veya yine bu iki yüzyılda Suudi Arabistan'da bir kadın için normal veya kabul edilebilir davranışın ne olduğunu düşünelim. Aynı toplum içindeki farklı toplulukların bile toplumsal cinsiyet norm ve değerlerine dair farklı fikirleri vardır. Irk, sosyal sınıf, cinsellik ve bedenselleşme gibi diğer sosyal kategorilerle iç içe geçmiştir. Diğer sınıflandırma ve güç sistemleri aracılığıyla sosyal olarak konumlanmamız, toplumsal cinsiyetle sosyal olarak konumlanmamızı destekler.

B

A *Social Caricature in the Eighteenth Century*'den [18. Yüzyılda Toplumsal Karikatür] *The Macaroni Painter, or Billy Dimple sitting for his Picture* [Macaroni Ressam veya Tablosu İçin Poz Veren Billy Dimple, 1772] adlı bu resimde, macaroni giysili bir ressam macaroni giyimli arkadaşını veya hicivsel bir ifadeyle züppeyi günün abartılı modasıyla resmediyor. Macaroni'ler efemine olarak bilinen giysi seçimleriyle tanınırdı.

B Metropolitan Müzesi 1790–1829 erkek giyim koleksiyonundan alınan bu 18. yüzyıl Parisli erkek modası resimleri, erkeklerin korse giydiğini göstermektedir.

Hukukçu feminist bilim insanı Kimberlé Crenshaw (d. 1959) tarafından baskı sistemlerinin örtüşme biçimlerini analiz etmek için geliştirilmiş kesişimsellik teorisi, toplumsal cinsiyetin sosyal sınıf ve ırk gibi diğer yapısal konumlarla nasıl bağlantılı olduğunu anlamakta önemlidir. Örneğin işçi sınıfı kadınların tarihi, toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal sınıf anlayışları ve deneyimleriyle inşa edildiğini ortaya koyar. Aynı şekilde ikiz sınıflandırma sistemleri ırk ve toplumsal cinsiyet, iki alandan birinde veya her ikisinde de azınlıklara baskı uygulayacak şekilde birlikte faaliyet gösterebilir.

Kesişimsellik toplumun kadından, erkekten veya ikili olmayan bireyden beklentilerinin, onlara açık olan fırsatların ve bu kategoriler arasındaki ilişkilerin anlaşılmasının hepsinin kültür tarafından şekillendirildiği olgusunu dikkate alır. Kültür hayatın yaşanma biçiminin kilit yönlerini şekillendirerek, toplumun temel düzenleyici ilkesi olarak rol oynayan cinsiyet ilişkilerini etkiler.

Öte yandan kültür hiçbir zaman durağan değildir.

Toplumsal cinsiyetin ne anlama geldiğine dair çok sayıda anlayış biçimi dünya çapında farklı sosyal, kültürel, politik, yasal, dini ve ekonomik gerçeklikleri yansıtır. Toplumsal cinsiyet rolleri çok çeşitli faktörlerle bağlantılı olarak inşa edilir.

A

A Geleneksel erkek işgücü, 1971'de kapanan Skinningrove maden eritme ocağı gibi ağır sanayide görülür. İngiltere'de 1970 ve 1980'lerde Margaret Thatcher'in Muhafazakâr Parti yönetimi sırasında çok sayıda çelik ve kömür fabrikası kapanmıştır.

B 1970'lere ait bu Çin Kültür Devrimi propaganda posterleri kadınların işgücüne katılımına dair değişen yaklaşımları desteklemektedir. Mao Zedong, Çin'in sanayi gücünün Batı'nınkine rakip olmasını istemiştir.

B

Örneğin Çin'deki komünist yönetimden önce, kadının rolü çok büyük ölçüde domestik ve dekoratif olarak görülüyordu. Buna karşın Çin Komünist Partisi 2011 yılında Birleşmiş Milletler'e cinsiyet eşitliğini savunma çerçevesinde "gökyüzünün yarısını kadınlar ayakta tutar" düsturunun propagandasını yaptı. Çin'in büyük şehirlerinde yaşam kadınlar için gelişme göstermiş olsa da –yüksek tahsil yapan ve çalışan kadınların yüzdelerindeki artış– Çin'in kırsal kesimlerinde yaşayan kadınların deneyimlerine dair yapılan çalışmalar okuma yazma bilmeyenlerin yüzdesinin yüksek olduğunu ve erken yaşta yapılan görücü usulü evliliklerin yüksek oranla devam ettiğini göstermektedir. Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet anlayışları ve uygulamaları sadece tarih boyunca veya kültürler arasında çeşitli olmakla kalmaz, aynı ülke içinde aynı dönemde bile büyük ölçüde değişkenlik gösterebilir.

Kesişimsellik ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet, cinsellik, bedenselleşme ve engeller dahil sosyal kategorilerin baskı veya dezavantaj sistemleri üretmek üzere örtüşme biçimlerine açıklama getirmeye çalışır. Dolayısıyla bu kategorilerin birindeki ya da daha fazlasındaki baskı durumları birlikte ve birbiriyle aynı bağlamda analiz edilmelidir.

Birleşmiş Milletler 1945 yılında barış, insan hakları ve temel özgürlüklerin gelişmesi gibi meselelere destek vermek üzere uluslararası işbirliği sağlamak için kurulmuştur. Halihazırda 193 üye ülkeden oluşmaktadır.

Toplumun diğer kültürel ve yapısal faktörleriyle bağlantısına ek olarak, toplumsal cinsiyet ataerkillik sistemiyle de iç içedir. Kelime orijinal anlamından yola çıkılarak Sylvia Walby (d. 1953) gibi feminist yazarlar tarafından *Theorizing Patriarchy* [Ataerkilliği Kuramlaştırmak, 1990] adlı kitabında erkeklerin kadınları sömürdüğü sosyal sistemlere açıklık getirmek için geliştirilmiştir. Sosyolojik bakış açısından yazan Walby, ataerkilliğin birbiriyle bağlantılı altı özelliğini ortaya koyar: 1) Devlet: kadınlar devlet yönetiminde daha az resmi güç ve temsile sahiptir; 2) Ev işi: kadınlarda ev işi yapma ve çocuk büyütme oranları daha yüksektir; 3) Şiddet: kadınlar suiistimale daha çok maruz kalır; 4) Ücretli İş: kadınlar erkeklerden daha düşük oranlarda ücret alır; 5) Cinsellik: kadın cinselliğinin olumsuz görülmesi daha muhtemeldir; 6) Kültür: kadınlar medyada ve popüler kültürde daha sık yanlış temsil edilir. Walby erkek egemenliğinin bu unsurlarının "farklı kültürlerde ve farklı zamanlarda farklı formlarda" ortaya çıktığını iddia eder.

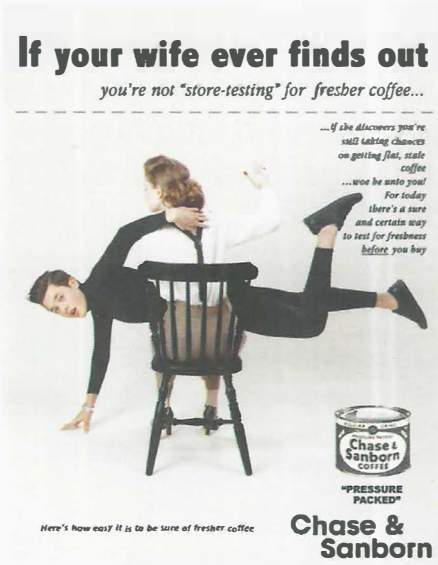
Bu kitapta toplumsal cinsiyetin farklı tanımlarını ve ne ölçüde akışkan olarak değerlendirilebileceğini araştırarak toplumsal cinsiyeti farklı açılardan irdeleyeceğiz.

A/B Eli Rezkallah'tan "In a Parallel Universe" [Paralel Evrende] 1950 ve 1960'lardaki gerçek reklamların yeniden canlandırılmış kurguya dayanan resimlerinin bir derlemesidir. Çalışmada, modern cinselliğe mizah yoluyla meydan okumak için canlandırma tekniği kullanılır.

Rezkallah bu çalışmayı yapmayı amcalarının "kadınların yemek yapmakta, mutfakla ilgilenmekte ve 'kadınlık görevleri'ni yerine getirmekte nasıl daha iyi oldukları" hakkındaki konuşmalarına kulak misafiri olduğunda karar vermiştir.

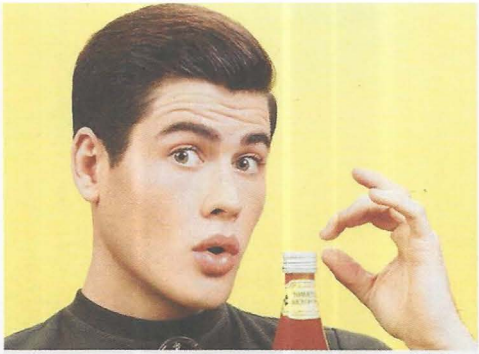
A

You mean a woman can open it?

You mean a man can open it?

Ataerkillik başlangıçta erkeklerin başta olduğu, mülkiyetin erkek soyundan miras kaldığı ve yaşça en büyük erkeğin aile reisi olduğu toplum ya da yönetim sistemini ifade ediyordu. Şimdilerde erkeklerin gücü kadınlardan daha fazla elinde tuttuğu bir sosyal sistemi ifade etmek için kullanılıyor.

Faillik kişinin veya bir grup insanın bağımsız hareket etme veya seçim yapma kapasitesidir. Belirli bir şekilde davranmayı seçme ve seçilen davranışı yerine getirme gücünü ifade eder.

1. Bölüm toplumsal cinsiyetin, biyolojik cinsiyetin sosyal bir ifadesi olarak tarih boyunca farklı kültürlerde nasıl anlaşıldığını inceliyor. 2. Bölüm toplumsal cinsiyeti sosyal yapı olarak ve sosyal değişimlerin toplumsal cinsiyetin ifadeleri üzerindeki etkisini ele alıyor. 3. Bölüm kadın ve erkek ikili kategorisinin karşısında, arasında veya dışında kalan bir dizi uygulamayı inceliyor ve toplumsal cinsiyetin akışkan olduğu anlayışıyla son noktayı koyuyor.

Toplumsal cinsiyete eşitsizlikleri modelleyebilecek ve olasılıkları kısıtlayabilecek bir sosyal yapı olarak odaklanmaya ek olarak, bu kitap cinsiyetçi failliğe ışık tutuyor.

4. Bölüm ise insanların toplumsal cinsiyet yapılarına karşı çıkma yollarından bazılarına değiniyor. Bireyler ve sosyal gruplar olarak, toplumsal cinsiyeti yaşamaya ve hakkında düşünmeye dair alternatif yollar yaratmak için hâkim cinsiyetçi süreçleri nasıl sorgulayabileceğimizi ele alıyor.

1. Biyolojik Cinsiyetin İfadesi Olarak Toplumsal Cinsiyet

A

Özcü bakış açısı her şeyin bir dizi özelliği –onu tanımlayan bir "özü"– olduğuna ve bu özelliklerin kimliği ve işlevi için esas olduğuna inanır.

Eşeysel dimorfizm aynı türün erkek ve dişisi arasında cinsel organları dışında boyut, renk, vücut yapısı, vücudundaki desenler ve ikincil cinsiyet özellikleri farklılıklarıdır.

Sosyobiyologlar hayvanlardaki ve insanlardaki sosyal davranışları biyolojik ve evrimsel bakış açısından açıklamayı amaçlar. Fiziksel özellikler gibi sosyal davranışların da her canlı türünde doğal seleksiyon yoluyla zaman içinde geliştiğini savunurlar.

Toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet arasında var olduğu farz edilen ilişkiyi inceleyerek başlamak mantıklı görünmektedir zira biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet hakkındaki anlayışlarımızın ve varsayımlarımızın büyük bir parçasıdır.

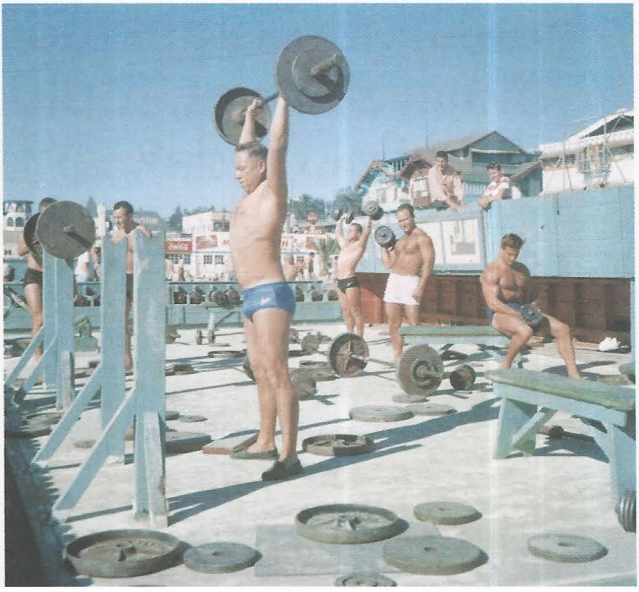
Cinsiyet çalışmalarında özcü düşünce ekolü olarak bilinen görüş, toplumsal cinsiyet farklılıklarının kadınların ve erkeklerin biyolojik yaradılışlarındaki doğuştan gelen farklardan

ortaya çıktığını ileri sürer. Farklı fiziksellikler yanı sıra, biyolojik özcü görüş kadınların ve erkeklerin belirli sosyal rollerini etkileyen farklı kromozomal ve hormonal farklara sahip olduklarını ileri sürer – yani maskülenlik ve feminenliğin "özü".

> Kadınların içgüdüsel olarak müşfik ve duygusal yönden duyarlıyken erkeklerin doğaları gereği geçim sağlamakta ve korumakta daha yetkin olduğu iddia edilir.

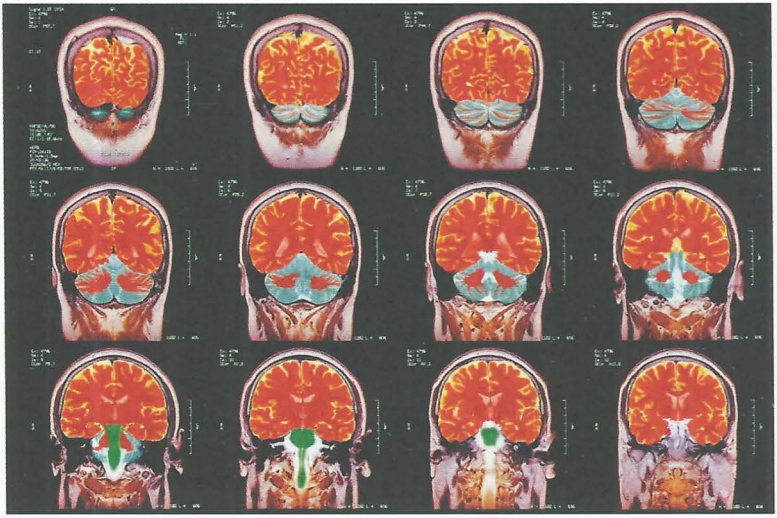
Bu bakış açısından, Leonard Sax gibi kuramcılar eşeysel dimorfizmin mutlak olduğu varsayımıyla çalışırlar. Onlara göre kadınların ve erkeklerin davranışlarındaki bütün farklılıklar biyolojik kökenlidir ve hayvanlar dünyasında görülen özelliklerin aynısını yansıtırlar. Jeremy Cherfas (d. 1951) gibi sosyobiyologlar bu bağlamda birkaç varsayım öne sürer. Örneğin erkeklerin rastgele cinsel ilişkide bulunmaya doğaları gereği daha meyilli olduğunu, çünkü sınırsız spermleri olduğunu; kadınların ise monogamiye daha meyilli olduğunu çünkü –sınırlı miktarda yumurtayla– genlerini aktarmak için daha sınırlı fırsatları olduğunu ve dolayısıyla partnerlerini dikkatle seçmeleri gerektiğini öne sürerler. Ayrıca doğurmanın risk ve külfetleri, dokuz aylık gebelik süreci, ölümcül olabilecek doğum ve (yüksek ihtimalle) çocuk yetiştirmenin yükü kadının omzundadır. Cherfas 2008'de şöyle yazmıştır: "Erkeklerin, ucuz kullan at spermleriyle, rastgele cinsel ilişkide bulunmasını bekleriz; çiftleşme onlara o kadar ucuza mal olur ki mümkün olan her fırsatta cinsel fırsat peşinde koşarlar."

B

A "Miss America" güzellik yarışması 1921'de düzenlenmeye başladı ve bugün hâlâ devam ediyor. Yarışmacılar başlangıçta sadece dış görünüşlerine göre değerlendirilirken sonrasında yetenek ve mülakat bölümleri de eklendi. Burada bir grup genç yarışmacı, birinci taç giydikten sonra gece kıyafetleriyle fotoğraflanmış.

B Santa Monica, California'da 1933'te düzenlenmeye başlayan Muscle Beach yarışması aleni fiziksel güç gösterisi nedeniyle çelişkili tepkiler çekti. 1950'lerde ve 1960'larda bu plajda birçok halterci "Mr Americas" antrenman yaptı.

A

Böyle teoriler çoğunlukla biyolojinin sadece cinsel davranışlardaki farklılıkları değil, aynı zamanda kadınların ve erkeklerin ilişkilere psikolojik yaklaşımlarını da etkilediğini varsayar. Sosyobiyolog Donald Symons (d. 1942) bu yaklaşıma 2009'da şöyle değinmişti: "İnsan dişisi, çoğu hayvan türü gibi, her yavrunun dünyaya getirilmesi ve hayatta kalmasına görece büyük bir yatırım yaptığından ve erkekler nispeten küçük bir yatırımla sıyrılabildiğinden, cinsellik ve üremeye, hayvanlar gibi, erkeklerden oldukça farklı şekilde yaklaşacaktır." Symons kadınların ve erkeklerin cinsellik ve ilişkilere yaklaşımlarının normatif açıklaması olarak ifade edilebilecek bir iddiayla devam eder: "Kadınlar daha seçici ve daha tereddütlü olacaktır çünkü kadın olası kötü bir seçimin sonuçları karşısında daha büyük risk altındadır. Erkekler ise daha az seçici, daha atılgan ve daha fazla farklı partner isteyecektir çünkü daha az risk altındadır." Bu açıklamada biyolojinin sadece olana değil, aynı zamanda olması gerekene de açıklama getirdiğine dikkat çekmek gerekir.

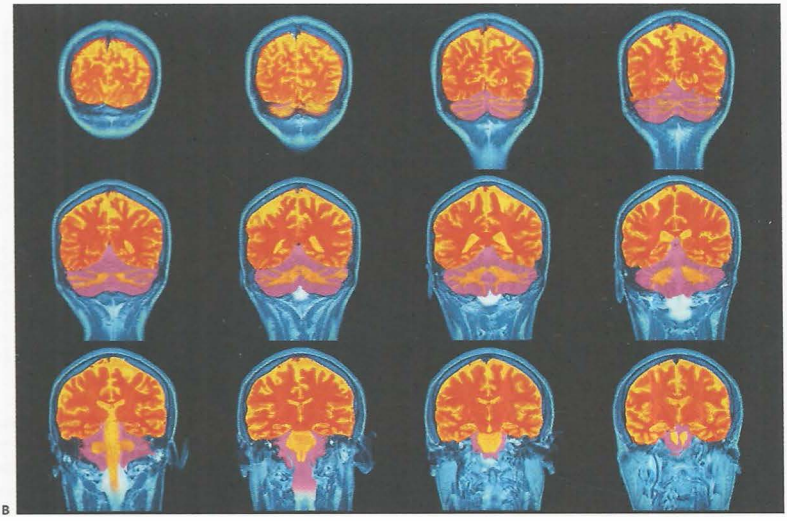
Özcü teorilerde cinsiyetçi fiziksellik ve toplumsal cinsiyete özgü davranışlar arasındaki bağlantının çoğunlukla erkekler ve kadınlar arasındaki hormonal ve nörolojik farklılıklara dayandığı düşünülür. Ne var ki tüm bilim insanları hemfikir değildir.

A/B Bu MRI görüntüleri sağlıklı bir erkek beynini (üstte) ve kadın beynini göstermektedir (yan sayfada). Erkek beyninde serebrum kırmızıyla, beyincik açık maviyle, beyin sapı yeşille ve boyun dokusu kahverengiyle gösterilmiştir. Kadın beyninde serebrum sarı ve kırmızıyla, beyincik pembeyle ve boyun dokusu maviyle gösterilmiştir. Erkek ve kadın beynindeki farklılıklar, farklı özelliklere ve davranışlara katkıda bulunabilir. Ne var ki bu farklılıkların tam ve kesin etkisine dair görüşler çeşitlidir.

Testosterone Rex: Myths of Sex, Science and Society [Testosteron Rex: Cinsiyet, Bilim ve Toplum Efsaneleri, 2017] adlı kitabında psikolog ve nörobilim yazarı Cordelia Fine hormonal farklılıkları kullanan biyolojik yaklaşımlara karşı çıkar.

Kadınlar ve erkekler arasında "temel ve derin farklar" olduğuna dair ısrarın, testosteronun birçok kilit sosyal yapıdan sorumlu olduğu düşüncesi olan yaygın "Testosteron Rex" hikâyesinin sonucu olduğunu ileri sürer: "Bildik, akla yatkın, yaygın ve güçlü bir cinsiyet ve toplum hikâyesi. Evrim, beyin, hormonlar ve davranışların birbirine bağlı olduğu yönündeki iddialar bir araya geldiğinde bu, toplumumuzun süregelen ve görünürde çözülmesi güç cinsiyet eşitsizliklerine düzgün ve ikna edici bir açıklama sunar." "Testosteron Rex yenilmez görünmesine" rağmen, Fine evrim teorisinin aslında "cinsel doğal düzen"in çeşitlilik ve dinamizmini ortaya çıkardığını iddia eder. Hormonlarda ve beyin fonksiyonlarında cinsiyet farklılıkları kesinlikle var olmakla birlikte, aslında farklı üreme rollerinin fizikselliğinden kaynaklanan davranışsal farklılıkları pekiştirmek yerine dengelediği şeklinde de anlaşılabileceği fikrinin bilimsel temelini etkin bir şekilde savunur.

Dolayısıyla erkekler ve kadınlar arasındaki bazı fiziksel farklılıklar onları ayırmaya hizmet ederken, bazıları davranışlarını daha benzer kılmaya yarar.

B

Evrimsel biyoloji ve evrimsel psikoloji alanındaki bazı çalışmalar eşeysel dimorfizmin özcü teorilerini desteklemektedir.

İnsan erkeği ve dişisinin davranışıyla tıpkı bizim gibi zaman içinde evrim geçirmiş olan hayvanların davranışları arasındaki ilişkileri inceleyebiliriz. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda, erkeğin doğuştan koruma veya yuvaya yiyecek sağlama ve kadının yavrulara bakma eğilimi gösterdiği iddia edilir. Ne var ki bu modelin dışında kalan hayvan örnekleri de vardır; imparator penguen en bilinen örnektir. Dişi penguen yumurtladığında, yavrular için yiyecekle dönene dek yumurtaları ayakları ve kesesi arasında dengede tutarak ısıtması için erkeğe bırakıp iki ay boyunca okyanusta beslenmeye gider. Erkek rhea (büyük, uçamayan bir kuş türü), dişinin yumurtaları yumurtadan çıkana kadar altı hafta boyunca kuluçkaya yatar. Kuş dünyasının "bekâr babası" olarak adlandırılan erkek rhea ilk altı ay boyunca yavruların bakımından tek başına sorumludur. Ayrıca bazı erkek primatlar da hayvanlardaki cinsiyet rollerine dair yerleşmiş fikirlere karşı çıkar. Örneğin erkek marmoset, doğumdan itibaren yavruya kendi bakar, tıpkı çeşitli sıçan türlerinin erkekleri gibi. Deniz canlıları çok sayıda "alışılmadık" erkek üreme davranışları örneği sunar. Denizatı yumurtaları dişiler tarafından erkeğin kesesine bırakılır, erkek yumurtaları orada 45 gün taşıdıktan sonra yavruyu dünyaya getirir.

Hayvanlar dünyasında akrabalık ve üreme pratiklerindeki bu gibi farklılık örnekleri cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farkının doğuştan olduğunda ısrar eden evrimsel psikoloji çalışmalarının temel ilkelerine karşı çıkar. İnsan dünyasında da erkeklerin çocuk

A

A Erkek bir emu yumurtaları için kuluçkaya yatıyor. Bu türün erkeği yavru için kuluçkaya yatmaktan ve bakımından sorumludur.

B Erkek imparator penguen yavrusunun bakımını üstlenir. Dişi yumurtasını bıraktıktan sonra kışı okyanusta geçirmek üzere yuvadan ayrılır. Erkek penguen kuluçkaya yatar ve yavruya bakar.

C Çiftleşme sırasında dişi denizatı yumurtaları erkeğin kuyruğundaki keseye bırakır. Sonrasında yumurtadan çıkana kadar yavruları taşır.

B

C

Evrimsel biyoloji doğal seleksiyon, ortak soy ve yaşam formlarının zaman içinde çeşitlilik ve uyum sağlama yolları gibi doğadaki evrimsel süreçler üzerine çalışır.

Evrimsel psikoloji fiziksel özellikler gibi bazı veya tüm insan davranışlarının çevresel baskılara cevap olarak insanlar evrim geçirdikçe gelişen psikolojik adaptasyonlara dayandığını ileri sürer.

Akrabalık ve üreme pratikleri sırasıyla, canlı varlıkların akrabalarıyla etkileşim kurma ve üreme yollarıdır. İki uygulama da canlı türleri arasında büyük ölçüde farklılık gösterebilir.

bakımının bir kısmına veya tümüne dahil olması veya kadınların geçim sağlama rolünü üstlenmesi giderek yaygınlaşmaktadır.

Diğer modern özel ve cinsel hayat yaşam biçimleri eşeysel dimorfizm teorileriyle açıklanamaz. 21. yüzyılda çocuk sahibi olmamayı seçen giderek daha çok sayıda kadın ve erkeği tanımlamak için "gönüllü çocuksuzluk" veya "çocuksuz" gibi ifadeler türetilmiştir. ABD Nüfus Sayım Bürosu'nun Güncel Nüfus Anketi'nin (2014) en son istatistiği, 15 ve 44 yaş arası kadınların neredeyse yarısının çocuğu olmadığını gösterir; bu rakam devletin nüfus üreme istatistiklerini izlemeye başladığından bu yana görülen en yüksek orandır.

A

A 1955 tarihli bu Golden Dreams poster takvim Amerikalı oyuncu Marilyn Monroe'nun çıplak pozunu sayfasına taşımıştır. Orijinal fotoğraf, fotoğrafçı Tom Kelley tarafından 1949 yılında Monroe'nun paraya ihtiyacı varken çekildi. Monroe çekim için 50 dolar aldı.

B 1999'da Rylstone and District Women's Institute üyeleri bir hayır kuruluşunun takvimi için çıplak poz vermiştir. *Takvim Kızları* (2003) filmi hikâyelerini ekrana taşıdığında uluslararası bir ün kazandılar. Sonrasında adlarını "Baker's Half Dozen" olarak değiştirdiler; burada aralarına katılan yeni üyeler görülüyor.

Cinsellik ve üremenin birbirinden ayrıldığı durumlar, cinsiyetin doğuştan ve evrensel bir uygulama olduğu analizine karşı çıkar.

Rastgele cinsel ilişkide bulunma ve tekeşlilik gibi cinsel davranışların cinsiyetçi doğasına dair sosyobiyolojik teoriler de mevcut bulguların ışığında tartışmaya açıktır.

Örneğin sağlık ve güzellik şirketi Superdrug'ın cinsel sağlık konulu yeni anketi, Britanya ve Avrupa'da 2.000 erkek ve kadına cinsel yaşam tarzları hakkında sorular yöneltmiştir. Kadınlar tarafından bildirilen cinsel partner sayısı (14) erkekler tarafından verilen sayıya neredeyse eşitti (15) ve kadınların ilişki yaşama olasılığı erkekler kadar yüksekti. Dolayısıyla cinsel araştırmalar doğuştan rastgele cinsel ilişkide bulunan erkek ve tekeşli kadın ikili efsanesini altüst etmektedir.

The Human Journey [İnsanın Yolculuğu, 2012] adlı kitabında tarihçi Kevin Reilly, arkeolojik bulgulara göre neolitik çağ öncesi avcı-toplayıcılar gibi antik toplumların işbölümünü çoğunlukla cinsiyete göre yaptığını belirtir: "Çoğu durumda erkekler genellikle küçük gruplar halinde avlanırken kadınlar çocuklarla eve yakın yerlerde bitki ve küçük hayvan toplardı."

Evrimsel psikolojiye dayanan yaygın bir yaklaşım, modern dünyadaki cinsiyet rollerini belirlerken erkeğin avlanırken, kadının yiyecek peşinde koştuğu ve çocuklara baktığı aynı "doğuştan gelen" modeli baz almaktadır.

Her cinsiyetin kendisine tahsis edilen role en uygun olduğunu çünkü bunu yerine getirmek için en iyi özellikleri geliştirdiği iddia edilir: Örneğin erkeklerin üst beden gücü (ortalama olarak kadınlarınkinden fazladır) ve yüksek testosteron düzeylerinin (saldırganlık ve risk alma eğilimini yükselttiğinden) onları avlanma için daha uygun yaptığı söylenebilir.

B

Baker's half dozen . . .

A

Antropolog Steven L. Kuhn ve Mary C. Stiner "What's a Mother to Do?" [Bir Anne Ne Yapar, 2006] adlı makalelerinde Paleolitik çağdaki bu işbölümünün *Homo sapiens*'e beslenmelerini geliştirmelerine ve verimliliği artırmak için işbirliği yapmalarına imkân sağlayarak Neandertallere karşı üstünlük sağladığı varsayımında bulunurlar. Ne var ki, "...yaşamsal işbölümünü toplumsal cinsiyete göre yapma yönündeki evrensel eğilimin yalnızca cinsiyetler arasındaki doğuştan gelen fiziksel veya psikolojik farklılıkların sonucu olmadığını; büyük bölümünün öğrenilmesi gerektiğini" vurgularlar.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, hâlâ var olan avcı-toplayıcı toplumlara dair yapılan antropolojik çalışmalar, bu topluluklarda yaşayan kadınların erkeklerle birlikte avlandığını ortaya koymaktadır.

Filipinler'deki Aeta halkı bu topluluklara bir örnektir. Aynı şekilde, hem Namibya'daki Ju/'hoansi halkının hem de Avustralyalı avcı-toplayıcı Martu halkının kadın üyeleri usta avcılardır.

B

Man the Hunter [Avcı Erkek, 1968] adlı kitaplarında antropologlar Richard Borshay Lee ve Irven DeVore eşitlikçiliğin göçebe avcı ve toplayıcı toplumların kilit özelliği olduğunu öne sürerler. Bu yaşam tarzı, grup üyelerinin gezici olmasını gerektirdiğinden, mal varlığı grup içerisinde bölüştürülmelidir ki tek bir kişi ihtiyaçtan fazlasını kendisinde toplamasın. Antropolog Mark Dyble tarafından 2015'te yapılan başka bir çalışma, cinsel eşitliğin ilk insan toplumlarında evrimsel açıdan avantajlı olduğunu çünkü geniş kapsamlı sosyal ağları geliştirdiğini ileri sürer. Dyble cinsel eşitsizliklerin ilk olarak tarımın gelişmesi sonrasında, topluluklar yerleşik düzene geçince ve varlık biriktirebildikçe ortaya çıktığını öne sürer. "İnsanlık tarihinde bu noktada" der Dyble, "erkekler için varlık biriktirmek –eş ve çocuk dahil– ve erkek akrabalarla sosyal birlik oluşturmak avantajlı olmaya başlamıştır." Dyble

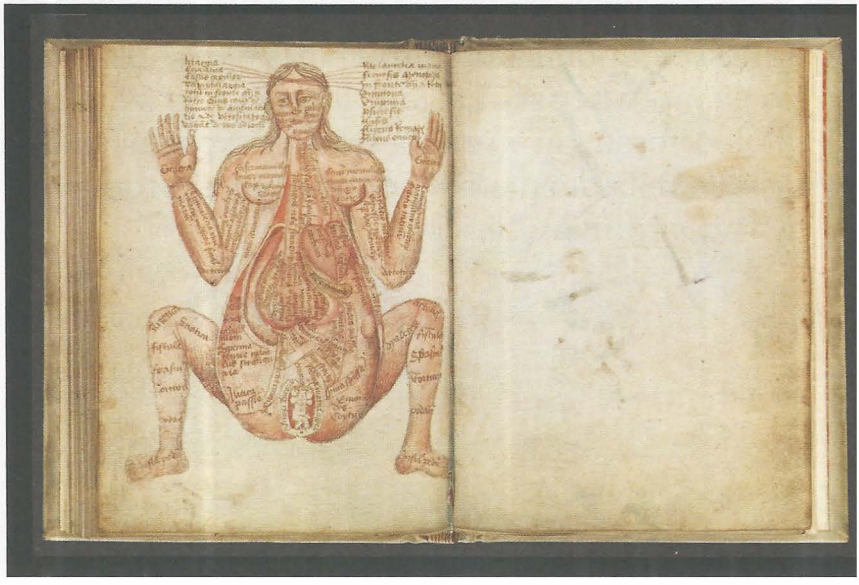
A **Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki Aka halkının kadınları o günkü balıklarını tutmak için ormana gidiyorlar. Aka babaları zamanlarının %47'sini çocuklarının yakınında geçirerek çocuk bakımında eşit rol oynarlar.**

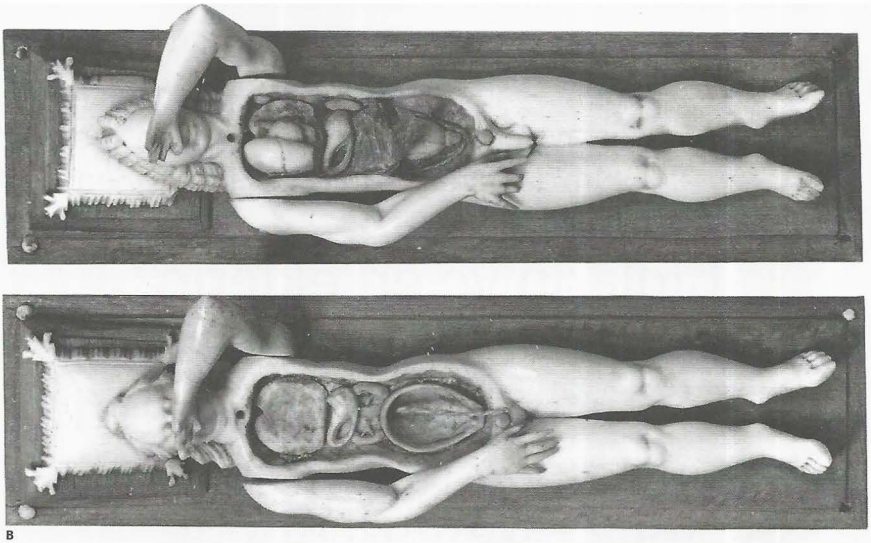
B **Aeta halkı Filipinler'de Luzon adasının dağlık bölgelerinde yaşayan yerli halktır. Bir çalışmaya göre kadın avcılar erkeklere kıyasla daha yüksek başarı oranına sahiptir.**

bu yorumuyla erkekler ve kadınlar için farklı sosyal rollerin biyolojik evrimden ziyade değişen sosyal faktörlerin sonucu olarak ortaya çıktığını öne sürenler arasındadır – bu teori 2. Bölüm'de daha derinlemesine incelenecektir.

> Kadınların ve erkeklerin biyolojik yaradılışları, cinsiyetçi davranışlar ve sosyal rolleri etkilese de etkilemese de insanlık tarihinin büyük bölümü boyunca yanlış anlaşıldı.

Cinsellik tarihçisi Thomas Laqueur (d. 1945) Avrupa'da insan cinsiyeti ve cinselliğinin modern anlayışlarının temellerinin

B

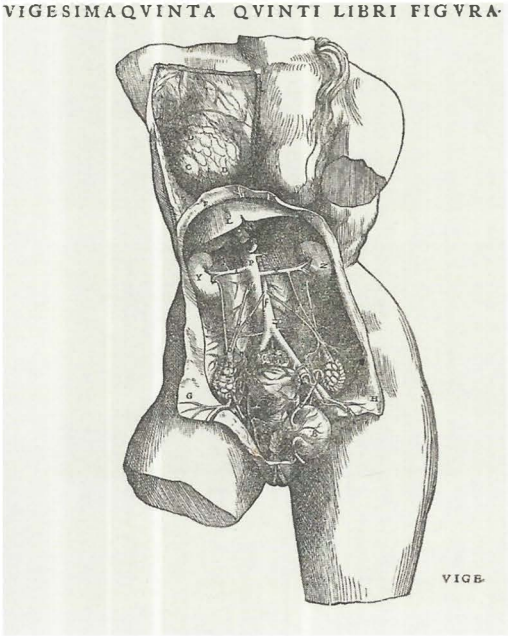
18. yüzyılda Aydınlanma olarak bilinen dönemde atıldığını iddia eder. Bu sırada cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farkının açıklayıcı hâkim çerçevesi olarak dinin yerini bilim almıştır.

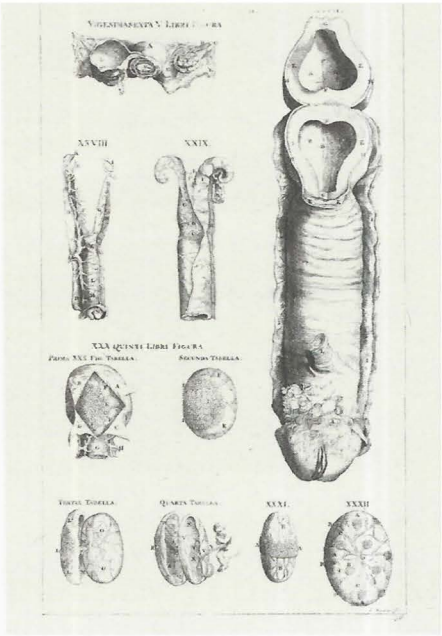
Laqueur bu değişimi 18. yüzyıl Batı Avrupası'nda "tek cinsiyet"ten "ikili cinsiyet" modeline geçişin işareti olarak tanımlar. Laqueur öncesinde hâkim inanışın –en azından Antik Yunan'a kadar uzanan bir gelenek olarak– kadınların ve erkeklerin "tek cinsiyet"i temsil etmesi olduğunu ileri sürer. Erkekler ve kadınlar tek tip bir insan bedeninde farklılıklara sahip olarak niteleniyordu, bu anlamda erkeklik organı vücudun dışında ve kadının üreme organı aynı anatominin ayna görüntüsü gibi, içindedir.

Aydınlanma Avrupa bilim, felsefe ve siyasetinin köklü değişimlere uğradığı; bilim, mantık ve bireyciliğin din ve geleneğin önüne geçtiği 17. yüzyıl sonundan 19. yüzyıl başına uzanan tarihsel bir dönemdir.

A **15. yüzyıl İngiliz tıp eseri Anatomia'dan "Hamile Kadın", Galen'e atfedilmektedir.**

B **Fildişinden yapılan erkek ve kadın anatomi çizimleri (1701-30). İç organlar ayrıntılarıyla çizilmemiştir, dolayısıyla bu çizimlerin tıp eğitiminde kullanılmış olması düşük ihtimaldir.**

A

A Andreas Vesalius modern anatominin öncüsüydü. Bu çizimler en bilinen çalışması *De Humani Corporis Fabrica* [İnsan Vücudunun Yapısı Üzerine, 1543] adlı eserindendir; (solda) kadın anatomisini ve vajinal kanalı ters dönmüş bir penise benzer şekilde çizilmiştir (sağda).

B At ile birlikte bir erkekiskeleti (solda) ve devekuşuyla bir kadın iskeleti (sağda). John Barclay'in *The Anatomy of the Bones of the Human Body* [İnsan Bedeni Kemiklerinin Anatomisi, 1829] kitabında yer alan Edward Mitchell'in gravür serisindendir.

İkili toplumsal cinsiyet sistemi, toplumsal cinsiyeti erkek ve kadın olarak iki kategoriye ayırır. Bu kategorileri farklı ve birbirine zıt olarak görür. Bu sistem bazen toplumsal cinsiyetin biyolojik ve sosyal yönünü birleştirir.

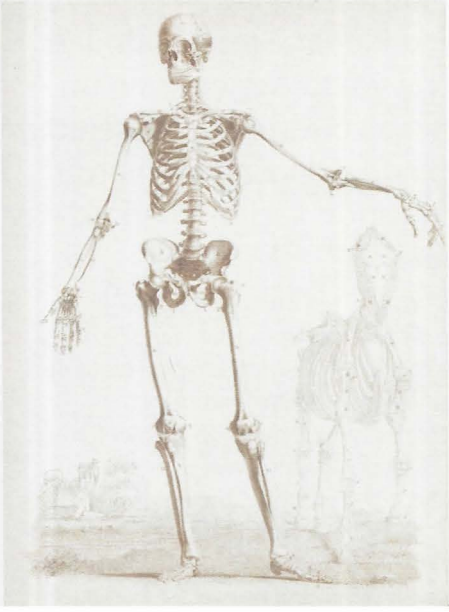
Kadın vücudunun erkeğin ikinci sınıf veya eksik bir versiyonu olduğu inancı, Roma İmparatorluğu'nda yaşayan Yunan hekim Galen ve insan vücudunun gerçekliklerini keşfetmekte diseksiyon kullanımı hareketinde ilk dönem etkili bir rolü olan 16. yüzyıl Flaman anatomi uzmanı Andreas Vesalius gibi erkeklerin çalışmalarıyla destekleniyordu.

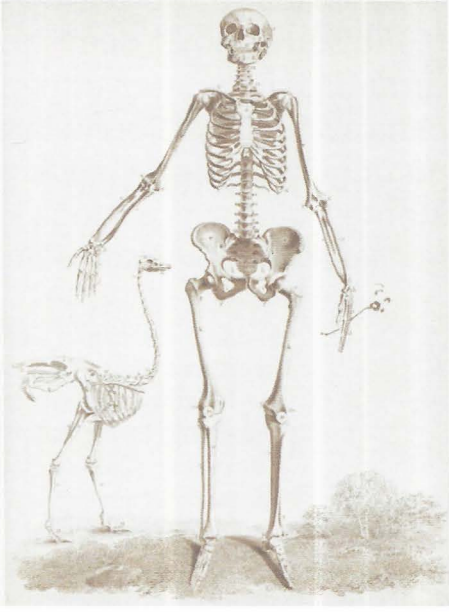
Vesalius'un zamanından 18. yüzyıl Aydınlanma dönemine kadar, insan cinsiyetinin ele alınmasında dikkat çekici değişiklikler meydana gelmişti. Diseksiyon gibi uygulamalar sayesinde kaydedilen bilimsel gelişmeler erkekler ve kadınlar arasında üreme sistemlerinin çok ötesinde fiziksel farklar ortaya çıkardı. Bilim tarihçisi Londa Schiebinger (d. 1952) Skeletons in the Closet [Sırlar, 1986] adlı kitabında şöyle yazmıştı: "1750'lerde başlayarak, Fransa ve Almanya'daki doktorlar

cinsiyet farklılıklarında daha üstün bir tanımlama yapılması çağrısında bulundular; her kemikte, kasta, sinirde ve damarda cinsiyet farklılıkları keşfetmek, anlatmak ve tanımlamak anatomi biliminde araştırma önceliği haline geldi." İkili toplumsal cinsiyet modeli, kadın bedenini erkek bedeninin eksik, ters çevrilmiş versiyonu olarak görmek yerine, daha derinden farklı oldukları üzerinde duruyordu.

Laqueur bunu ikili cinsiyet modelinin ortaya çıkışı olarak ifade eder. O ve Schiebinger bu dönemde Batı Avrupa tıp ders kitaplarında insan iskeleti çizimlerinde değişimler olduğundan bahsederler; bu değişimlerden önce tıp çizimlerinde de görülebileceği gibi tek bir insan iskeleti çizimi söz konusuydu: Erkek iskeleti.

Farklılıkları vurgulayan fikirler hâkimiyet kazandıkça, tek insan iskeleti çizimlerinin yerini biri kadın, biri de erkek olmak üzere, oldukça farklı iki iskelet figürü çizimi aldı.

A

Farklılıklar incelemelerin odak noktası oldukça, bilim insanları kadını kadın, erkeği de erkek yapanın ne olduğunun "kaynağını" belirlemeyi amaçladılar. Aydınlanma sırasında bilimsel, felsefi ve siyasi söylem çoğunlukla bireysel özgürlük ve tüm insanlar için eşitlik meselelerine yoğunlaştı. Kadınların bu eşitlik talebine dahil edilip edilmeyeceğine dair sorular gündeme geldi. 1721 yılında yazdığı *İran Mektupları* kitabında Montesquieu şöyle demiştir: "Erkekler arasında kadınları özgürlükten mahrum etmenin mi yoksa etmemenin mi daha avantajlı olduğunu bilmek çok önemli bir meseledir; gördüğüm kadarıyla her ikisi için de çokça neden vardır." Montesquieu ayrıca, "doğa kanununun kadınları erkeklere tabi kılıp kılmadığı" sorusunu sorar.

Bu dönemde bilimin erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıkları vurgulamış olması, siyaset ve ahlak felsefesinde bireysel haklarla ilgili büyük gelişmeler sürmekteyken, belki de kadınların toplumdaki ikincil rolünü meşrulaştırma arayışında olanlar için avantajlıydı. Şüphesiz, kadın kafatasının genel olarak erkek kafatasından küçük olduğu gerçeği –bunun da beynin daha küçük olduğu anlamına gelmesi– 19. yüzyıl boyunca kadınların rasyonel düşünce kapasitesinin erkeklere kıyasla daha az olduğunun öne sürülmesi için bir argüman olarak kullanılmıştı.

A Derby'li Joseph Wright'ın bu yağlıboya tablosu isimsiz olmasına rağmen *A Philosopher Giving that Lecture on the Orrery, in which a Lamp Is Put in Place of the Sun* [Filozof, Güneş Yerine Lamba Koyulan, Güneş Sistemi Modeli Dersi Verirken] veya kısaca, *The Orrery* [Güneş Sistemi Modeli] (yaklaşık 1766) olarak bilinir. Resim bir grup portresine benzer ancak teması gelenekten kopuştu. Aydınlanma sırasında bilim ve akılcılık çoğunlukla maskülenlikle ilişkilendirildi.

B Marguerita Gerard'dan *First Steps* [İlk Adımlar] veya *The Nourishing Mother* [Besleyici Anne, 1803-04] ressamın meşhur anne şefkati ve annelik temalarını resmeder. Tarih boyunca kadınlar çoğunlukla beslemeyle özdeşleştirilmiştir.

B

"İkili cinsiyet modelinin gelişmesiyle birlikte" der Laqueur, "erkekler ve kadınların sosyal rolleri önceden sosyal ve dini çerçevede olduğu gibi, bilimsel düşünce bünyesinde de farklı görülmeye başlamıştır."

Bilimsel alanda toplumsal cinsiyete dair fikirler ikili olarak gelişirken, erkeklerin akılcılık ve kültür, kadınların ise duygu ve doğayla ilişkilendirilmesini haklı çıkarmak için biyoloji kullanılıyordu.

A

B

18. yüzyıl söyleminde kadın bedeninin doğası anaç ve besleyici olarak tanımlanıyordu. Öncesinde dini, kültürel veya felsefi olarak var olmuş fikirlere bilimsel destek de verdiği için değişen toplumsal cinsiyet anlayışlarının derin sosyal etkileri oldu. Jean-Jacques Rousseau (1712-78) gibi etkili filozoflar erkeklerin kamusal rollere daha uygun olduğunu, öte yandan kadınların özel alanla ilişkili olduğunu ve doğal olarak daha itaatkâr bir rol üstlendiklerini ileri sürdü. Aydınlanma sırasında kamusal roller daha yüksek bir statü kazandı, böylece erkekler cinsiyetçi bedene dair değişen anlayışlar aracılığıyla toplumda daha güçlü bir konum elde ettiler.

Ne var ki bu süreçte kamusal yaşamdan dışlanmaya karşı çıkan kadınların da olduğunu belirtmek gerekir. Örneğin birçok üst ve orta sınıf kadın erkeklerle birlikte edebiyat, siyaset ve felsefe tartışarak entelektüel toplantılarda yer almıştır. Aydınlanma sırasında kadın yazarlar, özellikle de roman yazarları ortaya çıkmaya başladı ve 1792'de Mary Wollstonecraft (1759-97) kadınların eğitimine karşı olan erkek kuramcıları eleştiren *Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi* eserini kaleme aldı.
Ne var ki, hâkim olan cinsiyetçi farklılık anlayışları çoğu kadını özellikle de işçi sınıfı kadınları ev içi alanla sınırlandırıyordu.

Bu güç eşitsizliklerinin kırılması zordu.

İkili cinsiyet modelinin kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıklara verdiği önem günümüzde birçok toplumsal cinsiyet anlayışında hâlâ açıkça görülebilir; bu gibi farklılıklar doğuştan olgularla ilişkilidir ve onlar tarafından vurgulanır. Ne var ki geleneksel biyolojik görüşlerdeki bir diğer önemli eksiklik, biyolojik cinsiyetleri erkek ya da kadın kategorisi arasında ya da dışında kalıyor gibi görünen bireylere açıklama getirememeleridir.

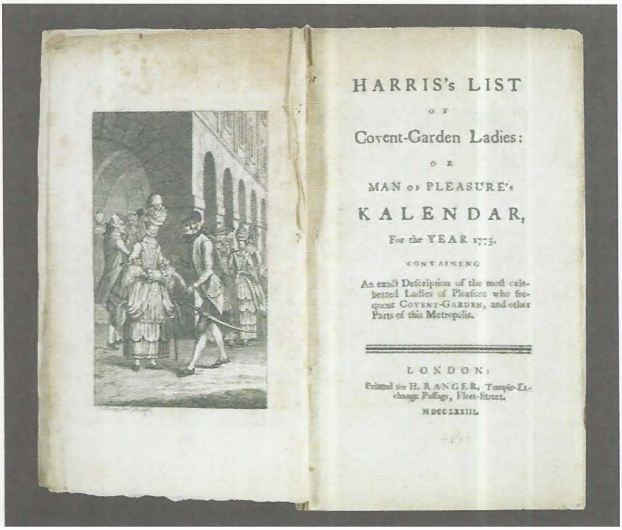
Biyolog Anne Fausto-Sterling'in çalışması, mevcut toplumsal cinsiyet ve biyoloji kuramlarından radikal bir kopuşa işaret eder. Fausto-Sterling sadece iki biyolojik cinsiyet olduğu yönündeki ikili bir toplumsal cinsiyet anlayışının son derece sorunlu olduğunu savunur. *Sexing the Body* [Bedeni Cinsiyetlendirmek, 2000] adlı kitabında bunun, modern toplumda doğru yorumlanmaya başlayan, aslında biyolojinin yanlış bir yorumu olduğunu öne sürer: Gerçekte, "tam erkeklik ve tam kadınlık olası beden türü skalasının aşırı uçlarını temsil eder". Erkek ve kadın karşıtlıkları arasında çok sayıda çeşitlilik söz konusudur. Biyolojik cinsiyet, insanların büyük çoğunluğu "erkek" veya "kadın" olarak kümelense de ikisi arasındaki dağılımda küçük –ancak yine de kayda değer– başka olasılıkların olduğu bir skala olarak yorumlanabilir. Cinsiyetteki kromozomal farklar çok fazladır ve XX ve XY'nin çok ötesinde değişiklik gösterir. Örneğin birçok farklı interseks durumu vardır ve bu nedenle, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklılıkları içinde bile, çeşitlilik söz konusudur.

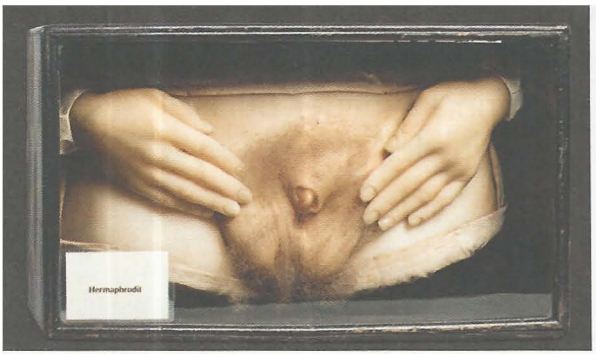
A Thomas Stewart'tan *Chevalier d'Eon* (1792), Jean Laurent Mosnier'nin orijinal eserinden. Şövalye 1762'den 1777'ye kadar erkek olarak, 1786'dan 1810'a kadar da kadın olarak yaşamıştır. Burada, portresi yapılan kişi siyah bir eskrim elbisesi giymektedir.

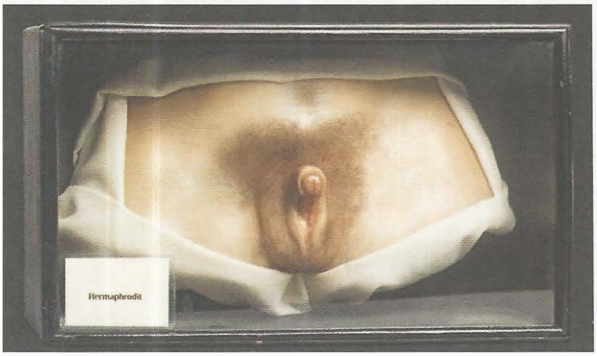
B John Opie'nin *Mary Wollstonecraft* (yaklaşık 1797) tablosunda portresi yapılan kişi sade giyimlidir ve yine sade bir saç modeli vardır. Bu, Wollstonecraft'ın giyim kuşam konusundaki görüşlerini yansıtır: "Kişiyi süslemeli, ona rakip olmamalıdır."

C *Harris's List of Covent Garden Ladies*'in [Harris'in Covent Garden Hanımları Listesi, 1773] bir baskısı. Müşteriler için çıkarılan bu senelik yayın, George dönemi Londra'da seks işçiliği yapan kadınların isimlerini ve numaralarını içeriyordu.

C

HARRIS's LIST
OF
Covent-Garden Ladies:
OR
MAN of PLEASURE's
KALENDAR,
For the YEAR 1773.
CONTAINING
An exact Description of the most celebrated Ladies of Pleasure who frequent COVENT-GARDEN, and other Parts of this Metropolis.
LONDON:
Printed for H. RANGER, Temple-Exchange Paſſage, Fleet-ſtreet.
MDCCLXXIII.

A

İnterseks (CGB) kişinin tipik erkek ya da kadın tanımlarına uymayan üreme sistemi veya cinsel anatomiye sahip olduğu çeşitli koşulları ifade eder. CGB (cinsel gelişim bozukluğu/farklılığı/çeşitliliği) halihazırda bu gibi durumları ifade etmek için sağlık kurumları tarafından kullanılan ifadedir, ne var ki CGB teşhisi konulmuş bazı kimseler kendilerini interseks olarak ifade etmeyi tercih eder.

Trans birey doğuştan gelen cinsiyet kimlikleri veya toplumsal cinsiyet ifadeleri biyolojik cinsiyetlerinden farklı olan bireyleri tanımlayan bir şemsiye terimdir. Bazı trans bireyler bir biyolojik cinsiyetten diğerine geçmeye karar verirler; bu bireyler bazen transseksüel olarak adlandırılır. Bazıları fiziksel bir geçişi tercih etmez.

Cisgender bireyler cinsiyet kimliklerini, toplumsal cinsiyet ifadelerini ve biyolojik cinsiyetlerini birbirleriyle uyumlu olarak deneyimler. Kelime aynı zamanda toplum geleneklerinin kişinin cinsiyetine uygun olduğu yönünde dikte ettiği toplumsal cinsiyet rolünü sahneleyen bireyi ifade eder. Bazen "cis" şeklinde kısaltılarak da kullanılabilir.

Şakayla karışık da olsa Fausto-Sterling erkek, kadın, merm, ferm ve herm (hermafroditin kısaltması) dahil olmak üzere iki değil beş cinsiyet modeli önerir.

İnterseks üzerine yapılan çalışmalar toplumsal cinsiyet gelişiminin, ikili cinsiyet modelinin kabul ettiğinden çok daha çeşitli olduğunu gösterir. Tıbbi tavsiyeler geleneksel olarak çocuğun ya kız ya da erkek olarak gelişim göstermesi için doğumda cerrahi "düzeltme"ye yönlendirdiğinden, interseks doğan bebeklerin sayısını belirlemek zordur. İnterseks Eşitlik Mücadelesi (The Intersex Campaign for

Equality) "mevcut en kapsamlı araştırma"nın interseks bireylerin nüfusun yaklaşık %1,7 ila %2'sini oluşturduklarını tahmin ettiklerini kaydeder. Bu, kızıl saçla dünyaya gelen insanların yüzdesiyle neredeyse aynıdır (%1 ila %2).

İnterseks durumlarında ciddi bir damgalanma söz konusudur ve bazen çocuklara düzeltici ameliyat oldukları söylenmemektedir. İnternet sayesinde son yıllarda interseks topluluklar oluşturulmakta ve bebeklerdeki cerrahi müdahalelere karşı aktivizm özellikle de Kuzey Amerika'da artmaktadır. Aktivistler bu gibi ameliyatların etik dışı olduğunu iddia eder: Çocuğun rızası dışında yapılmaktadırlar ve ilerleyen yıllarda hayatlarında ciddi tıbbi veya psikolojik sorunlara yol açabilirler.

İnterseks bireyler ve trans bireylerin (bkz. 2. ve 3. Bölümler) varlığına rağmen, toplumsal cinsiyet kimliğinin biyolojik cinsiyetle uyumlu olması aslına bakılırsa gayet olası bir durumdur. Birçok insan çoğunlukla cisgender olarak bilinen bu uyumu yaşar. Bu uyumu varsayan ikili bir biyolojik yaklaşım çoğu bilimsel araştırma ve sosyobiyolojide hâlâ uygulanmaktadır.

A **Bu balmumu genital modeller 1873'te Berlin Caston's Panopticon'da cinsel yolla bulaşan farklı hastalıkları gösteren modellerle birlikte sergilenmişti. Günümüzde interseks durumların patolojikleştirilmesine dair tartışmalar devam etmektedir.**

B **1860'ta Nadar tarafından çekilen dokuz fotoğraftan oluşan seriye ait bu iki fotoğraf interseks bir bireyi göstermektedir. Fotoğraflar yayımlanmamış ancak bilimsel araştırma ve eğitim için kullanılmıştır.**

A

B

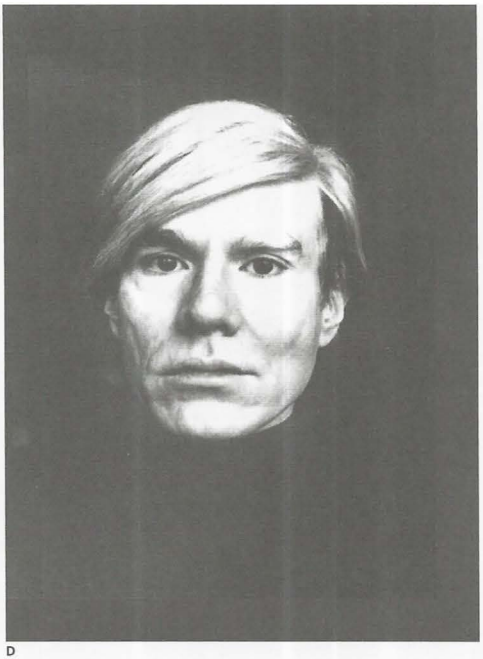
Bu yaklaşımın savunucuları, toplumsal cinsiyet davranışı, deneyimi veya sosyal rollerdeki farklılıkları açıklamak için beyin yapısındaki ve hormon seviyelerindeki farklılıklara odaklanan biyolojik argümanları kullanır. Bu farkların doğuştan kaynaklandığı ve beyin taramalarında görülebildiği teorisi John Gray'in *Erkekler Mars'tan Kadınlar Venüs'ten* (2002) gibi çok satan kitaplarla popülerlik kazanmıştır. Gray örneğin, erkeklerin yer becerilerindeki doğuştan gelen üstünlüğünün daha iyi araba park etme veya harita okuma becerisi anlamına gelirken, kadınların duygusal veya dilsel zekâ söz konusu olduğunda üstün beceriye sahip olduklarını iddia eder.

Bu farklı beceriler, Gray ve birçoklarına göre, beyinde "doğuştan" mevcuttur ve erkekler ile kadınların doğal olarak üstlenmeyi seçtikleri toplumsal cinsiyet rollerine yansır.

Buna rağmen bazı bilim insanları farklılıklara odaklanan toplumsal cinsiyet modeline giderek daha fazla karşı çıkmaktadır. Onun yerine kadınlar ve erkekler arasındaki benzerliklere dikkat çekerler.

C

D

Özellikle bazıları "nöroseksizm" olarak adlandırdıkları şeyi reddederek erkeklerin ve kadınların nörolojik olarak farklı olduğu fikrine karşı çıkar.

Delusions of Gender [Toplumsal Cinsiyetin Aldatmacaları, 2010] adlı kitabında Cordelia Fine beynin hem kadınlarda hem de erkeklerde "esnek, şekillendirilebilir ve değişken" olduğunu iddia eder. Ayrıca tıp akademisyeni Lise Eliot erkeklerin ve kadınların farklı "yaratıldıkları" kavramına 2010'da "beynimizle yaptığımız şeylerin neredeyse hiçbiri doğuştan değildir. Her beceri ve kişilik özelliği deneyimle şekillendirilir" diyerek karşı çıkar. Bu modelde insan fizyolojisi davranışların hem nedenidir *hem de* onlardan etkilenir; deneyimlerimiz beynimizi "yapılandırır", bu da yaşadıklarımızı deneyimleme şeklimizi etkiler.

A Fransız yazar ve oyuncu Colette hem erkeklerle hem de kadınlarla ilişki yaşıyordu (erkek gibi giyinen Marquise de Belbeuf dahil). Kadın cinselliği ve toplumsal cinsiyet rolleri hakkında yazmıştır.

B İngiliz roman yazarı ve şair Radclyffe Hall genellikle maskülen giysiler giyer ve arkadaşlarınca "John" olarak bilinirdi.

C Efemine dış görünüş ve davranışlarıyla bilinen İngiliz model, oyuncu ve yazar Quentin Crisp, 1930'larda ve 1940'larda Londra'da "açılan" az sayıdaki gey erkekten biriydi.

D ABD'li ressam Andy Warhol'un otoportresi. Eserleri çoğunlukla cinsiyet, cinsellik ve arzu temaları üzerineydi.

A

Bakım verme başka bir kişiye duygusal ve fiziksel bakım sağlamak, ihtiyaçlarını gidermektir. İnsanlarda ve birçok hayvanda var olan bu sosyal davranış çoğunlukla "kadınsı" olarak yorumlanmakla birlikte aslında tüm cinsiyetten insanlar tarafından sergilenebilir.

Etnometodoloji insanların dünyalarını anlamlandırma ve içinde yaşadıkları sosyal çevreyi yaratma yollarını araştırır. İnsanları toplumda işlevlerini yerine getirmek için pragmatik mantık kullanan rasyonel aktörler olarak görür.

Fine, Sari van Anders tarafından 2012 yılında yapılan çocuk bakımıyla ilgili bir çalışmaya dikkat çeker. Kadınların temel testosteron seviyeleri erkeklerden daha düşük olma eğilimindedir ve düşük testosteron seviyesi bakım vermekle bağlantılı olduğundan bunun kadınları erkeklere kıyasla çocuk bakımına biyolojik olarak daha uygun yaptığı sonucuna varabiliriz. Van Anders'ın çalışmasında üç grup erkekten programlanabilir bir bebeğe bakmaları istenmiştir. Bir gruba oturup ağlayan bebeği dinlemeleri söylenir (yani çocuk bakımını başka birine bırakıp "geleneksel erkek" rolü oynamaları); diğer gruba bebekle etkileşimde bulunmaları talimatı verilir ancak bebek ne yapılırsa yapılsın ağlamaya programlanmıştır (çocuk bakımında deneyimsiz birini taklit etmeleri); son gruba da bebekle etkileşimde bulunmaları söylenir ancak bebek doğru şekilde avutulduğunda sakinleşmeye programlanmıştır (çocuk bakımında daha deneyimli birinin rolünü oynamaları). Süreç boyunca testosteron seviyeleri ölçülür. İlk iki grupta süreç ilerledikçe testosteron seviyeleri yükselirken son grupta –bakım vermeyi taklit eden– bebek avutulduğunda testosteron seviyelerinin düştüğü görülmüştür. Dolayısıyla düşük testosteron seviyelerinin bakım vermekle bağlantılı olduğu söylenebileceği gibi, aynı zamanda başarılı bakım vermek de düşük testosteron seviyeleri oluşturabilir.

Bu sebep sonuç döngüsü cinsiyetçi davranışın biyolojik nedenlerini sosyal veya deneyimsel nedenlerden ayırt etmeyi zorlaştırır.

Erkeklerin ve kadınların hem maskülen hem de feminen görülen özelliklere sahip olduğu anlayışı, 1970'lerden itibaren sosyolojik ve bazı psikolojik toplumsal cinsiyet kimliği çalışmaları için önemliydi.

Etnometodoloji toplumsal cinsiyetin sosyal etkileşim ve günlük aktivitelerde nasıl yer bulduğunu inceliyordu. Toplumsal cinsiyetin evrensel bir deneyim olmaktan çok, "yaptığımız şeylere" dayandığı düşünülüyordu. "Doing Gender" [Toplumsal Cinsiyeti Gerçekleştirme, 1987] başlıklı makalelerinde, Candace West ve Don H. Zimmerman toplumsal cinsiyetin sosyal etkileşimler yoluyla nasıl sergilendiğini incelemişti. Toplumsal cinsiyetin "her zaman ve her şeyle ilişkili" olduğunu iddia ediyorlardı. Toplumsal cinsiyeti toplumun neyin uygun cinsiyet davranışı olduğuna dair beklentilerine ilişkin doğru şekilde "gerçekleştirme" ihtiyacı tüm aktivitelerde ağır basar – bu aktiviteleri ne kadar kanıksarsak kanıksayalım. Toplumsal cinsiyeti doğru şekilde sergilemekteki başarısızlık, "maskülen değil" veya "feminen değil" gibi bir toplumsal damgaya neden olur.

B

A **1970'lerdeki bu güneş kremi reklamları kadın bedenini obje gözüyle görür ve dış görünüşün kadınlar için her şeyden önemli olduğunu ima eder. Reklamcılar ürünlerini satmak için çoğunlukla cinsiyetçi klişeler kullanır; cinsiyeti doğru şekilde sergileme baskısı tüketiciler için güçlü bir motivasyon olabilir.**

B ***Max Power*** **araba dergisinin bu reklamı hem kadını hem de arabayı "aksesuar" olarak sunarak, erkeği sahip, kadını da mülk olarak konumlandırır.**

A

Cinsiyet çalışmaları bilim insanı ve filozof Judith Butler (d. 1956) *Cinsiyet Belası* (1990) adlı kitabında, biyolojik cinsiyeti toplumsal cinsiyetten ayırma noktasında bir adım daha ileri gider: "İnşa edilen toplumsal cinsiyet statüsü cinsiyetten tamamıyla bağımsız olarak kuramlaştırıldığında, toplumsal cinsiyetin kendisi serbest bir yapı haline gelir ve bunun sonucunda da *erkek* ve *maskülen*, erkek bedenini olduğu kadar kolayca kadın bedenini de; *kadın* ve *feminen* ise kadın bedenini olduğu kadar erkek bedenini de ifade edebilir."

Bu, maskülen kadın veya feminen erkeği hesaba katarak, toplumsal cinsiyeti yaşama biçimlerinin daha geniş kapsamlı anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Jack Halberstam'ın kadın maskülenliği hakkındaki 1999 tarihli çalışması, kadın bedeni olarak görülen bir bedene sahip olmanın illa feminenliğin dışavurumuna veya "kadın" kimliğine yol açmayacağını ortaya koyar. Mimi Schippers'in 2007 yılındaki erkek feminenliği çalışması ise, tam tersi, doğumda erkek olarak tanımlanmanın ille de genel anlamda maskülen olarak görülen davranış veya ifadelere neden olmayacağını ifade eder.

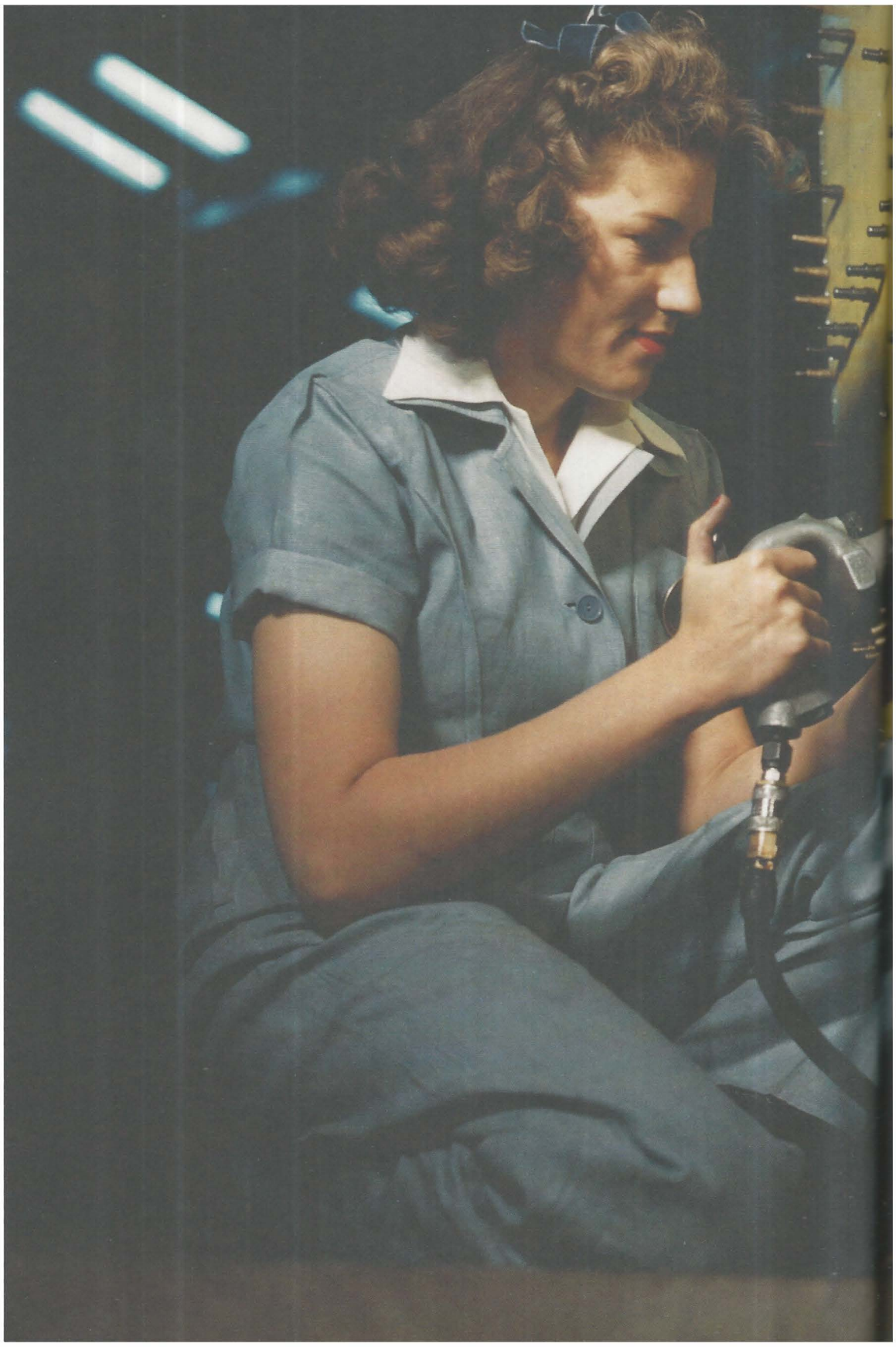
B

Bu çalışmalar toplumsal cinsiyetin biyolojik bir farka indirgenmesine açık ve net bir engel oluşturur.

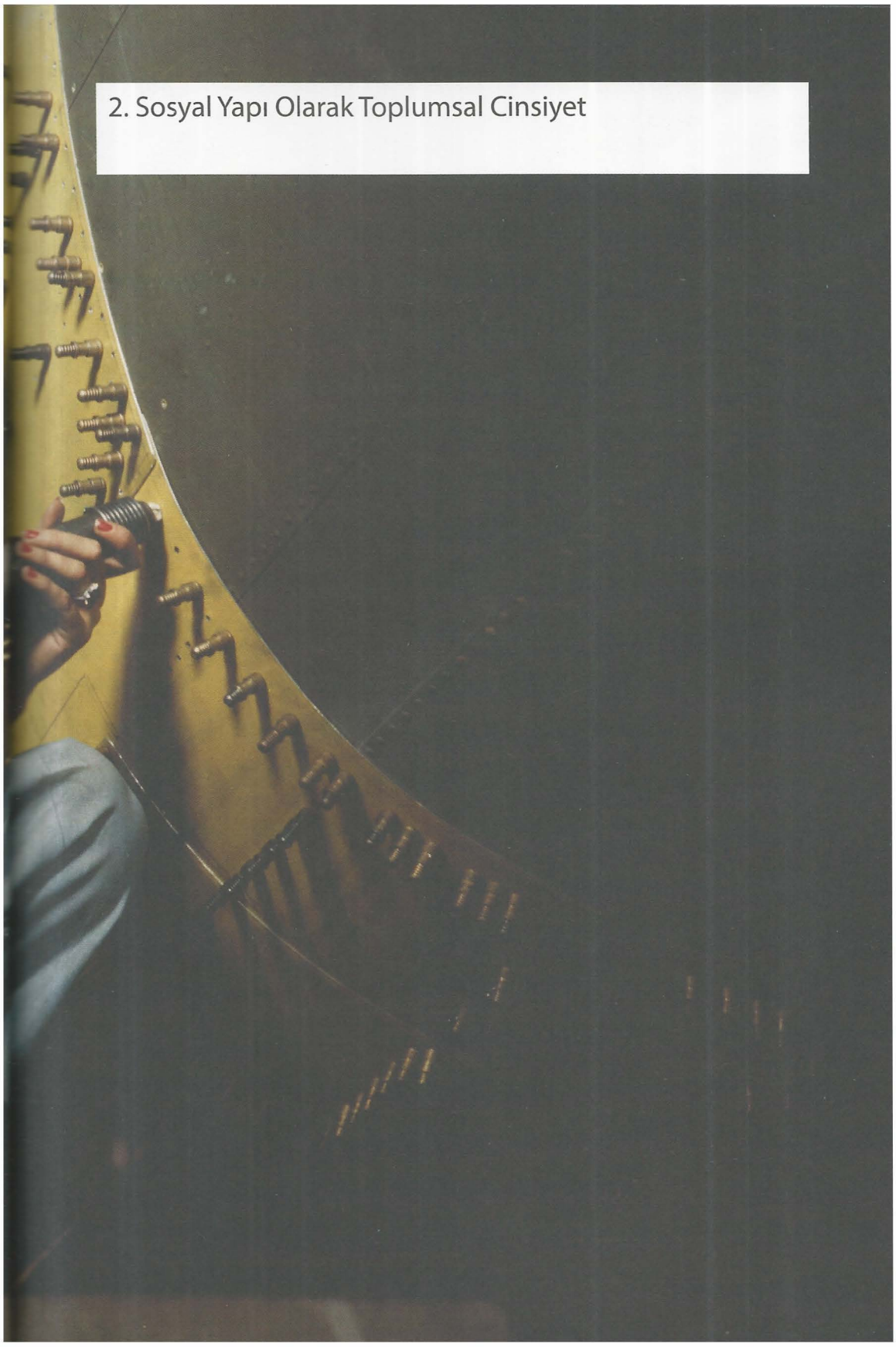
A "Chris" adlı bu fotoğraf 1989'da *My Comrade* dergisinde çıktı. Drag queen Linda Simpson tarafından 1980'lerin sonundan 1990'ların ortasına kadar New York'un drag ortamını belgeleyen tarihsel fotoğraf denemesi olan *Every Night in Drag*'in bir parçası olarak çekilmiştir.

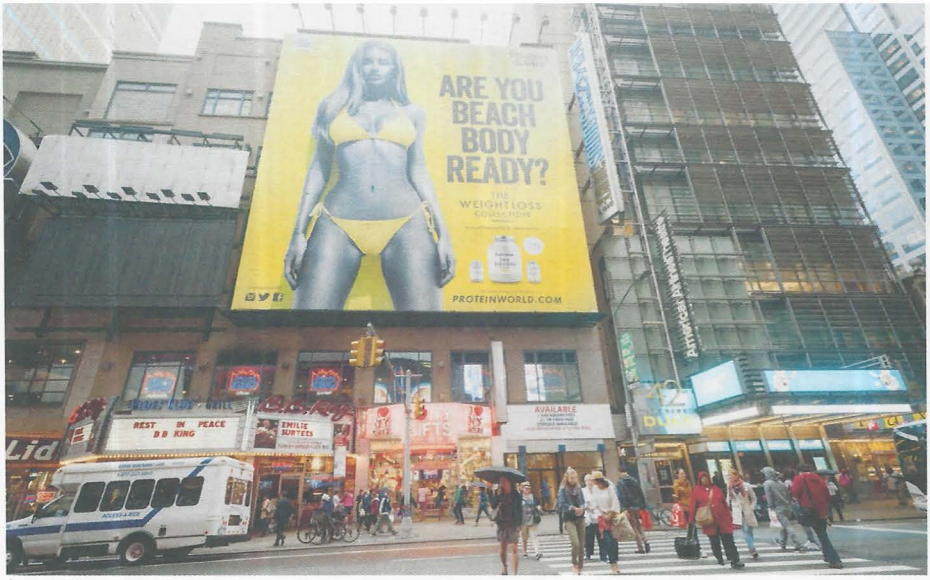
B "Tabboo! at Joe's Pub" (1995) 5.000'den fazla fotoğraftan oluşan aynı seriye aittir. Drag, erkek vücudunun feminen veya kadın vücudunun maskülen olamayacağı varsayımına karşı çıkar.

Biyoloji şüphesiz toplumsal cinsiyeti tümüyle temsil etmez; cinsiyetçi bedenlerimizin davranışlarımıza ne ölçüde katkıda bulunduğu belirsizdir; ayrıca tüm bedenler de biyolojik olarak erkek veya kadın değildir – ikisi de olabilir veya hiçbiri olmayabilirler.

2. Sosyal Yapı Olarak Toplumsal Cinsiyet

A

Biyolojinin cinsiyetçi deneyimler ve davranışlara ne ölçüde katkıda bulunduğuna dair görüşler çeşitlilik göstermektedir.

Sosyal inşacı toplumsal cinsiyet görüşü, toplumsal cinsiyet rollerinin –her cinsiyet için "normal" veya "ideal" olarak belirtilen davranış kalıplarının– tümüyle insan biyolojisi ve evrim tarafından belirlenmediğini, her cinsiyet için bir dereceye kadar içinde yaşadığımız toplum ve kültür tarafından yaratıldığını ve idame ettirildiğini ileri sürer. Bu belirtilen davranışın dışında kalan toplumsal cinsiyet kimlikleri ve ifadeleri, "anormal" olarak sunulur.

Bunu değerlendirmek için toplumsal cinsiyet rollerinin tarih boyunca farklı toplumlar ve kültürler tarafından nasıl algılandığını ve günümüzde dünya çapında nasıl ele alındıklarını inceleyebiliriz.

A **Günümüzde cinsiyetçi sosyal baskılar kimi zaman reklamlarla idame edilir. Bu Protein World zayıflama ürünleri reklamı, kadınların bedensel kaygılarını sadece zayıf kadınların bikini giymeye "hazır" olduğunu ileri sürerek alevlendirir.**

B **Son zamanlarda daha çok reklamcı, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini alaya almaya veya yıkmaya başladı. 2012'de Nanny için Thai reklam ajansı için oluşturulan bu basılı reklamlarda bebekleri saklama kaplarındaki anne sütüyle besleyen erkek bebek bakıcıları görülüyor.**

Joan Wallach Scott (d. 1941), Sheila Rowbotham (d. 1943) ve Hilary Wainwright (d. 1949) gibi tarihçiler toplumsal cinsiyete tarihsel bir mercekten yaklaşmanın daha karmaşık bulgular ortaya koyduğunu ileri sürerek, toplumsal cinsiyette zaman içinde değişen anlayışlar ve beklentilerle biyolojik görüşü eleştirirler.

İlk insan toplumları göçebe avcı toplayıcıydı ancak bazı bölgelerde, yaklaşık 10.000 yıl önce, insanlar yerleşmeye ve kendi yiyeceklerini yetiştirmeye başladı ve bu da tarımsal sosyal modele yol açtı. Verimli çiftlikler çiftliğin kendisini işletmek için gerekenden daha fazla insanı doyurabildiğinden, bu toplumlar yiyecek fazlası ürettiler ve bu da bazı insanların askeri zaferler kazanmalarını, ileri teknolojiler geliştirmelerini ve ticaretle uğraşmak gibi kendilerini doyurmakla doğrudan ilgili olmayan faaliyetlerle meşgul olmalarını sağladı.

Sosyal inşacı görüş insanların sosyal dünyalarını etkileşimleri ve ortak varsayımlarıyla aktif bir şekilde inşa ettiğini savunur. Bu sosyolojik teori insanın sosyal gerçeklik anlayışının doğuştan dışsal bir "gerçek"ten kaynaklanmak yerine kolektif olarak yaratıldığını öne sürer.

Tarımsal toplum ekonomisi ağırlıklı olarak tarım, mahsul yetiştirme ve büyük tarlalarda hayvancılık yapmaya dayanan toplumdur. İnsan gelişiminin avcı-toplayıcı döneminden sonra 18. ve 19. yüzyılda sanayileşme gelişene dek var olan toplumların büyük bölümü tarım toplumuydu.

B

Böyle toplumlarda toprak mülkiyeti veya idaresi temel zenginlik ve statü kaynağıydı; sonrasında bu durum genel olarak mülkiyet ve gücü içine alacak şekilde genişledi. İşgücü değil mülkiyet sosyal statü kaynağı haline geldi; mülkiyet ise çoğunlukla ailedeki en yüksek statüye sahip erkeğe ait oluyor veya onun tarafından yönetiliyordu.

İlk tarım toplumları her bireyin yiyecek üretiminde farklı bir role sahip olduğu aile veya toplumsal birime dayanıyordu. Bu toplumlarda yaygın görülen işbölümü erkeklerin tarlalarda çalışırken kadınların evin idaresini üstlenmesi, yemek yapması, yün eğirmesi veya giysi yapması, çocuklara ve bakıma muhtaç olanlara bakması şeklindeydi. Bu işbölümü erkeğin üst beden gücü –ortalama olarak daha fazladır– veya kadının üremedeki rolü –ki bu doğum kontrolü olmadığında doğurgan kadınların sıklıkla hamile kalabilmesi veya emzirmesi, dolayısıyla da bir dereceye kadar tarlada çalışmak için uygun olmaması anlamına geliyordu– gibi faktörlerden kaynaklanmış olabilir. Kişinin kendisini aile veya toplumsal birim dışında geçindirmesi zor hatta imkânsızdı. Dolayısıyla mal varlığının kişi yerine aileye ait olması mantıklıydı ve ailenin başında neredeyse her zaman bir erkek olduğundan, bu kişi bu mal varlığını çoğunlukla biriktirir, yönetir ve korurdu.

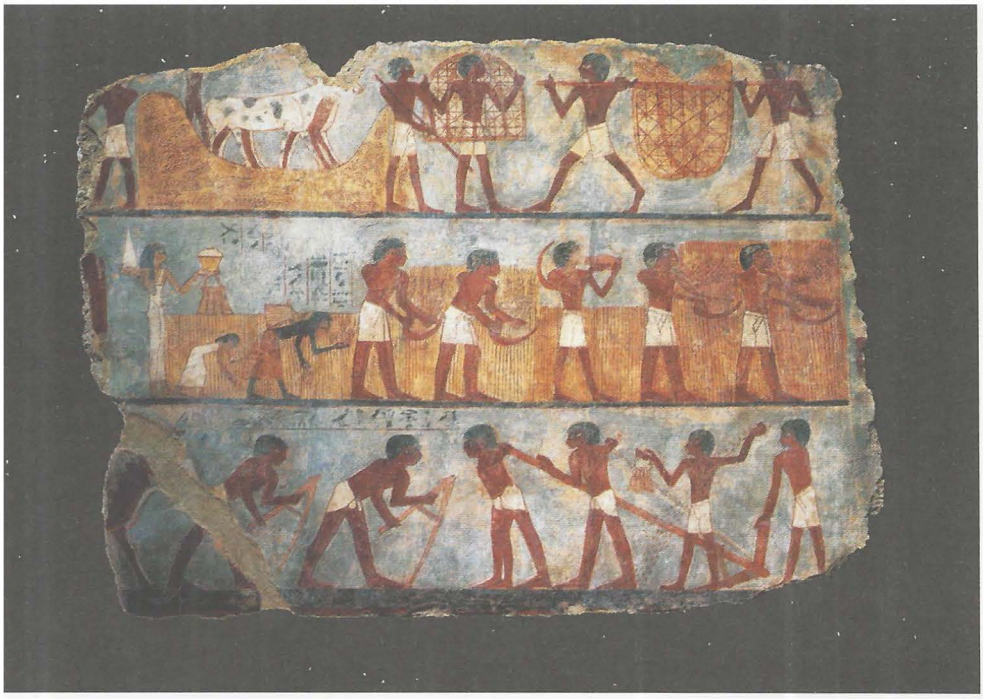
Tarım toplumları daha da gelişip Antik Mısır, Yunanistan ve Roma gibi medeniyetler haline geldikçe, ilk tarım toplumlarındaki toplumsal cinsiyet rolleri

A

A Bu Geç Dönem Mısır kabartmasında kadınların zambak özü hazırlayışı tasvir ediliyor. Bu işlemde çiçekler ketenden yapılan bir bezin içinde sıkılır ve sonrasında bükülürdü.

B Bu Yeni Krallık Mısır duvar resmi erkekleri tohum ekerken ve ekin toplarken gösteriyor. Orta sıranın solunda kadınlar da yer alıyor. Parça, Onsu'nun Batı Tebai'deki lahitindendir.

B

dini ve kültürel normlarla korunmaya başladı – onları yaratan koşullar değiştikten sonra bile.

Yukarda bahsedilen medeniyetlerin üçünde de, kadının etki alanı genel anlamda ev olarak görülürken, erkeğin alanı kamusal yaşama uzanıyordu. Evin reisi en yüksek statüye sahip erkekti.

Antik Yunan gibi bazı tarım toplumlarında, erkeklerin ailenin mal varlığına sahip olma veya yönetme eğilimi kadınların hiçbir şekilde mülkiyet sahibi olmasına izin verilmemesi veya bir kile (*medimnos*) arpadan daha pahalı bir şey satın alamaması noktasına kadar ilerledi. Antik Yunan demokrasinin beşiği olarak bilinmesine rağmen Yunan kadınları oy kullanamıyordu ve çoğunun her zaman *kyrios* (erkek vasi) kontrolü ve koruması altında olması gerekiyordu.

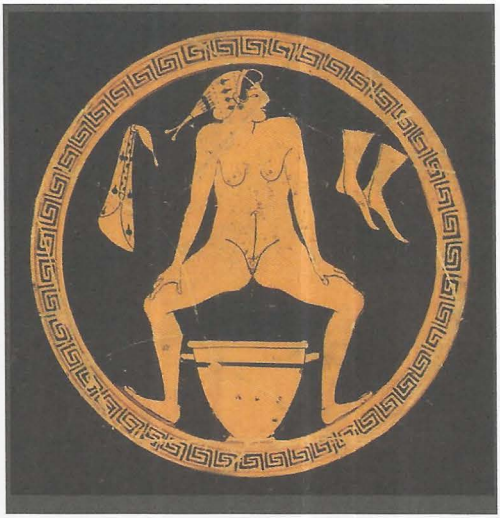
A

Bu gibi durumlar kadınları yiyecek, koruma ve maddi destek için erkek varlık sahiplerine muhtaç olmak zorunda bırakarak erkeklere tabi kılıyordu. Bu, Aristoteles'in açıklamasında da görülebileceği gibi doğal karşılanıyordu: "Cinsiyetler arasında erkek, doğası gereği üstün, kadın ikinci sınıf; erkek yöneten, kadın ise tebaadır."

Tarım toplumlarında mülkiyet çoğunlukla nesilden nesle aktarılırdı, dolayısıyla kişinin statüsü soyuna bağlıydı. Kadının cinselliğini kısıtlamak bunu denetlemenin bir yoluydu: Bir çocuğun annesi net olarak belirlenebiliyorken babası belirlenemiyordu. Kadının namusu (evlilik öncesi) ve sadakati (evlilik sırasında) bir çocuğun anne babasının tespit edilebilmesinin garantilenmesi, sosyal statüsünün sağlamlaştırılması ve miras hakkı için önemliydi.

Kadınları ev içi alana, erkekleri ise kamusal alana tahsis etmelerindeki temel benzerliklerine rağmen bu toplumlar arasında bazı ilginç farklar da vardır. Örneğin Antik Mısır'da kanun önünde kadınlar erkeklerle eşit hak ve sorumluluklara sahipti. Mülk sahibi olma ve miras hakkına sahiplerdi, boşanma işlemlerini başlatabiliyor, sözleşme yapabiliyor, vasiyet hazırlayabiliyor ve borçlanabiliyorlardı.

Aristoteles Antik Yunan'da yaşamış filozof ve bilim insanı. Entelektüel katkıları bilim, felsefe ve sanat gibi çeşitli alanları kapsıyordu. Batı dünyasında birçok düşünce alanını kökten şekillendirmiştir.

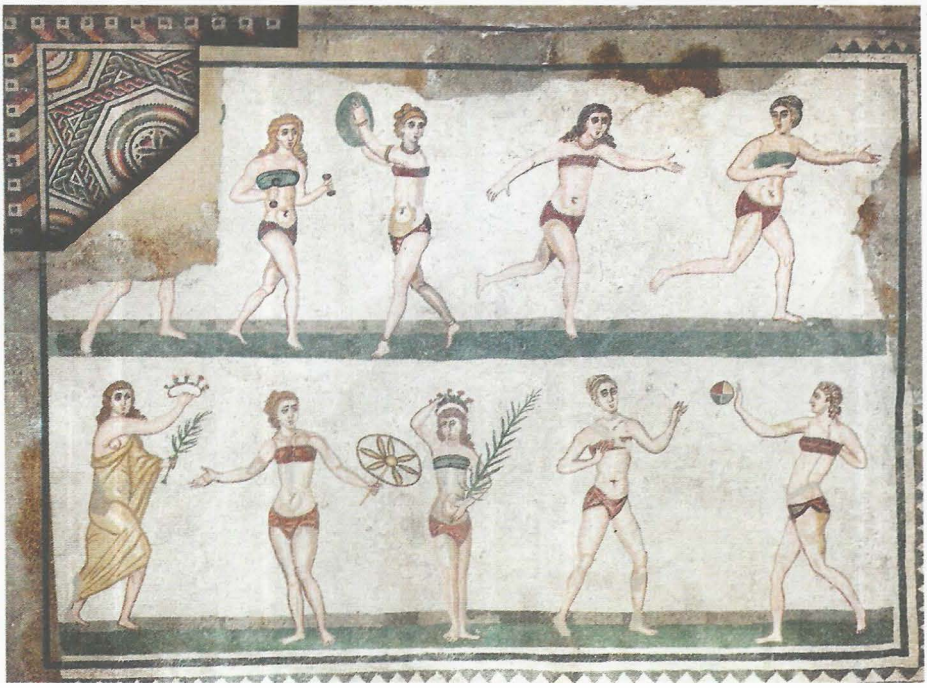
A **M.Ö. 480-500'den Yunan Atika kırmızı vazo resimleri kadınların yaşamlarının gizli ayrıntılarını gösteriyor. (Soldan Sağa) Kurnada; harem dairesinde; dans eden ve tuvaletini yapan *hetaerae*'ler. *Hetaerae*'ler çoğunlukla özgür cariyelerdi (fahişe olarak kullanılan köleler olan pornai'lerin aksine).**

Antik Yunan ve Roma dahil olmak üzere birçok gelişmiş tarım toplumunda kadının çalışmaması statü simgesiydi.

Bu, kocasının ya da babasının onun geçimini sağlayabilecek kaynağı olduğu anlamına geliyordu, bu da o adamın ve ailenin statüsünü yükseltiyordu. Öte yandan, en yüksek statüdeki kadınların bile günlük ev işlerini yapan ve çocuklarının bakımını üstlenen hizmetlilerin ya da kölelerin yönetimini devralması bekleniyordu.

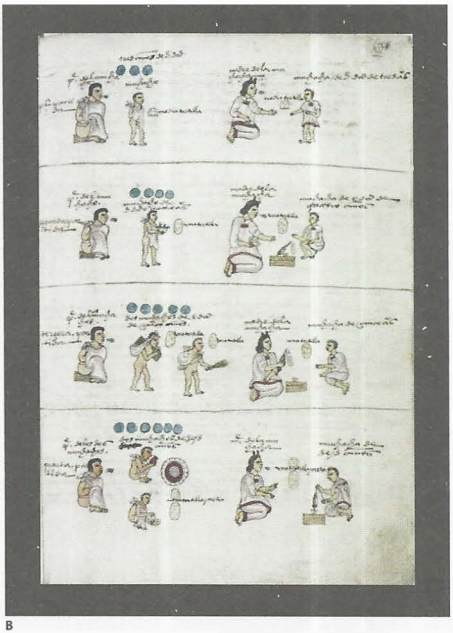
Daha dar gelirli sosyal çevrelerden gelen veya kendilerini geçindirecek bir erkek vasisi olmayan kadınlar geçimlerini sağlamak için çalışmak zorundaydı – tıpkı köleler gibi. Fahişelik seçeneklerden biriydi. Küçük bir çiftlikte bir ailenin yanında çalışmak; yün eğirmek, dokumacılık veya giysi yapmak; başka bir kadının çocuklarına bakmak; ebe olarak çalışmak; ev işleri veya temizlik yapmak ya da çoğunlukla bir cemaatte Tanrı'ya ibadet ederek rahibe olmak diğer seçenekler arasındaydı. Farklı meslekler farklı toplumlarda yaygındı ancak bütün kadınların geçimleri erkek aile üyeleri tarafından sağlanmıyordu. Sonuç olarak bazı kadınlar kendilerini geçindirmek, ailelerinin gelirlerine katkıda bulunmak ya da esir oldukları için evin dışında çalışmak zorundaydı.

Tarım toplumları ve toplumsal cinsiyete bakış açıları, Avrupa'da 18. yüzyılın sonlarında başlayan ve 19. yüzyıl boyunca devam eden Sanayi Devrimi'ne kadar sürdü. Bunun öncesinde Avrupa'daki insanların büyük bölümü küçük kırsal topluluklarda yaşıyordu. Kadınlar genellikle yün eğirmek gibi oldukça önemli olan küçük ölçekli üretim sanayisinde yer alıyordu. Hasat zamanında kadınlar, erkekler ve çocuklar ekin toplamak için birlikte çalışırdı. Kentsel alanlarda kadınlar erkeklerle birlikte ticaret ve zanaat; kumaş, deri ve metal üretiminde çalışırdı.

A

Japonya'da **Meici dönemi** ülkenin izole feodal bir toplumdan daha dışadönük modern bir oluşuma dönüşmeye başladığı bir dönemdi. Bu, Tokugava Şogunluğu ve hükümetinin yenilgisi sonrasında iktidara "iade edilen" imparatorun ve yeni fiili siyasi liderlerin önderliği altında gerçekleşmişti.

B

A. **4. yüzyıla ait Sicilya, Villa Romana del Casale'den bu Roman mozaiği bikinili kızları spor yaparken gösteriyor. Togalı kız fatihe taç ve eğreltiotu sunuyor.**

B. **Kodeks Mendoza (yaklaşık 1542) yaşları yedi ila on arasında değişen Aztek kızlarının ve oğlanlarının çeşitli eğitimlerini resmediyor. Örneğin (üstte) erkek çocuğa balık tutması öğretiliyor, kız çocuk ise yün eğirmeyi öğreniyor. Cezalar da belirtilmiş (üçüncü sıra), erkek çocuk bağlanmış ve kızın da bileklerine bir şeyler batırılmış.**

İkili cinsiyet modelinin 17. ve 18. yüzyıllardaki gelişimi, bilimsel ilerleme veya gelişen tıbbi anlayışları temsil etmez; ekonomik ve siyasi değişimlerle anlaşılabilir, özellikle de kadınların erkeklerle birlikte veya rekabet halinde çalışma becerisine bakıldığında.

Aslında dünyanın her yerinde, modern çağda gelişen toplumsal cinsiyet farklılığı anlayışı, her bölgenin kendine has sanayi devriminin yol açtığı ekonomik ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilebilir. Örneğin Japonya'da, Sanayi Devrimi Meici dönemi sırasında 1870'lerde başlayarak Batı'dan daha sonra yaşandı ve kadınlar için Batı'dakine benzer bir rol değişimi yarattı.

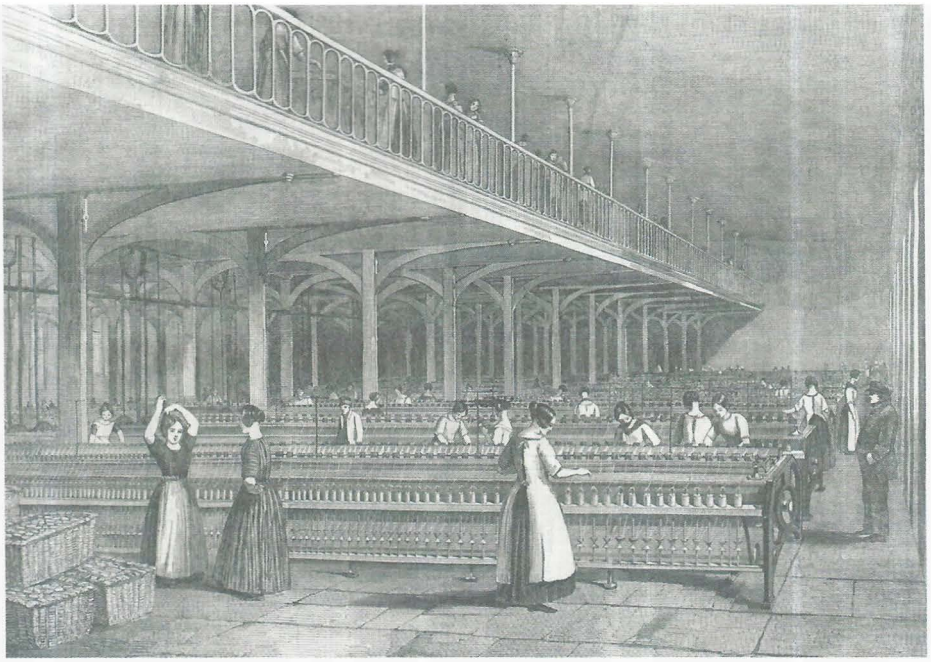
Batı'daki Sanayi Devrimi'nin ilk döneminde kadınlar ve çocuklar gelişmekte olan sanayilerde erkeklerle yan yana çalışmıştır (ne var ki çocukların çalışmasına karşı yürütülen kampanyalar sonucunda hem çocukların hem de kadınların çalışma saatleri azalmış ve sonunda tekrar ortadan kalkmıştır).

İşçi sınıfı kadınlar önceden de her zaman iş bulmak zorunda olsa da Sanayi Devrimi'yle bu işin mahiyeti değişti.

Dokuma, çömlekçilik, toptan yiyecek üretimi ve giyim gibi sanayilerdeki yeni teknolojiler onlara hükmeden vasıflı erkeklerin yerini aldı. Daha az paraya çalışmaya hazır ve ilk başlarda, deyim yerindeyse, yeni yöntemlere karşı daha gönüllü olan kadınlar ve çocuklar da sayılarını artırmaya veya erkeklerin yerini almaya başladılar. Erkek üyelerinin çıkarlarına göre hareket eden işçi sendikaları kadınların geleneksel olarak erkeğe ait evin geçimini sağlama rolünü üstlenmesi fikrine karşı çıktı.

A

A *The Linen Manufactory of Ireland* [İrlanda'nın Keten Üretimi, 1791] kitabından bu resim birçok kadının yün eğirme gibi evden çalıştığı işlerde 18. yüzyılda kullanılan keten hazırlama yöntemlerini gösterir.

B Kadın işçiler 1851'de Dean Mills, Manchester'da pamuk bükme salonunda çalışıyor. Kadınlar Sanayi Devrimi'nin ilk yıllarında genellikle tekstil fabrikalarında çalışırdı.

İşgücünün geçici, ikincil üyeleri olarak kadınlar tehdit olarak görülmemişti ancak artık –en azından bazı endüstrilerde– erkekleri baltalıyorlardı. Bazı dinlerin liderleri, hâkim din olan Hıristiyanlık dahil, feminen cinsiyet rolünün birçok dini metindeki öğretilerle çelişerek sürekli değişiyor gibi görünmesinden endişeliydi.

Eğer başarılabilseydi, kadının evde oturduğu ve kocasıyla çocuklarına baktığı asırlık ideal kadınlık sosyal oluşumu bu korkulara bir çözümdü.

A

A Bu moda fotoğrafı *Godey's Lady's Book* dergisinin 1875 Temmuz sayısındandır. Dergi İç Savaş'tan (1830-78) önce Amerika'nın en popüler kadın dergisiydi. Fotoğraf o dönem üst sınıf kadınlar için moda olan korseli, büzgülü bol etekli elbiseleri gösteriyor.

B ABD'li gösteri atıcısı ve ünlü keskin nişancı Annie Oakley, asıl adı Phoebe Ann Mosey, Buffalo Bill Vahşi Batı Gösterisi'nde başroldeydi.

C Sınır bölgesinde yaşayan, ABD'li izci Calamity Jane, asıl adı Martha Jane Canary, Wild Bill Hickok ile birlikte Kızılderililerle savaştığı iddiası yüzünden kötü bir şöhret edinmiştir.

Hem dini liderlerin hem de işçi sendikalarının toplum üzerinde önemli bir etkisi vardı. Çalışan kadın (ve dolayısıyla işçi sınıfı kadın) hâkim cinsiyetçi söylemde başarısız kadın olarak sunuluyordu. Erkeğin geçimi sağladığı, kadının da eve bakmaktan sorumlu olduğu orta sınıf ideali Sanayi Devrimi'yle tamamen ortadan kalkabilirdi ama 19. ve 20. yüzyılın başlarına kadar yerini korudu.

Christine Delphy (d. 1941) gibi Marksist feminist yazarlar bu modelin kapitalizme uygun olduğunu savunur: Kadınlar ücretsiz ev içi emek, ucuz ticari işgücü için "yedek ordu" veya müstakbel çalışan nesilleri doğurma, yetiştirme ve sosyalleştirme imkânı sağlıyordu. Bu, dönemin bilimi tarafından "ikili cinsiyet" modeliyle desteklenerek, "ideal" doğal düzeni yansıttığı söylenip haklı gösteriliyordu. Evi geçindirmek için kadının maaşına ihtiyacı olanlar için bu savunulamaz olsa da bu ideali bertaraf etmek çok zor olmuştu.

Söylem genel olarak tüm sözlü ve yazılı iletişimi ifade eder ancak daha özelde belli bir konuda resmi tartışma –özellikle akademik tartışma– anlamında kullanılabilir. Sosyal bilimler ve beşeri bilimler bünyesinde, söylem belirli bir konu hakkında hâkim düşünce tarzlarına açıklama getirir.

Kapitalizm ticaret ve sanayinin kâr amaçlı olarak özel mülk sahipleri tarafından idare edildiği ekonomik ve siyasi bir sistemdir.

Bu ideallerin Yeni Zelanda ve Batı Amerika gibi "sınır" kültürlerde kayda değer istisnaları da vardı. Buralarda, kadınlar mutlaka avcılık, at sürüsü sürmek ve babaları, kocaları veya erkek kardeşleri uzakta veya iş yapamaz durumda olduğunda ailelerini korumak ve geçindirmek gibi geleneksel anlamda maskülen olarak görülen roller üstlenirdi. Buna paralel olarak Yeni Zelanda ve ABD'nin bazı batı eyaletleri kadınlara oy hakkı (ancak ABD'nin tamamının bu hakkı tanıması 1920'yi bulmuştur) ve bazı durumlarda miras olarak mülk edinme hakkı tanıyan ilkler arasındaydı.

Bu sürede İngiltere'de ideal kadınlık kavramları ve sayıları giderek artan kadın işçiler arasındaki uyuşmazlık, Victoria dönemi orta sınıf için endişe kaynağı haline gelmişti. Ev hizmetleri ve bakıcılık mantıklı görülüyor, evliliğe alıştırma için iyi örnekler olarak teşvik ediliyordu.

c

A Yaklaşık 1915-23 yıllarına ait bu fotoğraf Japonya'da ipek fabrikasında çalışan, ipek kozasından iplik çeken kadınları gösteriyor. Kadın tekstil işçileri Japonya'daki Sanayi Devrimi'ne önemli katkılarda bulundular. *Factory Girls' Reader*'da [Fabrika Kızları Çalışma Kitabı, 1911] ilk ders şöyle başlıyordu: "Hepiniz, eğer hepiniz sabahtan akşama kadar elinizden gelen çabayı göstererek çalışırsanız, ülkeniz için bundan daha büyük bir bağlılık olamaz."

B ABD'deki gıda üretimi 1930'larda ağırlıklı olarak kadın işgücüne bağlıydı. Burada, konserve fabrikasındaki kadın işgücü olgun domatesleri işlemden geçirmeden ve konservelenmeden önce soyarken ve çekirdeklerini çıkarırken görülüyor.

İşçi sınıfı kadınları eğitmek, 1904 Hükümet Raporu'nda açıklandığı üzere orta sınıf domestik standartlar aşılamanın bir yolu olarak evle ilgili görevlerin gelişmesine yardım ederek onları uygarlaştırmak anlamına geliyordu:

> "On üç yaşındayken bu kadınların büyük bölümü kendi gelirlerini ellerine almak, fabrika hayatının tüm heyecanı ve dedikodusuyla çok sayıda insanla kaynaşmak için fabrikada çalışmaya başlamış olurdu. Bu durumda ev yaşantısıyla ilgili her şeyden tamamen habersiz büyürlerdi… Kızlara ev işinden zevk almak öğretilene kadar fabrika hayatından vazgeçmelerini beklemek faydasızdır."

Kadınların değişen rollerine karşı benzer bir tepki ülkedeki Sanayi Devrimi'nin başlangıcından yaklaşık 30 yıl sonra 1898'de çıkan, Japonya'nın Meici Medeni Kanunu'nda görülür; buna göre bir eşin kocasından şunlar için izin alması gerekir: "Sermaye elde etmek veya kullanmak; kredi sözleşmesi yapmak veya kefil göstermek; değerli bir menkul veya gayrimenkulde hak elde etmek veya elden çıkarmak; bir dava sürecinde herhangi bir işlemde bulunmak; hibe etmek, uzlaşmak veya tahkime sunulmak üzere anlaşma yapmak; miras kabulü veya reddi; hibe veya miras kabulü veya reddi; kendi kullanma yetkisini etkileyecek bir kontrat yapmak."

Formations of Class and Gender: Becoming Respectable [Sınıf ve Toplumsal Cinsiyetin Oluşumu: Saygın Olmak, 1997] adlı kitabında, cinsiyet çalışmaları bilim insanı Beverley Skeggs "saygınlık" kavramının 19. yüzyılda olduğu gibi bugün de toplumsal cinsiyetin inşası için önemli olmaya devam ettiğini iddia eder. "İyi bir kadın" olmak çoğunlukla uygun orta sınıf kültürel değerleri yansıtan özellikler olan saygın, ölçülü, kontrollü bir kadın olmak ve "aşırılık" sergilememekle eş tutulurdu.

Tarih boyunca, modern toplumda da ahlaki değerler kadınlığın inşasının anahtarı olmuştur.

Kültürel değerler ve yasal hakların yanı sıra, cinsiyetçi ahlak kuralları ve toplumsal cinsiyet rolleri oluşturmak ve sürdürmekte din de önemlidir. Kadınların saflığını, temizliğini ve kadının namuslu olmasının önemini vurgulayan ahlak kuralları, kamusal yaşam ve dini uygulamalar da cinsiyet ayrımcılığını meşrulaştırır.

B

Birçok önemli dini metin, bu davranış kalıplarının doğru yaşamak ve ölümden sonra kurtuluşa ermek için şart olduğunu ileri sürerek antik tarım toplumlarındaki geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini aktarmaya devam eder.

Musevilik, İslam ve Hıristiyanlık erkeğin kontrol edilemez görülen cinsel doğası karşısında kadınların ve erkeklerin bir arada bulunmamasıyla, kadının saflığını ve temizliğini korumayı amaçlar. Bu fikirler modern toplumda kadınlara cinsel taciz ve şiddet konularında, örneğin kıyafet seçimleri veya alkol tüketimleri nedeniyle çoğunlukla sorumlu tutulduğu toplumsal cinsiyet ve cinsellikle ilgili daha geniş çaplı söylemde karşımıza çıkar. Benzer şekilde, Amişler veya Ortodoks Yahudiler gibi günümüzün muhafazakâr dindar cemaatleri hem kamusal hem de özel hayatlarında geleneksel erkek ve kadın cinsiyet rollerine sıkı sıkıya bağlı kalmayı tercih ederler.

Buna karşın MÖ yaklaşık 1. yüzyıla dayanan, Antik Japon toplumuna dair Çin kayıtları, o dönemde Japonya'da erkekler ve kadınlar arasında hiçbir sosyal ayrım olmadığını ve kadın hükümdarların varlığını ileri sürer. Bu kayıtların tarihsel bağlam ve içeriklerinin Japonları aşağılamaya yönelik olması mümkün olsa da bu gibi eşitlikçi davranışlar o dönemde Japonya'da inanılan Şinto diniyle açıklanabilir. Erken dönem Şintoizmin, yaratıcısı ve güneş tanrıçası Amaterasu'ya tapmayı içerdiği ve bunun da feminen özelliklerin maskülen özelliklerle dengede kabul edildiği ve hayranlık duyulan anaerkil bir dini beraberinde getirdiği düşünülmektedir.

A

A **Shunsai Toshimasa'dan *Origin of Music and Dance at the Rock Door* [Kaya Kapıda Müzik ve Dansın Kaynağı, 1887], Japon güneş tanrıçası Amaterasu'yu bir mağaradan doğarken tasvir eder.**

B **Bu fotoğraf 1880'lerde kadınları taşımak için kullanılan bir at arabası olan "zenana"yı gösterir. At arabasının her tarafı kadının iffetini korumak ve "purdah"ın gerektirdiği inzivayı sağlamak için kapalıdır.**

B

Şinto dini Japonya'nın yerli inanışıdır. Halen Budizm'le birlikte Japonya'nın esas dinidir. Erken dönem uygulanma biçimleri Budizm'den açıkça ayrı olmakla birlikte zaman içinde bazı Budist ve Konfüçyen özellikler edinmiştir.

Purdah Güney Asya'da bazı Hindu ve Müslüman topluluklarda kadının inziva biçimidir. Purdah âdetini uygulayan kadınlar gözlerden, özellikle de erkek gözünden, giysi (peçe dahil olmak üzere) ve duvar, paravan veya perdeler yardımıyla gizlenirler.

Değişen ekonomik koşullar ve politikalar, dini toplumsal cinsiyet anlayışlarıyla çelişebilir.

Ekonomik ve siyasi sistemlerdeki değişimler, cinsiyetçi deneyimlerde hâlâ kilit bir faktördür. Örneğin Bangladeş'te 1970'lerin sonlarında başlayan ticaret politikalarındaki değişimler işgücü piyasasına yeni bir işçi akını gerektiren hazır giyim sektörünün gelişmesine olanak sağladı. Bu işçiler iş aramak için kentsel alanlara taşınan çok sayıda kadından sağlanmıştı ve bu, kadınları kamusal alanda erkeklerden ayıran ve vücutlarıyla yüzlerini kapatmalarını gerektiren geleneksel purdah değerleriyle ters düşen bir durumdu. Şehirlerde kadınların işgücüne girme süreci kentsel alanlarda ve kadının maaşına ihtiyacı olan ailelerde daha serbest bir purdah görüşüne yol açmıştır. Dolayısıyla toplumdaki kadınlar için söz konusu olan olasılıklara dair geniş kapsamlı genel algıyı etkiler.

A

Ne var ki purdahın tarihsel değerlendirmesi, düşük kast ve sınıftan ailelerin tarlalarda erkeklerle birlikte çalışan kadınların maaşlarına ihtiyacı olması nedeniyle, kast ve sınıf gibi faktörlerin kültürel değerleri daima etkilediğini göstermektedir. Sadece kadınların çalışmasına ihtiyacı olmayan varlıklı aileler katı bir purdah uyguluyordu.

Değişen koşulların cinsiyetçi dini uygulamalarla çelişmesinin bir diğer örneği geleneksel Hindu uygulaması satinin Batı'da anlaşılma biçimidir. Sati uygulayan kadınlar kendilerini kocalarının cenaze ateşinde yakarlar. Bu, tarih boyunca Hindu düşünüşünde bir onur davranışı olarak anlaşılmakla beraber, liberal ve özellikle Batı feminist bakış açısından, baskı ve kadına karşı şiddetin sembolüdür.

Sati 1829 yılında Hindistan'daki İngiliz sömürge güçleri tarafından yasaklandı. Sati hakkında bildiklerimiz daima İngiliz sömürgecilerden gelmiştir asla geleneğin içinde yer almış kadınlardan değil, der yazar Gayatri Spivak "Can the Subaltern Speak?" [Ast Konuşabilir mi?, 1988] adlı makalesinde. "Beyaz erkekler siyahi kadınları siyahi erkeklerden kurtarıyor" ifadesi, güç meselelerini içinden çıkılmaz hale getirir. Buradaki temel tartışma konusu sık karşılaşılan bir sorudur: Bu uygulamaya izin veren ataerkil gelenek midir yoksa kadınların kişisel özerkliği mi? Yoksa ikisinin karşımı mıdır? Spivak ve diğer post-kolonyal feministler ikincisi olduğunu iddia eder.

Purdah örneğinde olduğu gibi, ülkeler işgal edildiğinde ya da sömürgeleştirildiğinde cinsiyetçi roller ve sömürgeci ülkeden beklentiler ortaya çıkabilir ve yerel toplumsal cinsiyet anlayışlarıyla birlikte şekillenebilir. Cinsiyetlendirilmiş beklentiler çatışabilir ve karmaşık veya çelişkili şekillerde deneyimlenebilir.

Örneğin Güney Amerika'nın bazı bölgelerinde, İspanyol hâkimiyeti aile içindeki cinsiyetçi rollerin sınırlarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Her ikisi de kadınları işgücünün önemli bir parçası olarak gören yerel toplumsal cinsiyet modelleri ve kapitalizmin modern talepleri, bu aile rolleriyle birlikte var olur. Bir yanda işgücü piyasası, diğer yanda da ailevi görevler tarafından yaratılan çelişkili beklentiler, kadınlar için burada, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi, birbiriyle bağdaşmayan sorumluluklar yaratır.

Sati dul kalan kadının kendisini kocasının cenaze ateşinde yakarak kurban ettiği bir Hindu cenaze geleneğiydi; artık uygulanmamaktadır. Sati, yandaşları tarafından en üst düzeyde sofuluk, saflık ve temizlik davranışı olarak sunulurdu. Bu geleneğin taraftarları dul kadın için seçeneklerin iç açıcı olmadığını savunuyorlardı: toplum tarafından ciddi şekilde dışlanmak, saçların kazınması, sadece pilav yemek, sosyal iletişimden kaçınmak ve kadının ölümünde onun mirasını alacak olan kocasının ailesinden kötü muamele görmek gibi.

Post-kolonyal kimi zaman sömürgeci yönetimden sonraki dönemi ifade etmek için kullanılır. Post-kolonyal çalışmalar sosyal bilimlerin sömürgeci yönetimin insani etkisini emperyalizm idaresi altında yaşamış yerli halkın bakış açısından ele alan bir dalıdır.

A Ölen adamın karısının kendisini kocasının cenaze ateşinde yakarak kurban etmesi olan sati uygulamasının bu tasviri 19. yüzyılda Hintli bir ressam tarafından yapılmıştır.

A

Batı'da feminist hareketler toplumsal cinsiyetin biyolojik olarak belirlendiği yönündeki hâkim iddialara karşı çıkmıştır ve onları destekleyecek kanıtlar 20. yüzyıl boyunca güçlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi üzerine yapılan çalışmalar cinsiyetlendirilmiş davranışların doğuştan olmadığını, öğrenildiğini göstermektedir.

Büyürken yakınımızda olanların yaklaşımları yaşam tarzımızı etkileyebilir. Toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi hakkındaki çalışmalar kız ve erkek çocuklarda belirli davranışları övdüğümüzü, belirli cinsiyetlendirilmiş oyuncakları ve aktiviteleri teşvik ettiğimizi ve farklı bedensel sunumlar beklentisi içinde olduğumuzu göstermiştir. Araştırmalar ayrıca daha geniş sosyal yapıların toplumsal cinsiyet farklılıkları inşa etmenin anahtarı olduğunun altını çizer. Tarih, din ve "doğuştan" olarak sunulanların ağırlığı bizi, toplum ve birey olarak, geleneksel cinsiyet rollerini sürdürmeye iter. Toplumsal cinsiyet ve eğitim üzerine yapılan araştırmalar kızların ve erkeklerin belirli konularda daha iyi veya kötü performans göstereceği yönünde sistemli beklentileri ortaya koyar ve okulda cinsiyetlerine dayanarak farklı dersler seçmelerine, hatta seçmeye teşvik edilmelerine yol açar.

B

A Bu fotoğrafın adı *Seowoo and Her Pink Things*'tir. [Seowoo ve Pembe Şeyleri]. Güney Koreli fotoğrafçı JeongMee Yoon'un *Pink and Blue Project* [Pembe ve Mavi Proje] adlı (2005'te başlayan proje hâlâ devam ediyor) projesinin bir parçasıdır. Bu seri, cinsiyet ile ABD ve Güney Kore'de çocukların tüketimleri arasındaki ilişkiyi inceler.

B *'Kihun and His Blue Things'* [Kihun ve Mavi Şeyleri] de aynı seridendir. "Çocukların ve ailelerin, bilerek veya bilmeyerek, reklamlardan ve popüler kültürden ne ölçüde etkilendiğini göstermek istedim" diyor Yoon. "Mavi, güç ve maskülenlik sembolü haline gelmişken, pembe tatlılığı ve feminenliği simgeler."

Toplumsal cinsiyet çalışmaları ve medya, cinsiyet farklılıklarının kültürel temsillerde nasıl kodlandığını ele almıştır: Erkek çocuklar için ve onlar hakkındaki medya ürünleri aktivite ve cesareti vurgulama eğilimindeyken, kızlar için olanlar zarafet ve güzelliği vurgulama eğilimindedir.

"Throwing Like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality" [Bir Kız Gibi Atmak: Kadın Bedeni Davranışının Hareketliliği ve Mekânsallığı, 1980] adlı makalesinde feminist filozof Iris Marion Young (1949-2006) kızların vücutlarının güçsüz olduğu görüşünü kendi kendilerine içselleştirdiklerini öne sürer. Kendilerini fiziksel işleri yapabilecek yeterlikte görmeyebilirler; bu da fiziksel aktivitelerde alıştırma yapmamalarına yol açar. Alıştırma olmadan, örneğin atıcılıkta, güç ve fiziksel açıdan özgüvenleri gelişmez. "Kızlar" der Young, "vücutlarını erkek çocuklar kadar özgürce kullanmaya teşvik edilmezler ve bu tüm hayatları boyunca etkili olur." Young'a göre kızlar "fiziksel olarak çekingen, sınırlanmış, konumlandırılmış ve nesneleştirilmiştir".

Toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi sosyoloji ve toplumsal cinsiyet çalışmaları bünyesinde geleneksel olarak kişinin toplumsal cinsiyet normları ve değerleriyle ilişkili olarak öğrenme süreçlerini tanımlamak için geliştirilmiş bir ifadedir.

1980'lerin toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi teorilerinin önemli bir uzantısı Judith Butler'ın cinsiyetin de toplumsal cinsiyetin de sosyal ve kültürel olarak inşa edildiği iddiasıdır. Butler, "önemli olan bedensel farklılıklar değildir, bunların toplumda görülmeye başlama biçimidir" der.

Butler'a göre hem toplumsal cinsiyet hem de cinsiyet söylem aracılığıyla inşa edilir. Bu bakış açısına göre toplumsal cinsiyet söylemin dışında var olamaz. Butler hiç kimsenin tek bir cinsiyette doğmadığını iddia eder. Daha ziyade toplumsal cinsiyeti "gerçekleştirmeyi" öğrendiğimizi savunur: "Erkek ya da kadın olduğumuza dair izlenimleri pekiştirecek şekillerde davranır, yürür ve konuşuruz."

A

A İngiliz *The Sun* gazetesinin ön sayfası "The Son" [Erkek Evlat] Londra'da Cambridge dükü ve düşesinin oğlu Prens George'un Temmuz 2013'teki doğumunu kutlamak için Grey ajans tarafından tasarlanmıştı. Yeni doğan bir bebeğin toplumsal cinsiyetinin birçok toplumda ne kadar önemli olduğunu vurgular niteliktedir, özellikle de mülkiyet ve unvan erkek soyundan aktarıldığında.

B İtalya'da bebek doğduktan sonra, bebeğin cinsiyetini ilan etmek için kız bebek doğan evin kapısına pembe kurdele, erkek bebek doğan evin kapısına da mavi kurdele asmak âdettir.

B

Butler toplumsal cinsiyet kurallarının doğuştan olduğunu ileri sürecek şekilde istemdışı ve tekrarlı dışa vurulma biçimlerini değerlendirmek için "performatif" kavramını geliştirmiştir. Bebeğin doğumunu örnek olarak kullanır. Doktor veya hemşire bebeğin kız veya erkek olduğunu ilan ettiğinde, zaten var olan bir şey hakkında yorum yapmadıklarını söyler Butler. Butler'a göre, doğuştan cinsiyetli bir beden yoktur. Daha ziyade Butler'ın "edimsel sözcelem" olarak adlandırdığı bu "sözeylem", çocuğun cinsiyetini hayata geçirir. "Kızınız oldu" veya "Oğlunuz oldu" ifadesi, çocuğun bedenine cinsiyet atıfta bulunur. Butler'a göre toplumsal cinsiyetin sergilenmesinde önemli olan, toplumsal cinsiyetle ilgili sosyal normlar ve değerlerdir.

Toplumun bizden toplumsal cinsiyetimizi sergilememizi istediği biçim, zaman içinde her iki cinsiyet için de gelişme gösteren eşitlik ve haklar ile her zaman düzgün, doğrusal bir süreklilik izlemez.

Örneğin İran'da 1980'lerde yeni bir yönetim ve hükümet başa geldiğinde kızların ve kadınların hakları azalmış, belirlenmiş sosyal rolleri değişmiştir. 20. yüzyılın başında İranlı kadınlar eğitimliydi ve çalışma hayatına tam anlamıyla dahildi. Birçoğu siyasette ve devlet dairelerinde görev almaktaydı. Çoğunlukla gazeteci ve yazar olarak çalışıyorlardı ve daha 1907 yılında kadın meseleleri üzerinde duran bir dergi kurmuşlardı. Bu, İngiliz kadınların oy kullanabilmesinden on yıl önceydi.

Ne var ki 1979'daki İran Devrimi'yle, İslami Cumhuriyet Partisi iktidara geldi. Ayetullah Humeyni'nin liderliğindeki yeni güç yönetimi, öncesinde feminist hareketler tarafından kazanılmış çok çeşitli kadın haklarını yürürlükten kaldırdı ve toplumsal cinsiyet rollerinde köklü değişiklikler yaptı. Kadınlar artık devlet dairelerinde çalışamıyordu, kızların evlenme yaşı dokuza düşürülmüştü, evli kızların okula gitmesine izin verilmiyordu, kamusal alanlarda cinsiyet ayrımı uygulanıyordu ve kadınlar İslami giysi kurallarına uymaya zorlanıyordu.

İranlı kadınların haklarını geri kazanmaya başlaması yaklaşık 20 yıl sonra 1997'de yeni bir hükümet kurulana kadar sürdü.

Birçok kadın tekrar siyasete ve feminist mücadelelere dahil oldu ve 2003'te Nobel Barış Ödülü kadın hakları aktivisti Şirin Ebadi'ye verildi. Ne var ki 2012'de başka bir Parlamento, kadın haklarında tekrar sınırlamaya gitti. Dahası İslami yasalar, iktidardaki hükümet fark etmeksizin zorla uygulanmaya başlamıştı; kadınların evlilik ve üremeyle ilgili haklarını kısıtlamak, kişisel özgürlüklerini engellemek ve kıyafet zorunluluğu uygulamaya koymak (nasıl yorumlandıklarına bağlı olarak; türbanla ilgili daha fazla ayrıntı için mesela bkz. Bölüm 4) üzere işleyebilecekti. Günümüzde İranlı kadınlar hâlâ birçok temel haktan yoksundur.

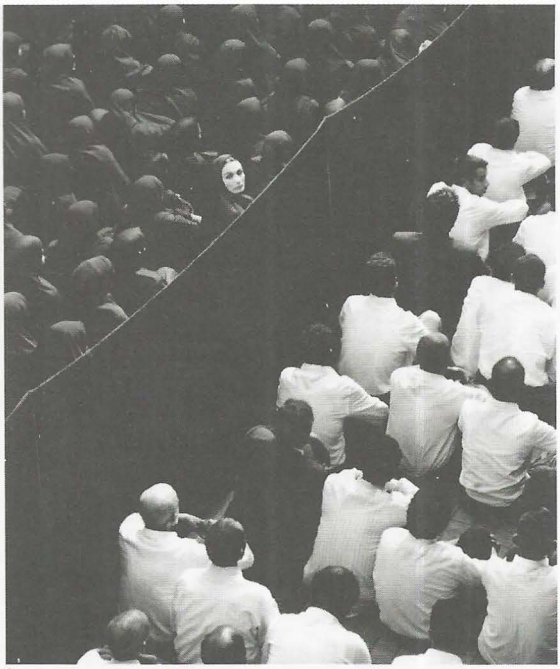

A **Kara çarşaflı bir kadın, üzerinde Batılı giysiler olan bir çiftle 1961'de İran'ın Tahran şehrinde vitrinlere bakıyor. Günümüzde İran'daki kadınlar başlarını örtmek zorunda ancak çarşaf zorunlu değil.**

B **Bu kare, Shirin Neshat'ın *Fervor* (2000) adlı kısa filmindendir. Neshat'ın filmi İran'da erkek ve kadınların kamusal alanda bir arada bulunmasını yasaklayan 1979'daki İslam Devrimi'nden bu yana aşk ve toplumsal cinsiyet temalarını konu alır.**

Ayetullah Humeyni (1902–89) İranlı politikacı, Şii Müslüman dini lider; şahın ve İran'daki Batı etkisinin sivri dilli eleştirmenidir. Şah rejiminin 1979'da çöküşünden sonra, İran'ın İslam Cumhuriyeti olduğunu ilan etmiştir.

Şirin Ebadi (d. 1947) avukat, profesör ve İran'da ve dünya çapında insan hakları için geniş çaplı mücadele eden bir aktivisttir. İran Devrimi'nden önce İran'da hâkimliğe atanan ilk kadınlardan biriydi. Bir Milyon İmza kampanyasını başlatmıştır.

B

Tüm bunlara karşın İran'daki kadın hakları hareketi çok güçlüdür.

2006'da İran'da "Ayrımcı Yasaların Kaldırılması İçin Bir Milyon İmza" kampanyası başlatıldı ve bugün hâlâ kadın hakları toplum genelinde savunulmaya devam ediyor.

İran örneği toplumsal cinsiyet anlayışlarının günlük cinsiyetçi deneyimleri şekillendiren, değişen siyasi ve dini sistemlerle derinlemesine bağlı olduğunu göstermektedir.

Siyasi ve dini liderlerin görüşleri, kadın hakları hareketine dahil olanların düşünceleriyle keskin bir tezat teşkil eder. Net bir şekilde çelişen toplumsal cinsiyet kavramları söz konusudur ve anlamları zaman içinde değişir. Bu gibi çelişkiler toplumsal cinsiyetin sadece tarihsel dönemler veya farklı kültürlerde değişime tabi olmadığını, aynı zamanda ülke içinde belirli bir zamanda da değişken olduğunu gösterir.

Erkeklik anlayışları ve erkek olmanın ne demek olduğuna dair beklentiler de tarihsel ve kültürel değişime aynı ölçüde tabidir.

Batı ülkelerinde erkekler arasındaki fiziksel yakınlık eşcinsel çekimin işareti olarak yorumlanır ve genellikle ayrımcılığa tabidir ancak birçok Arap ülkesinde heteroseksüel erkeklerin halkın içinde el ele tutuşması yaygın görülen bir durumdur. Erkekliğin Batı'da dayanıklılık, güç, koruma ve evin geçimini sağlama becerisinden sorumlu cinsiyet olarak inşa edilmesine rağmen, dünya çapında baktığımızda erkeğin rolleri, kadının rolleri gibi, sabit olmaktan çok akışkan ve değişken görülebilir.

A **Bu fotoğraf Vietnam'ın Merkez Dağlık bölgesindeki E De halkının geleneksel Cong Chien performansını göstermektedir.**

B **İki çobanın bu fotoğrafı 2009'da erkeklerin el ele tutuşmasının âdet olduğu Afganistan'ın Takhar bölgesinde, Kokcha Nehri yakınlarında çekilmiştir.**

C **ABD Başkanı George W. Bush 2005'te Ortadoğu'da barış çağrıları arasında, Suudi geleneğine uyarak Veliaht Prens Abdullah'la el ele dolaşırken görülüyor.**

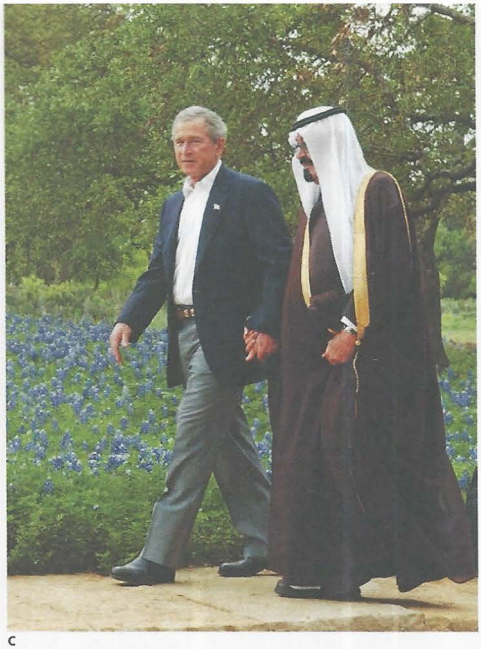

A

E De halkı güney Vietnam'da yaşayan etnik bir gruptur, Rade veya Ede olarak da bilinirler. Ana soyludurlar, aileyle birlikte, ailenin en yaşlı kadınının sahibi olduğu bir kulübede yaşarlar.

B

C

Örneğin Gine-Bissau'daki Orango Adası'nda erkeklerin evlenme teklif etmesine izin yoktur, kadın teklif ettiğinde de erkek reddedemez. Güney Vietnam'daki E De kültüründe miras erkeklere kalmaz. Burada evlilikte koca karısının soyadını alır ve onun evine taşınır. Japonya'da geleneksel olanın aksine erkeklerin kadınlardan çiçek ve çikolata gibi hediyeler alması âdettir.

Erkek ve kadının toplumsal rollerindeki net kültürel ve tarihsel farklara rağmen, geleneksel beklentiler hem erkekler hem de kadınlar için günümüzde eşitsizlikleri şekillendirmeye devam etmektedir.

Sanayi Devrimi'nden bu yana gerek kendilerini geçindiren, gerekse aile gelirlerine katkıda bulunan ana akım işgücündeki kadınların sayısı çok büyük ölçüde artış göstermiştir. Orta sınıf ve üst sınıf kadınlar, işçi sınıfı kadınlarla birlikte, dünyanın birçok yerinde artık halkın olağan bir parçasıdır ve artık birçok ülkede kadınlar işyerinde, erkekler de ev ortamında daha olumlu davranışlarla karşılaşıyor (bkz. 4. Bölüm).

A

UNICEF United Nations Children's Fund'ın [Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu] kısaltmasıdır. Az gelişmiş ülkelerdeki çocuklara destek sağlayan ve onlar adına kampanyalar düzenleyen, merkezi New York'ta bulunan bir Birleşmiş Milletler programıdır.

Ne var ki ev işi ve çocuk bakımındaki cinsiyet eşitsizliği hâlâ sürmektedir. Birleşik Krallık Ulusal İstatistik Ofisi'nin 2016 yılında yaptığı bir anket hem kadınların hem de erkeklerin çalıştığı ilişkilerde ortalama olarak kadınların evde temizlik, alışveriş ve yemek gibi ev işleri dahil ücretsiz işleri erkeklerden yaklaşık %40 daha fazla yaptığını ortaya koymuştur.

UNICEF dünyanın birçok yerinde toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi ve cinsiyetçi klişelerin, erkek çocukların doğumuna kızlarınkine kıyasla daha fazla önem vererek erkek çocukları daha değerli konumlandırdığına dikkat çeker. UNICEF'e göre bu durum, kızların sosyal hizmet ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra eğitimde de ayrımcılıkla karşılaşmasına neden olur.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri erken dönem tarım toplumlarının ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış gibi görünmektedir. Ne var ki bu rollerin ekonomik, sosyal ve siyasi gerçekliklere bağlı olarak ne ölçüde değiştiği, biyoloji tarafından belirlenen sabit özelliklerden daha fazlasına dayandığını, diğer bir deyişle toplumsal cinsiyetin, aslında sosyal olarak inşa edildiğini gösterir.

Cinsiyetçi normlar, değerler, roller ve beklentiler belirli bir toplum ya da kültür tarafından tahsis edilir ve ideal özellikler olarak sunulur.

Buna bağlı olarak o toplumun yapıları ve öğrenilmiş değerleri ile bilinçli veya bilinçsizce, o toplumda yaşayan bireyler tarafından idame ettirilirler. Toplumsal cinsiyetten anladığımız şey bu roller ve beklentilerin kendisi olduğundan ve farklı kültürler ve dönemler arasında tutarlılık ve süreklilik göstermediğinden, toplumsal cinsiyetin kendisinin de tutarlılık ve süreklilik göstermediğini iddia edebiliriz.

Değişkenliği ve sosyal yapı olarak kaynağı, bir dereceye kadar toplumsal cinsiyet rolündeki tutarsızlıklar ve kendisini erkek veya kadın olarak tanımlayanların sergileme biçimleriyle ortaya konur. Ne var ki transgender ve ikili olmayan cinsiyet kimliklerinin varlığı, geleneksel roller ve beklentilerin toplumsal cinsiyet anlamlarını ve deneyimlerini açıklayamadığını gösterir. İkili olmayan kimlikler ve toplumsal cinsiyet sunumuna dair fikirlerin zorunlu bir toplumsal işlevden ziyade akışkan olduğu 3. Bölüm'de tartışılacaktır.

B

A 1986 yılına ait Çin aile planlaması propaganda posteri ulusal tek çocuk politikasını uygulamayı hedefliyordu.

B Çin'in Guangzhou, Guangdong bölgesinde 2014'te bebeğini bebek kuluçkasına bıraktıktan sonra ağlayan bir anne görülüyor. Bebek kuluçkaları ebeveynleri bebeklerini sokağa terk etmekten vazgeçirmek amacıyla uygulamaya konmuştu. Kız bebekler daha yüksek terk edilme veya öldürülme riski altındaydı; ebeveynlere daha çok yük olarak görülüyorlardı ve tek çocuk politikası ailelerin ilerde bir erkek evlat dünyaya getirmesine engel oluyordu. Bu politika 2015 sonunda terk edildi.

NOTICE
NO PERSON WILL BE ALLOWED
TO DESCEND THIS MINE UNLESS
CARRYING SELF RESCUING
APPARATUS.
C G M
ADING OF No 5 CAGE
- 36 MEN PER DECK.
- 3 - 3 TON MINE CARS
- 2 - 3 TON MINE CARS

3. Toplumsal Cinsiyet Çeşitliliği

A

Bu bölüm toplumsal cinsiyet kimlikleri ve/veya ifadeleri, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin dışında kalan bireyleri ve grupları inceler ve toplumsal cinsiyetin erkek veya kadın arasında bir "seçenek" olarak görüldüğü geleneksel sosyal yapının toplumdaki insanların gündelik deneyimleri, kimlikleri ve kararlarıyla çoğunlukla bağdaşmadığını gösterir.

Batı'daki toplumsal cinsiyet sistemleri büyük ölçüde erkeğin ve kadının tek cinsiyet kategorisi olarak anlaşıldığı ve temelde farklı görüldüğü ikili modelin izinden gitmiştir. Dünya genelinde toplumsal cinsiyet sistemleri değerlendirildiğinde bunun başka yerlerde böyle olmadığı görülmektedir.

Tarih boyunca toplumsal cinsiyet uygulamalarını sadece erkek ve kadın cinsiyet modeliyle sınırlı tutmayan çok sayıda insan topluluğu olmuştur. Örneğin Hindistan'daki toplumsal cinsiyet çeşitliliğinin mitolojide canlı bir geleneği ve toplumda uzun bir tarihi vardır.

Toplumsal cinsiyet sistemleri erkeklere ve kadınlara belli bir toplumda farklı faaliyetler, roller ve görevler verir.

Hicra biyolojik cinsiyeti erkek olan ancak kendisini kadın olarak tanımlayan ve buna göre yaşayan bireyleri ifade eden bir Güney Asya ifadesidir. Tarih boyunca Güney Asya'da birçok hicra topluluğu yaşamıştır ve hâlâ modern toplumun bir parçasıdırlar.

Üçüncü cins erkek ya da kadın olmayan, yasal veya sosyal bir toplumsal cinsiyet kategorisidir. Tarih boyunca geleneksel olarak bu tür bir toplumsal cinsiyet rolü olan toplumlarda ve kendisini ne erkek ne de kadın olarak tanımlayan bazı üyelerinin haklarını yakın geçmişte tanımış olan toplumlarda varlıklarını sürdürürler.

Yazar Jacob Ogles "19 LGBT Hindu Gods" [19 LGBT Hint Tanrısı, 2016] adlı makalesinde şöyle yazar: "Yüzyıllardır Hint edebiyatı, mitolojisi ve dini metinlerinde toplumsal cinsiyet ikiliğine karşı çıkan tanrılar vardır." Özellikle de hicra topluluğu uzun zamandır Hint kültürünün bir parçasıdır.

Hicraların yazılı tarihi, MS yaklaşık 2. yüzyıla dayanan Kama Sutra'da (bu konudaki bilimsel fikirler oldukça çeşitlidir), *Ramayana* Ramayana (yaklaşık MÖ 300) ve *Mahabharata*'da (yaklaşık MS 400) tasvir edilir. Serena Nanda'nın 2010 tarihli çalışması hicra topluluklarının birçok üyesinin biyolojik cinsiyetlerinin erkek olduğunu ancak bazılarının interseks bireyler olduğunu ileri sürer. Hicra halkının birbirine bağlı topluluklarda yaşadıklarını görmüş ve "yerleşik ve kurumsallaşmış üçüncü cinsiyet rolü" olarak adlandırmıştır. Tarih boyunca hicra topluluğunun aseksüel olduğu düşünülürdü ve kutsal nitelikleriyle ünlüydüler ancak modern Hint toplumunda birçoğu seks işçiliği ve birtakım dinsel kutsamalar yaparak para kazanırlar. 2014 yılında Hindistan'da kanunen üçüncü cins olarak tanındılar, ancak tüm hicralar bu sınıflandırmayı kabul etmemektedir.

B

A **We-Wa 19. yüzyılda Kuzey Amerika'daki Zuni topluluğunun iki ruhlu üyeleridir. Toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip ve interseks bireyler geleneksel olarak Amerikan Yerlilerinden saygı görmüştür ve üstün manevi yetenekleri olduğuna inanılır.**

B **Bu hicra grubu, hicranın trans ve interseks bireyler için kullanılan bir ifade olduğu Güney Asya'dandır. Geleneksel olarak toplumun saygınüyeleri olmalarına rağmen, günümüz hicralarının büyük bölümü ayrımcılık ve fakirlikten mustariptir.**

A

Diğer kültürler de ikiden fazla toplumsal cinsiyetin varlığını tanımışlardır.

Travestiler Latin Amerika'nın birçok bölümünde uzun bir tarihe sahiptir. Tarih boyunca travesti hem erkek hem de kadın olan bireyler olarak anlaşılmıştır ancak günümüzde, Hindistan'daki hicralar gibi çoğunlukla üçüncü cinsiyet olarak görülürler. Meksika'daki Zapotek kültüründe muxe'ler İspanyol sömürgeciliğinden önceki dönemde geleneksel olarak üçüncü cinsiyet olarak tanınıyorlardı ancak günümüzde muxe kelimesi bazen transseksüel kelimesinin eşanlamlısı olarak kullanılıyor. Mahu'lar bazı Polinezya kültürlerinde geleneksel bir statüye sahiptir, öte yandan Samoa toplumunda fa'afafinelerin özel bir kültürel rolü vardır; geleneksel olarak eğer bir ailede ev işlerine yardım etmek için yeterince kız yoksa erkek çocuk hem maskülen hem de feminen özellikler göstererek fa'afafine olarak yetiştirilirdi. "Kathoey" ifadesi Tayland ve Laos'taki toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyleri ifade eder. Toplumsal cinsiyet çeşitliliği Çin, İran, Endonezya, Japonya, Nepal, Güney Kore ve Vietnam'da da belgelenmiştir. Dünyanın en büyük Müslüman nüfusuna sahip Endonezya'da biyolojik cinsiyeti erkek olan waria topluluğu açıkça kadın olarak yaşamaktadır.

Travesti, bazı Güney Amerika kültürlerinde biyolojik cinsiyeti erkek olan ancak kendisini kadın olarak tanımlayan kişidir. Travestiler çoğunlukla daha feminen görünmek için implant veya silikon iğneleri kullanırlar ancak kendilerini tamamen kadın veya erkek olarak tanımlamayabilir, daha ziyade kendi kurallarıyla farklı bir toplumsal cinsiyet kimliği isteminde bulunabilirler.

Muxe azınlık bir yerli Meksika kültürü olan Zapotekler arasında bir toplumsal cinsiyet kimliğidir. Muxe topluluğunun biyolojik cinsiyeti erkektir ancak feminen giysiler giymek, makyaj yapmak gibi feminen olarak görülen bazı özellikler benimserler veya nakış gibi geleneksel olarak feminen görülen işler üstlenirler. Erkek bedenini hem maskülen hem de feminen özelliklerle birleştiren üçüncü cinsiyet olarak görülürler.

Kelime anlamı "ortada" olan **mahu**, Hawaii ve Tahiti kültürlerinde üçüncü toplumsal cinsiyet kimliğidir. Mahu bireyler geleneksel olarak hem maskülen hem de feminen yönlerini kabul etme becerileri açısından saygı görürler ve toplumda özel ve değerli bir rolleri vardır.

Fa'afafine Samoa'da biyolojik cinsiyeti erkek olan ve kendi isteğiyle ya da ailesinin isteğiyle kız olarak yetiştirilen bireylerin toplumsal cinsiyet kimliğidir; özellikle ailenin çok sayıda oğlu olduğu ve hiç kızı olmadığı durumlarda. Fa'afafineler feminen özellikler üstlenir ve geleneksel olarak kadınlara tahsis edilen işleri yerine getirerek aile içinde özel bir sosyal rol edinirler. Fa'afafinelerin hepsi değilse de bazıları kendilerini kadın olarak tanımlar.

Waria Endonezya'da biyolojik cinsiyetleri erkek olan ancak kadın ruhuyla doğduklarına inanan üçüncü cinsiyet bireylerden oluşan bir topluluktur. Waria topluluğu aynı zamanda Batı'da efemine gey erkekler olarak görülebilecek bireyleri içerir. Birçok waria, dini nedenlerle cinsiyet değiştirme ameliyatı olmak istemez.

İki ruhlu ifadesi yerli Kuzey Amerikalılar ve Kanada Kızılderili yerli kabileler arasında geleneksel olarak bulunan çok sayıda karma toplumsal cinsiyet rolünü ve grubu ifade eder. İki ruhlu, başlangıçta sömürgeciler tarafından kullanıldığı için reddedilen eski bir ifade olan "berdache"ın yerini almıştır.

Toplumsal cinsiyet çeşitliliği tartışmalarında, toplumsal cinsiyeti yerel anlayışlar ve uygulamalar kapsamında kavramsallaştırmak önemlidir.

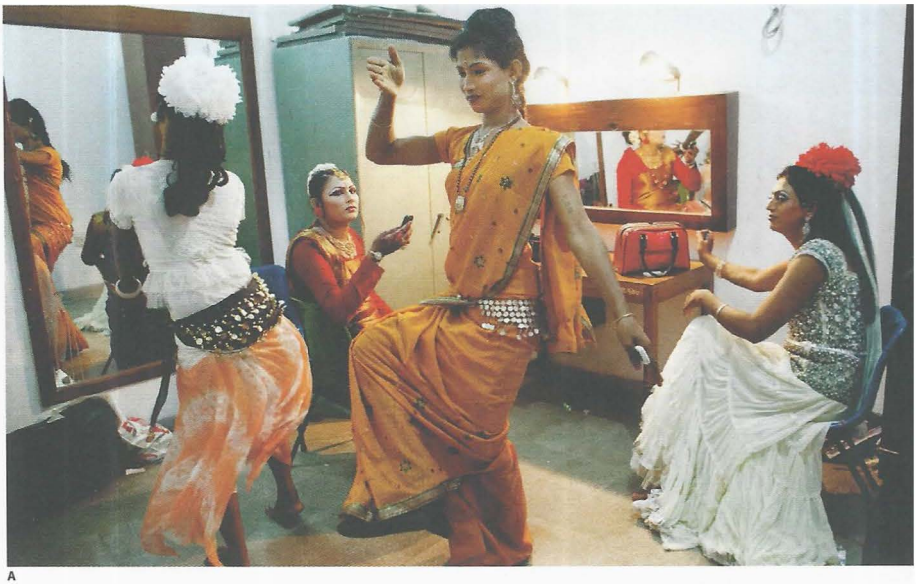
Örneğin Zuñi Ła'mana, winkte, alyhaa ve hwamee gibi çok sayıda toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip topluluk, çeşitli Yerli Amerikan kabileleri içerisinde geleneksel olarak var olmuştur. Bu toplulukların üyeleri önceleri ilk Fransız araştırmacılar tarafından, sonrasında da daha yaygın olarak sömürgeciler tarafından "berdache" olarak adlandırılmıştır ("berdache" erkek eşcinsel ilişkide yaşça daha genç olan partner için kullanılan Fransızca bir tabirdi). Günümüzde berdache'ın sömürgeci ve aşağılayıcı çağrışımların dolayı, çoğunlukla tercih edilen bir şemsiye terim olan iki ruhlu bireyler olarak tanınmayı tercih ediyorlar. Tarih boyunca iki ruhlu bireyler çoğunlukla onları hem maskülen hem de feminen ruhla kutsanmış olarak gören kabileleri tarafından değer görmüştür ancak 20. yüzyılda Avro-Amerikan ve Hıristiyan etkiler bu geleneği bozmuştur.

A **Bir trans kadın 2002'de toplumsal cinsiyet çeşitliliğinin kabul edildiği anaerkil bir balıkçı köyü olan Juchitán, Meksika'da erkek arkadaşıyla evleniyor.**

B **Waria topluluğunun bir üyesi 2015'te Yogyakarta Endonezya'da Syawalan geleneği zamanında makyaj yapıyor.**

B

A

20. yüzyılın sonlarına kadar antropolojik çalışmalar toplumsal cinsiyet çeşitliliği uygulamalarını çoğunlukla eşcinsel arzunun canlı örnekleri olarak yorumlamıştır.

Toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip Amerikan Yerlisi topluluklara odaklanan bazı çalışmalar bu kültürel gelenekleri eşcinsel yaşam tarzlarını yansıttığı şeklinde yorumlar; özellikle de biyolojik cinsiyeti erkek olan fakat feminen özellikler benimseyen iki ruhlu insanlar çoğunlukla maskülen erkeklerle evlendiğinden (ya da tam tersi). Bazı gey ve lezbiyen Amerikan Yerlisi kabile üyeleri alternatif cinsel veya cinsiyetçi yaşam tarzları için kültürel saygı geleneğini destekleyerek kendilerini iki ruhlu olarak tanımlamayı seçerler. Onları transseksüel kültürler olarak yansıtan diğer antropologlar, iki ruhlu bireylerin gey atalar olarak değerlendirilebileceğini belirterek onların konumlarını sorgulamıştır.

B

Ancak "transseksüel" görece yeni bir Batı kavramıdır. Daha modern anlatımların öne sürdüğü üzere, iki ruhlu bireyler ne eşcinsel ne de transgender uygulamaları yansıtırlar, daha ziyade Batı eşdeğeri olmayan yerli bir kültür bünyesinde alternatif bir toplumsal cinsiyet veya cinsel gruplaşmanın varlığını gösterirler.

Toplumsal cinsiyet çeşitliliği uygulamalarının eşcinsellikle karıştırılması yaygın görülen bir durumdur, özellikle de Batı kültürlerinde.

A Bir grup hicra kuliste, Bangladeş hükümetinin hicra kimliklerini tanıması için düzenlenen üçüncü cins geçit töreni olan "Hijra Pride 2014"ün bir parçası olarak yetenek yarışmasına hazırlanırken birlikte dans ediyor.

B "Hijra Pride 2014"ü The Bandhu Social Welfare Society düzenlemiştir. Burada, iki hicra geçit töreni için hazırlanırken görülüyor.

A

Bu yanılgı kısmen toplumsal cinsiyet ve cinselliğin birçok toplum tarafından yakından ilişkili görülmesinden kaynaklanır. Erkekten kadına geçmeyi seçen ancak dönüşümü süresince kadınlardan etkilenmeye devam eden trans bir birey, toplumun gözünde sadece erkekten kadına değil ayrıca heteroseksüellikten geyliğe geçmiştir, halbuki cinsel yönelimi aslında değişmemiştir.

Bir diğer faktör 20. yüzyılda Avrupa ve ABD'de seksolojinin gelişiminin ilk dönemleri olarak değerlendirilebilir; bu dönemde insan cinselliği üzerine çalışmalar aynı zamanda toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireylere de yepyeni bir gözle bakılmasına neden oldu.

Sanayi öncesi Avrupası'nda cinsel davranışın düzenlenmesi, ahlak davranışı gibi dini veya manevi bir konu olarak görülüyor ve Kilise'nin görev alanına giriyordu. Seksoloji bilimsel araştırmaların konusu haline geldikçe cinsellik dini ve ahlaki çerçevelerden anlaşılma noktasında bir kopuşa damgasını vurdu. 19. yüzyıl boyunca doktorlar ve bilim insanları cinsel normallik ve cinsel sapkınlık konusunda halk arasında ve mahkemelerde nüfuzlu eğitmenler haline geldiler. *Cinselliğin Tarihi* (1976), adlı kitabında, filozof Michel Foucault (1926-84) bu süreçte cinselliğin eylem ve davranıştan çok, tür ve kimliğe göre yeniden tanımlandığını iddia eder.

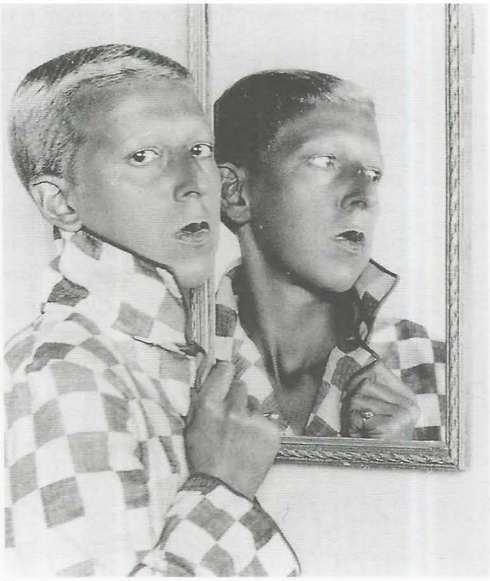
Cinsellik, yaptığımız bir şey olmaktan çok, kim olduğumuzun kilit yönü haline gelmişti.

Cinsellik hakkındaki bu gibi düşünce biçimleri ikili bir biyolojik modeli yansıtıyordu. Cinsellik "normal" ve "sapkın" ikiliği üzerinden sınıflandırılır hale gelmişti; evlilikte üremeyle ilgili heteroseksüel cinsellik norm ve diğer tür cinsellikler sapkın karşıtlıklar olarak inşa ediliyordu. Bir dizi cinsel uygulama patolojikleştiriliyordu. Karşı cins gibi giyinme ve yaşama toplumsal cinsiyet uygulamaları başlangıçta eşcinsellikle aynı çerçevede yorumlanmıştı. Eşcinsellik ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet çeşitliliğinin, biyolojik bir kusurun sonucu olarak ortaya çıktığı ve heteroseksüelliğin ikinci sınıf bir taklidi olduğu düşünülüyordu. Eşcinsellik ve anal ilişki tarih boyunca çoğunlukla suç olarak görülmüş veya doğaya aykırı olarak inşa edilmişti ancak seksolojiyle birlikte hem eşcinselliği hem de toplumsal cinsiyet çeşitliliğini sapkın olarak sunmak için tıbbileştirme ve patolojikleştirme de kullanılmaya başladı.

A **Bu kartvizitler sosyal tarihçi James Gardiner'e ait fotoğraf koleksiyonundan. 19. yüzyıla ait albüm 1860'lar ve 1870'lerdeki özel hayatta ve tiyatroda karşı cins gibi giyinme uygulamalarını gösterir. Karşı cins gibi giyinilen tiyatro gösterileri Victoria döneminde yaygındı ve günlük hayatta kadın olarak boy gösteren birçok erkek vardı. "Kadın kılığında erkek" olarak bilinen bu kişilerin Britanya'da 1967'ye dek yasadışı olan eşcinsellikten tutuklanması yaygın bir durumdu. Ne var ki karşı cins gibi giyinmek tek başına yasadışı değildi.**

A

B

İnversiyon fikri seksolojik görüş için önemliydi.

Cinsel inversiyonun toplumsal cinsiyet özelliklerinin doğuştan tam tersinin olmasının bir işareti olduğuna inanılıyordu: Erkek eşcinseller bilindiği üzere kadınsı uğraşlar ve giysilere, kadın eşcinseller de tam tersine meyilliydi. Bu anlayış ünlü seksolog Henry Havelock Ellis'in (1859-1939) *Studies in the Psychology of Sex* [Cinselliğin Psikolojisi Üzerine Çalışmalar, 1897-1928] başlıklı yedi cilt halinde yayımlanan çalışmasında karşımıza çıkar. Ellis, inversiyonun "cinsel içgüdünün doğuştan yapısal bir anormallikle kişinin hemcinsine yönelmesi" durumu olduğunu söyler. Benzer şekilde seksolog Richard von Krafft-Ebing (1840-1902) 1898'de eşcinselliğin kadın cinsel inversiyonundan kaynaklandığını söylemişti: "Kadın göğsünde barınan erkek ruh." Erken dönem seksolojide toplumsal cinsiyet ve cinsellik yapısal olarak ilişkili görülüyordu: Erkek eşcinseller sanatsal ve kadınsı; lezbiyenler sanatsal ve erkeksiydi.

Cinsel inversiyon kavramı çok geçmeden toplumun genelinde gündeme geldi ve kültürel temsillerde kendini gösterdi, Radclyffe Hall'un (1880-1943) *The Well of Loneliness*'ı [Yalnızlık Kuyusu, 1928] da bu temsillerden biriydi.

A İrlandalı şair, roman ve oyun yazarı Oscar Wilde 1895'te Londra'da sodomiden suçlu bulunmuş ve erkek sevgilisine yazdığı mektuplar ortaya çıktıktan sonra hapse atılmıştı. Reading Hapishanesi'nde on sene ağır hapis cezasına çarptırılmıştı.

B Claude Cahun'dan *Self–portrait* [Otoportre, 1928]. Cahun'un eseri çeşitli toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip karakterleri resmetmiştir.

C Radclyffe Hall burada 1927'de Una Vincenzo, Lady Troubridge ile görülüyor. Hall ve Troubridge Londra ve East Sussex'te çift olarak birlikte yaşıyorlardı. Hall yarı otobiyografik romanı *The Well of Loneliness* ile ün kazanmıştır. Roman, trans ve eşcinsel kimliklerin 19. yüzyıl birleşimi olan cinsel inversiyonu anlatıyordu.

Roman "invert" Stephen Gordon'ın hikâyesini anlatır: Biyolojik cinsiyeti kadındır, erkek olmaya özlem duymaktadır ve yaşlandıkça daha androjen veya cinsiyet ayrımı gözetmeyen bir karakter haline gelir, ayrıca Mary adında bir kadınla da romantik ilişki kurar. Romanda betimlendiği üzere, Stephen "kaslı omuzlu, küçük dolgun göğüslü ve bir sporcununki gibi zayıf böğürlü vücudundan nefret etmektedir. Hayatı boyunca vücudunu ruhuna dayatılan korkunç bir pranga gibi sürüklemişti." Kitabın önsözünü Havelock Ellis yazmıştı: "Tamamen içten ve tavizsiz bir biçimde, cinsel hayatın özel bir yönünü günümüzde aramızda var olduğu gibi sunan ilk İngiliz romanıdır."

Romanda seksolojinin etkisini iki önemli açıdan görürüz: Birincisi "invert" olarak bir lezbiyenin konu edilmesiyle; ikincisi toplumsal cinsiyet ve cinselliğin birleştirilme şekliyle.

Bu süreçte heteroseksüel olmayan veya toplumsal cinsiyet çeşitliliği uygulamalarıyla ilgili seksolojik çalışmalar ve kültürel formlar müstehcen görülüyor ve 1857 Müstehcen Yayınlar Yasası uyarınca dava ediliyordu. *The Well of Loneliness* kitabı yayımlanmasının ardından yasa gereği Britanya'da yasaklanmıştı ve mahkemede hâkim şöyle demişti: "Bunun müstehcen, onur kırıcı bir yayın olduğunu, eline geçenleri yozlaştırabileceğini ve bu kitabın yayımlanmasının kamu ahlakına karşı bir suç olduğunu hiç çekinmeden söyleyebilirim..."

c

İnversiyon erken dönem seksoloji çalışmalarında eşcinsel erkek veya lezbiyen kadınları ifade etmek için geliştirilmiş bir tabirdir. Eşcinselliği kişinin dışsal toplumsal cinsiyet özelliklerinin içsel anlamda tersine dönmesi olarak sunan bu ifade, toplumsal cinsiyeti cinsellikle birleştirir.

Toplumsal cinsiyet çeşitliliği uygulamaları bu dönemde yasal düzenlemelere tabi değildi ancak toplumsal cinsiyet çeşitliliği Foucault'nun cinsel açıdan "garip" olanın tıbbileştirilmesi olarak kavramsallaştırdığı şeye dahil edildi.

Karşı cins gibi giyinme uygulamalarının ve karşı cins ifadelerinin uzun bir tarihi olmasına rağmen, tıp çalışmalarının "transvestizm" ifadesini türetmesi 1910'ları, sonrasında "transseksüellik" ifadesini türetmesi ise 1950'leri bulmuştur.

Seksolog Magnus Hirschfeld'in (1868-1935) dönüm noktası niteliğindeki çalışması *Transvestites* [Travestiler, 1910] karşı cins gibi giyinme uygulamasını sınıflandırmıştır.

A

A Ünlü seksolog Magnus Hirschfeld Seksoloji Enstitüsü'nde bir partide partneriyle görüntülenmiş. Hirschfeld sağdan ikinci, bıyıklı ve gözlüklü olandır; partneri müze müdürü Karl Giese'in elini tutmaktadır.

B 1930'larda ve 1940'larda trans kadınlar ve karşı cins gibi giyinen erkeklerin eşcinsellikten tutuklanması sık görülen bir durumdu. Bu fotoğraf New Yorklu fotoğrafçı Weegee'ye aittir.

B

Kitabında transvestizmi "cinsel organlarla ifade edilenden farklı, öznesine ait olmayan bir cinsiyetin kılığına bürünme dürtüsü" olarak tanımlıyordu. Havelock Ellis ayrıca eşcinsel arzu ve karşı cins gibi giyinme arasındaki ilişkiye de karşı çıkmıştır.

> Karşı cins gibi giyinme ve karşı cins gibi yaşama uygulamaları, hem tanısal hem de iyileştirici tıbbi müdahalenin odağı haline gelmişti.

Önceki bölümlerde ele alındığı üzere, toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip veya interseks bireyler Hint kültüründe ve bazı Yerli Amerikan kabile kültürlerinde kendine özgü dini bir rol oynayabilir.

Antik Yunan mitolojisinde de androjenliğe, karşı cins gibi giyinme uygulamalarına ve interseksliğe çok sayıda gönderme vardır; örneğin daha yaygın olarak sergilenen dişi Afrodit'in vücut bulmuş hali olan Afroditus tanrısının tasvirlerinde Afroditus'un hem memeleri hem de penisi olduğu görülür. Birçok modern kaynak Afroditus'a sunulan kurbanlar sırasında, erkek ve kadınların giysilerini ve cinsiyet rollerini değiş tokuş ettiklerini iddia eder.

Din dünyasının dışında, karşı cins gibi giyinmenin tiyatrodaki geçmişi erkek oyuncuların hem kadın hem de erkek rollerini oynadıkları Antik Yunan'a kadar uzanır. Hem Japon kabuki tiyatrosu ve hem de Yuan hanedanı Çin operasında karşı cins gibi giyinme örnekleri karşımıza çıkar. Bu durum Rönesans dönemi İngilteresi için de geçerlidir; Shakespeare *Venedik Taciri, Size Nasıl Geliyorsa ve On İkinci Gece* dahil olmak üzere birçok oyununda (erkek aktörler tarafından oynanması beklenecekken) erkek gibi giyinen kadın karakterlere yer vererek bundan yararlanmıştır – çifte numara. Shakespeare'den bir yüzyıl sonra, 1700'lerde, üst sınıf erkekler arasında son derece süslü giysiler, peruklar, makyaj ve mücevherler popülerdi. Bu gibi süs ve süslemeler, daha sonra olacağı gibi eşcinsellik değil zenginlik ve prestij göstergesiydi.

A

Androjen maskülen ve feminen görülen özelliklerin bir bileşimidir. Genellikle cinsiyetsiz, karma cinsiyetli veya cinsiyeti belirsiz olan bir kişiyi veya şeyi ifade etmek için kullanılır.

A 1890'lardaki iki Japon kabuki aktörünün bu portresinde –biri bir kadını, diğeriyse bir samurayı canlandırmaktadır– iki kişi de makyajlı ve son derece süslüdür. Geleneksel olarak kabuki tiyatrosunda hem erkek hem de kadın rolleri erkekler tarafından oynanır.

B 19. yüzyıl ressam ve kitap illüstratörü Richard Frederick Pickersgill bu eserinde Shakespeare'in komedisi *On İkinci Gece*'den Dük Orsino ve sevgilisi Viola'yı (oğlan kılığında) çizer. Rönesans dönemi İngilteresi'nde erkek oyuncuların kadın rollerinde oynaması yaygındı; Viola'nın karşı cins gibi giyinmesi ek bir karmaşıklık boyutu getiriyordu.

B

Tarihte kadınlar için ulaşılmaz olan erkek mesleklerine veya eğlencelere erişmek için karşı cins gibi giyinen ve erkek gibi yaşayan kadın örnekleri de söz konusudur.

Ünlü (ancak muhtemelen kurmaca) bir örnek de yaşlı babasının askere gitmesini engellemeye yardım etmek için erkek kılığına girdiği söylenen, Kuzey Çin'den Hua Mulan'dır. İngiltere'de Hannah Snell (1723-92) James Grey adıyla İngiliz Kraliyet Deniz Piyadeleri'ne katılmış ve 1747 ile 1750 yılları arasında asker olarak savaşmıştı. Snell yaralandıktan sonra ordudan ayrılmış ve askeriyeden emekli aylığı almıştı. Caz müzisyeni Billy Tipton (1914-89) Amerika'da öldükten sonra biyolojik cinsiyetinin kadın olduğu ortaya çıkmıştı. Tipton'un yetişkin hayatının ilk yıllarında kadına kıyasla erkek olarak çok daha fazla fırsatı ve başarı ihtimali olacağına karar verdiğine inanılıyor.

A

A Bilinmeyen bir ressama ait olan *A Morning Frolic, or the Transmutation of the Sexes* [Sabah Neşesi veya Cinsiyetlerin Dönüşümü, yaklaşık olarak 1780] adlı bu eser (John Collett'ten ilhamla) bir asker ve kadını giysilerini değiş tokuş ettikten sonra gösteriyor.

B Lili Elbe'ye ait bu iki portre (yaklaşık 1928) eşi Danimarkalı ressam Gerda Wegener'e atfedilmektedir. 1930'da Elbe, Berlin Seksoloji Enstitüsü'nde ilk cinsiyet değiştirme ameliyatı olarak bilinen ameliyatı geçirdi. Ameliyata ünlü seksolog Magnus Hirschfeld nezaret etti. Ameliyattan sonra, Elbe'nin evliliği geçersiz kılındı çünkü yasa iki kadının evliliğini tanımıyordu.

Toplum içinde bu gibi uygulamalar için farklı yerler vardı. Ian McCormick gibi cinsel tarihçiler 18. ve 19. yüzyıllarda, "molly house" olarak bilinen kulüplerin erkeklere kadın gibi giyinmek için ortam sağladığını yazmıştır. 1920'lerde birçok etkili yazar, ressam ve filozof –Virginia Woolf (1882-1941), Radclyffe Hall ve Gluck (1895-1978) dahil– dönemin orta sınıf erkeklerinin giysilerini giyerek androjen olarak, takım elbise, gömlek, yelek, kravat ve brogue ayakkabılarla boy göstermişlerdir.

1930'lardan itibaren Batı Avrupa'da tıp teknolojilerindeki ilerlemeler sadece karşı cins gibi yaşama ve giyinmeyi değil bedeni fiziksel olarak değiştirme ihtimalini de sağlayan "cinsiyet değiştirme" operasyonlarını mümkün kıldı.

Trans toplumsal cinsiyete uymayan tüm bireyleri içeren şemsiye terim olan transgender ifadesinden geliştirilmiştir.

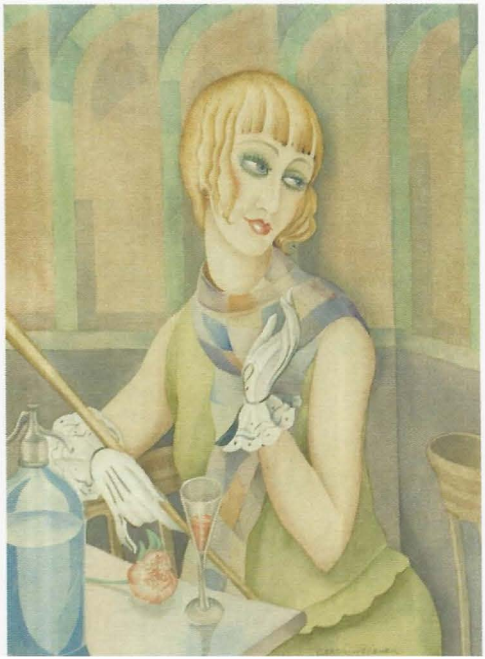
Transseksüel cinsiyet değişimi geçiren kadınları ve erkekleri ifade eder. Yakın geçmişte "transseksüel" kelimesi özellikle cinsiyet değiştirme ameliyatı geçirmiş veya geçirmek isteyen bireyler anlamına geldiği için yerini "transgender" almıştır.

Danimarkalı ressam Lili Elbe (1882–1931) Almanya'da Magnus Hirschfeld'in gözetimi altında cinsiyet değiştirme ameliyatı geçirmiş, herkesçe bilinen ilk trans kadınlardan biriydi.

Bedensel değişim, cinsiyetlendirilmiş bedenselleşme ve kimlik anlayışlarındaki daha geniş kapsamlı değişimlerin bir parçasıydı.

Cerrahi uygulamalara erişim 1960'larda daha kolay bir hal aldıkça, "transseksüel" ifadesi ameliyat olan bireyleri ifade etmek için daha fazla kullanılmaya başladı. Bu dönem ayrıca Amerika'da transseksüel uygulamalarla ilgili araştırmaların gelişmesine tanıklık etti. Harry Benjamin (1885-1986) *The Transsexual Phenomenon* [Transseksüellik Olgusu, 1966], Robert Stoller (1924-91) Sex and Gender [Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet, 1968] ve Richard Green (d. 1936) ve John Money (1921-2006) *Transsexualism and Sex Reassignment* [Transseksüelizm ve Cinsiyet Değişimi, 1969] en önemli örneklerdir.

B

Bu kitapların her birinde öne çıkan görüş transseksüel insanların "yanlış bedende" dünyaya geldikleriydi.

Ameliyat, bedeni cinsiyet kimliğiyle uyumlu hale getiren uygun tedavi olarak ortaya konuluyordu. Değişmeyen şey ise toplumsal cinsiyet çeşitliliğinin patolojik görülmesiydi.

Transmen and FTMs [Trans Erkekler ve FTM'ler, 1999] adlı kitabında trans erkek yazar Jason Cromwell dönüşümü hakkında başlangıçtaki bilgi arayışının ayrıntılarını verir: "Araştırmanın amacı hastalıklı zihni (psikoz, nevroz, şizofreni ve hezeyanlarla cinsel sapıklık, depresyon ve paranoya nöbetleri) kabullenmeye hazır olmadan hormon alma ve ameliyat olma ihtimali ve cerrahi müdahaleye başvurmakla ilgili yanlışına dikkat çekmekti."

A

A Öğrenciler Berlin'de Hirschfeld Seksoloji Enstitüsü önünde yürüyorlar. 1933'te Alman Öğrenci Birliği Alman olmayan bir ruha karşı eylem ilan etti. Öğrenciler Alman saflığını bozduğuna inandıkları bilimsel metinleri ve kaynakçaları yaktılar. Bu Nazizm'in işaretlerinden biriydi.

B 1950'de George Jorgensen, Danimarka'da bir dizi cinsiyet değişikliği ameliyatı geçirmek üzere New York'tan ayrıldı. Bu fotoğraflar medyanın bugün hâlâ devam eden "öncesi" ve "sonrası" dönüşüm anlatısına olan takıntısına örnektir.

B

20. yüzyılın başından beri cinsellik ve toplumsal cinsiyet anlayışındaki önemli değişimlere rağmen, seksolojiyle inşa edilen modelin değiştirilmesi zordur.

Toplumsal cinsiyet anlayışları ve cinsellik hâlâ iç içedir ve cinsellik hâlâ birçok modern toplumsal cinsiyet anlayışıyla bağlantılıdır.

Örneğin Simon LeVay (d. 1943) gibi sosyobiyologlar erkeklerdeki eşcinsel yönelimin beyindeki belli hücrelerin boyutlarındaki farklılıklardan kaynaklandığını söyleyen "gey gen" teorisini ileri sürer. Dean Hamer (d. 1951) ayrıca genetik teorisinde gey erkeklerde heteroseksüel erkeklerden daha az X kromozomu olduğunu iddia eden biyolojik bir cinsel davranış modeli öne sürer. Bu, gey erkeklerin genetik olarak heteroseksüel erkeklerden daha "feminen" olduğunu ifade ederek erkek eşcinselliğini biyolojik cinsiyetin özellikleriyle ilişkilendirir.

Gey erkeklerin "böyle doğduğu" fikri, bu teoriyi ayrımcılığa karşı çıkmak için kullanan LGBTQI topluluğunun bazı kesimlerinde rağbet görmektedir.

Ama biyolojik cinsellik modelinin çok sayıda karşıtı da vardır, tıpkı biyolojik toplumsal cinsiyet modelinin muhalifleri olduğu gibi.

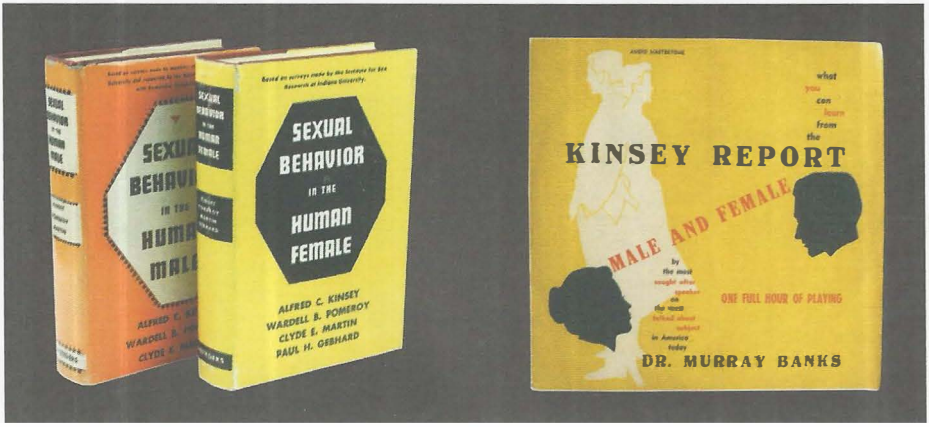
1940'larda ve 1950'lerde ABD'li seksolog Alfred Kinsey (1894-1956) cinselliğin bir skalanın farklı uçlarına yayıldığını ileri süren "Kinsey Raporları"nı yayımladı. Bazı insanlar kesin olarak bir uçta (heteroseksüel) veya diğer uçtayken (gey/lezbiyen), çoğu insan skalanın farklı noktalarındaydı (biseksüel). *Sexual Behaviour in the Human Male* [İnsan Erkeğinde Cinsel Davranış, 1948] kitabında insanlar, "heteroseksüel ve eşcinsel olarak iki farklı popülasyonu temsil etmez. Dünya koyunlara ve keçilere[1] ayrılamaz. Doğanın farklı ve ayrı kategorilerle pek meşgul olmaması taksonominin temelidir" diye yazar.

Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar ayrıca cinselliğin akışkan olduğunu, insanların cinsiyetlerini seçebildiklerini ve seçtiklerini öne sürer.

[1] "Sheeps and goats" İncil'de geçen bir benzetmedir. Koyunlar doğru insanları, keçiler de lanetli olanları simgeler ve yargılama günü geldiğinde bu ikisi birbirinden ayrılacaktır. (ç.n.)

A **Seksolog Alfred Kinsey'in çalışması *Sexual Behaviour in the Human Female* [İnsan Dişisinde Cinsel Davranış], *Sexual Behaviour in the Human Male* ile birlikte 1948'de yayımlandı. Bu iki çalışma "Kinsey Raporları" adıyla ünlü oldu.**

B **Lawrence Lariar'ın *Oh! Dr. Kinsey!* (1953) adlı çalışması kadınların Alfred Kinsey ve ekibi tarafından sorulan sorulara benzeyen bir dizi soruya verdikleri komik tepkileri gösteren fotoğraflardan oluşan bir kitaptı. Kinsey Raporları yaygın görülen evlilik dışı cinsel ilişki olayına, eşcinsel sekse ve zinaya dikkat çeker. İkisi de 1950'lerde Amerikan toplumunu hem sarsmış hem de toplumun ilgisini çekmiştir.**

A

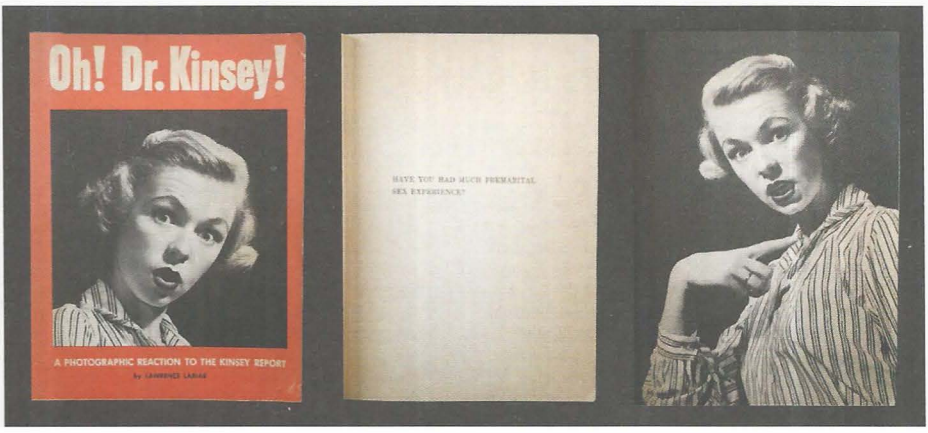
Sosyologlar Linda Garnets ve Anne Peplau 2006 yılında sundukları araştırmada kadın cinselliğini araştırmış ve kadınların cinsel yöneliminin sabit değil esnek olduğunu ortaya koymuştur. Cinsel yönelimin "kadınların eğitimi, sosyal statüsü ve gücü, ekonomik imkânları ve kadınların rolleri hakkındaki tutumları" gibi hayat tecrübeleri ve sosyal ve kültürel faktörler tarafından şekillendirildiğini iddia ederler. Bu bakış açısına göre cinsel kimlik, arzu ve uygulamalar kişinin yaşamı boyunca değişebilir – tıpkı toplumsal cinsiyet kimliği ve deneyimler gibi.

Hem toplumsal cinsiyet hem de cinselliğin bir skala üzerinde olduğu veya belki de iki farklı ama yakından ilişkili skala üzerinde olduğu düşünülebilir.

Ne var ki bu analoji, ikisi de son yıllarda popülerlik kazanmış tabirler olan aseksüel ya da cinsiyetsiz insanların deneyimlerini hesaba katmaz.

LGBTQI lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, *queer* (veya sorgulayan), interseks için bir kısaltmadır. Kısaltmayı daha kapsayıcı hale getirmek için başka harfler veya semboller de eklenebilir, örneğin aseksüel için "A" veya cinsiyetsiz için "C" ya da bir dizi olası kimlik ve cinsel yönelimi tanımak için "*".

Aseksüel bir birey çok az cinsel arzu veya cinsel çekim hisseder veya hiç hissetmez. Aseksüellik, heteroseksüellik veya eşcinsellik gibi cinsel bir yönelimdir. Aseksüel bireyler cinsel çekimle aynı anlama gelmeyen romantik çekim hissedebilir ya da hissetmeyebilir.

A

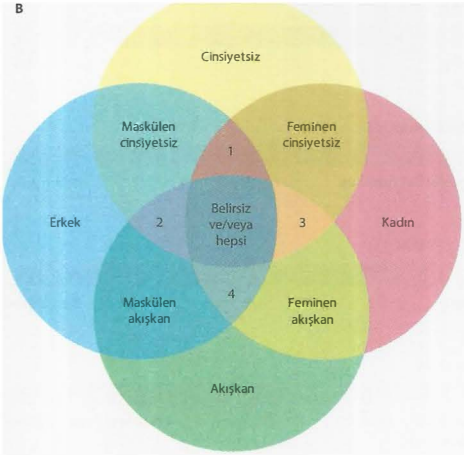
Aseksüel yönelim büyük olasılıkla yeni değildir ama internet aseksüel toplulukların gelişmesine olanak tanımıştır; bu topluluklardan en büyüğü "halktan kabul görmek, aseksüelliği tartışmak ve aseksüel bir topluluğun gelişmesini sağlamak" amacıyla 2001'de kurulan Aseksüel Görünürlük ve Eğitim Ağı'dır (Asexual Visibility and Education Network). Bu bağlamda aseksüel topluluklarda aseksüelliğin de cinsel bir kimlik olarak görünür hale gelmesi için "A" harfinin LGBTQI kısaltmasına eklenmesi konusunda bir ısrar söz konusudur.

Buna paralel olarak, "cinsiyetsiz" ifadesi insanlar tarafından bir cinsiyet kimlikleri olduğunu hissetmediklerini belirtmek için kullanılır.

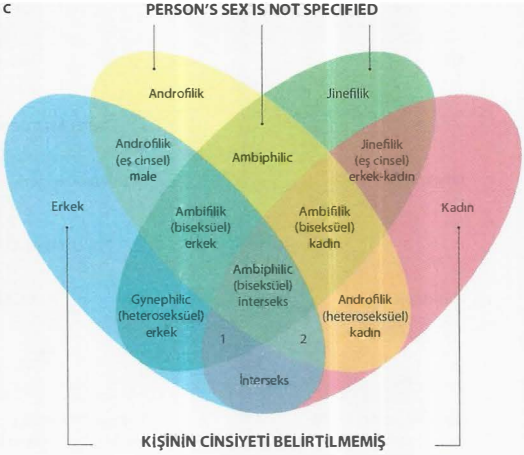
A Alfred Kinsey bu çalışmanın eşcinsellik ve heteroseksüellik ikiliğini yansıtmadığını, insan cinselliğinin bir skala üzerinde yer aldığını gösterdiğini iddia etmiştir. Bu skalalar toplumsal cinsiyetin farklı yönlerinin benzer şekilde işlev gösterdiğini ortaya koyar. Bu gibi doğrusal görseller, ikili olmayan toplumsal cinsiyetlerin erkek veya kadın olmak üzere iki uç arasına düştüğünü ifade ederek yine ikili cinsiyetin varlığına işaret eder.

B Doğrusal olmayan bu görsel, toplumsal cinsiyet kimliğini erkek ve kadın ikili modelinden çok, birbiriyle örtüşebilecek veya etkileşim içinde olabilecek bir dizi olasılık olarak ortaya koyar.

C Bu görsel, cinsiyet ve cinsellik arasındaki erkek, kadın ve interseks dahil bazı olası ilişkileri gösterir. Ancak aseksüelliğe değinmez.

1 Akışkan cinsiyetsiz
2 Belirsiz ve/veya cinsiyetsiz/akışkan maskülen/genderqueer
3 Belirsiz ve/veya cinsiyetsiz/akışkan feminen/genderqueer
4 Akışkan cinsiyetsiz

1 Jinefilik interseks
2 Androfilik interseks

Tanımları gereği "skala dışı" olan cinsiyetsiz ve aseksüel kimlikleri de dahil ettiğimizde, akışkan ve genderflux gibi kimlikler ile birlikte, hem toplumsal cinsiyet kimliği hem de cinsel yönelimi kişiden kişiye değişebilecek özellikleri, karmaşık bir grubun bir bileşimi olarak düşünmek daha mantıklı olabilir. Bireysel özellikler "daha feminen", "daha maskülen" veya hiçbiri olabilir; ya da "daha heteroseksüel", "daha eşcinsel" veya hiçbiri olabilir. Kişi birçoğu "daha maskülen" veya bazıları "daha feminen" (veya tam tersi), dengede olan toplumsal cinsiyetle ilişkili özelliklere veya birçok "toplumsal cinsiyet ayrımı gözetmeyen" özelliğe ve benzer şekilde cinsiyetle ilgili özelliğe sahip olabilir. Hepsi bir araya geldiğinde bu özellikler kişinin toplumsal cinsiyet kimliğini ve cinsel yönelimini oluşturur. Bu konuya dair anlayışlarda artış oldukça, olası kombinasyonların çok çeşitli olması toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi ifade etmek için kullanılan ifadelerin son dönemki artışını açıklamaya yardımcı olabilir.

Toplumsal cinsiyetin karmaşıklığına dair farkındalık arttıkça, toplumsal cinsiyetin akışkan olduğu görüşü daha da yaygın hale gelmiş ve İngiliz ve Amerikan ünlüler dünyası kültürüne girmiştir. Oyuncu ve şarkıcı Miley Cyrus (d. 1992) cinsiyet kimliğini akışkan olarak ifade etmiştir: "[Günümüzde] her ne olmak istiyorsanız olabilirsiniz." *Out* dergisiyle röportajında Cyrus daha ayrıntılı bir açıklamada bulunur: "İnsanların kız ve erkek tanımlarıyla bağdaşamıyorum; sanırım şunu anlamam gerekiyor: Kız olmak nefret ettiğim bir şey değil, içine konduğum bir kutu sadece."

A

Oyuncu Tilda Swinton (d. 1960) da kadın ya da erkek şeklinde bir tanımlamaya karşı çıkarak son dönemki bir röportajında şöyle diyor: "Hiç kız oldum mu söyleyebilir miyim bilmiyorum; uzunca bir süre oğlan sayılırdım. Bilmiyorum ki, kim bilir? Değişiyor işte." Avustralyalı oyuncu ve model Ruby Rose (d. 1986) da aynı şeyi söylüyor: "Son derece akışkanım ve her gün daha çok cinsiyet ayrımı gözetmeyen biri gibi uyandığımı hissediyorum."

Le Tigre ve MEN grubu üyesi JD Samson (d. 1978), "post cinsiyetçi" olduğundan bahsediyor ve kadın/erkek cinsiyet ikiliğinin çağdışı olduğunu dile getiriyor. Cinsiyetlerini akışkan olarak ifade edenler genç insanlarla da sınırlı kalmıyor: Örneğin komedyen Eddie Izzard (d. 1962) "tam bir oğlan ama yarı da kız" olduğundan bahseder, sanatçı Grayson Perry (d. 1960) genellikle alter-ego'su Claire olarak boy gösterir; müzisyen Pete Townshend (d. 1945) de şöyle demiştir: "Kadın olmak nasıl bir histir bilirim çünkü ben bir kadınım. Ve sadece erkek olarak sınıflandırılmayacağım." İngiltere'nin dışında Avustralya ve ABD'de öne çıkan isimler de ikili olmayan toplumsal cinsiyet kimliklerini açık bir şekilde ifade ederler, Brezilyalı manken Lea T (d. 1981) ve Kanadalı yazar Rae Spoon (d. 1982) bu isimler arasındadır.

Giderek artan toplumsal cinsiyet çeşitliliği tanınırlığına rağmen, bu hâlâ tartışmalı bir konu olabilmektedir.

Özellikle çocuklar arasındaki toplumsal cinsiyetle ilgili sıkıntılar tıbbi endişeye neden olmuş, kültürel görünürlük elde etmiş ve tartışmaları ateşlemiş bir konudur.

Toplumsal cinsiyet kalıplarının sınırlarına uymayan, onları içselleştirmeyen çok çocuk olsa da, cinsiyetçi normlarla uyum içinde davranmayanlar akranları tarafından dışlanmaya veya öğretmenler ya da ebeveynler tarafından sözlü eleştiriye maruz kalabilir. Bu, genç insanların kendilerine olan saygılarının düşük olmasına ve kendilerine zarar vermelerine, hatta intihara yol açabilir. Kampanyalar düzenleyen hayır kuruluşu Stonewall'un raporu, on genç LGBTQ bireyden sekizinin kendisine zarar verdiğini ve zorbalık sonucunda intihara kalkıştığını ortaya koymuştur. Ayrıca bu gençlerin evsiz kalma ihtimalleri de daha fazladır.

B

A İngiliz müzisyen David Bowie burada 1971 yılında eşi Angie ve üç haftalık oğlu Zowie ile görülüyor. Angie'nin üzerinde Oxford pantolon, pamuklu gömlek ve şapka var. Rob Burton'ın çektiği çokça yayımlanmış bu fotoğraflar, iki ebeveynin de toplumsal cinsiyet sınırlarına meydan okuduğunu gösteriyor.

B 2004'teki The Guardian Hay Festival'de görülen Claire, Turner Prize Ödüllü sanatçı Grayson Perry'nin kadın alter-egosu'dur. Çocukluktan beri karşı cins gibi giyinmektedir ve Claire için giderek artan göz alıcı dışavurumlar geliştirmiştir. "Giyim kuşamımı bilinçdışımın nişanı olarak görüyorum" der.

Londra'daki Toplumsal Cinsiyet Kimliği Gelişimi Hizmeti (The Gender Identity Development Service, GIDS) kaygılı çocuklara toplumsal cinsiyetleri hakkında danışmanlık *yapma konusunda uzmanlaşmıştır. Açıldığı yıl olan 1982'de* GIDS'e iki başvuru olmuştu. 2015-2016 yıllarında başvuru sayısı bir önceki yıla oranla ikiye katlanarak 1.400'e çıktı. Bunlardan yaklaşık 300'ü on iki yaşından küçük çocuklardı. Kanada'da 2016 yılında Aile Mahkemesi'ne biyolojik cinsiyetlerinden farklı bir cinsiyetin tanınması istemiyle başvuru yapan gençlerde %600 artış olmuştu. Kültürel görünürlük ve değişen sosyal tutumlar ailelerin, okulların ve çocukların toplumsal cinsiyet çeşitliliği konusunda çok daha fazla bilgi sahibi olduğu anlamına geliyordu.

Örneğin İsveç'te toplumsal cinsiyet çeşitliliği nedeniyle ayrımcılığa karşı politikalar, öğrettikleri her şeyde cinsiyetçi olmayan bir tutum benimseyen, cinsiyet ayrımı gözetmeyen anaokullarının gelişmesine yol açmıştır. Buralarda toplumsal cinsiyet klişeleri içeren kitaplar kullanılmaz, tüm çocukların tüm aktivitelere eşit şekilde katılması teşvik edilir ve cinsiyetçi olmayan zamir "hen" İngilizcedeki "he" ve "she" kadar yaygındır. Bu yaklaşım GIDS dahil, uzmanlık alanı çocuklar olan çok sayıda toplumsal cinsiyet kimliği uzmanı tarafından desteklenmektedir. Ne var ki çocuklardaki toplumsal cinsiyet çeşitliliğini tanıma hareketi büyük tartışmaya yol açmıştır.

A

Bir bakış açısına göre, çocuklar doğuştan toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahiptir; onlara ikili toplumsal cinsiyet sistemini dayatan sadece toplumdur. Bu bakış açısına göre cinsiyetleri konusunda endişeli çocukların sayısındaki artış ve yine giderek daha çok destek hizmetlerine yönlendirilmeleri, toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip çocuklara ihtiyaçları olan ilginin geç kalınmış da olsa artık gösterildiğinin işareti olarak yorumlanabilir.

Diğer bir deyişle çocuklar genel olarak transgender olmaya daha meyilli değildir; daha ziyade transgender çocuklar artık sessizce mağdur olmamaktadır.

A Bu fotoğraflar Hollandalı fotoğrafçı Sarah Wong'un *Inside Out: Portraits of Cross-Gender Children* [Tersyüz: Karşı Cins Gibi Davranan Çocukların Portreleri] adlı devam eden serisine aittir. Soldan sağa: "Princess on White Horse" [Beyaz Atlı Prenses], "Girl" [Kız Çocuk], "Boy with Swimming Suit" [Mayolu Erkek Çocuk] ve "Boy" [Erkek Çocuk]. Proje, 2003'te Wong bir grup Hollandalı transgender çocuğu her biri yeni bir kimlik arayışındayken izlemeye başladığında ortaya çıkmış. Şöyle diyor Wong: "Bu fotoğraflarda gördüğünüz her kız erkek olarak, her erkek de kız olarak doğmuştu."

A

Farklı bir açıdan bakılınca, endişelenmek için neden olduğu söylenebilir.

Kimileri çocukların bu konularda oturmuş bir anlayışı olamayacağını savunarak çocukların toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip olarak tanımlanabilmesi fikrine şiddetle karşıdır. Western Sydney Üniversitesi Pediatri Profesörü John Whitehall cinsiyet disforisi teşhisinin çocuk istismarıyla aynı anlama geldiğini öne sürmüştür. "Bu" der Whitehall, "çocukların zihinlerine ve bedenlerine büyük çaplı bir müdahaledir." Başkan Trump'ın başsavcı adayı Jeff Mateer ABD'deki bu tartışmalarda sözünü sakınmayarak, trans çocukların "Şeytanın planı"nın bir parçası olduğu sözüyle kötü bir şöhret kazanmıştır.

Bu bölüm, yerli üçüncü cinsiyet topluluklarının üyelerinden dünyanın her yerinde geçmişte karşı cins gibi giyinmiş olanlara, cinsiyet değiştirme teknolojilerinin gelişiminden ikili olmayan toplumsal cinsiyetin ilanlarına kadar toplumsal cinsiyetin çeşitli şekillerde deneyimlenebileceğini ve kişisel ve öznel seviyelerde akışkan olarak uygulanabileceğini göstermiştir.

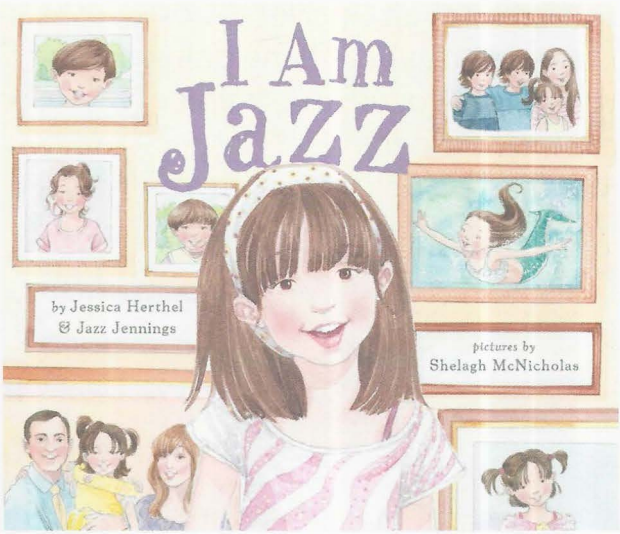
Açık bir şekilde ortaya çıkan şudur: Toplumsal cinsiyet hakkında konuşurken ne demek istiyorsak olalım –ister biyolojik cinsiyet olsun, ister sergilediğimiz sosyal olarak inşa edilmiş bir rol, ister kişisel bir kimlik isterse bu üçünün bir bileşimi– cinsiyet akışkandır.

Biyolojik cinsiyet sadece erkek veya kadınla sınırlı değildir.

Toplumsal cinsiyet rolleri gerek farklı çağ ve kültürlerde gerekse belirli bir zamanda bir toplum içinde sabit veya tutarlı değildir. İnsanların toplumsal cinsiyet kimlikleri her zaman sosyal normlarla uyumlu değildir veya hayatları boyunca değişmeden kalmaz. Giderek daha fazla insan bunun farkına vardıkça, toplumsal cinsiyet aktivizmi ve savunuculuk hareketleri artış gösteriyor. Bu toplu ve bireysel cinsiyetçi faillik örnekleri 4. Bölüm'de ele alınacak.

Cinsiyet disforisi kişinin duygusal ve bedensel kimliğinin doğumda tayin edilenden farklı olduğunu ifade etmek için kullanılan bir tıp terimidir.

B

A **Trans karşıtı "Free Speech Bus" [Özgür İfade Otobüsü] 2017'de ABD'de tur düzenlemiş ancak New York'a ulaştığında trans yanlısı grafiti ile boyanmak dahil olmak üzere türlü direnişle karşılaşmıştır.**

B **Jessica Herthel'in transseksüel olmak hakkındaki *I am Jazz* [Benim Adım Jazz, 2015] adlı çocuk kitabı, çocukken cinsiyet değiştiren Jazz Jennings'in hayat tecrübelerinden yararlanır.**

RESIST
RESIST
In the Name of Human
We REFUSE To Accept
a Fascist America!
DRIVE OUT
RESIST

4. Toplumsal Cinsiyet Aktivizmi

A

***Declaration of the Rights of Woman and of the [Female] Citizen* [Kadın ve (Kadın) Yurttaş Hakları Bildirgesi]** 1791'de Olympe de Gouges tarafından yazılmış bir kitapçıktır. Gouges çalışmasını Ulusal Kurucu Meclis tarafından kabul edilen çığır açan insan hakları beyannamesi olan *İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi Üzerine* çalışmasına dayandırmış, Fransız Devrimi'nin kadın haklarını tanımadığını ortaya çıkarmıştır.

Bir anlamda, toplumsal cinsiyet çeşitliliği olduğu sürece toplumsal cinsiyet aktivizmi de varlık göstermiştir denebilir.

Önceki bölümlerde bahsedilen birçok toplumsal cinsiyet çeşitliliği örneği, toplumsal cinsiyeti kişinin kendisi tarafından tanımlanması gereken bir hak olarak savunan kişi veya toplulukları içeriyordu.

Ne var ki birçok mevcut toplumsal cinsiyet aktivizm hareketinin kökeni, günümüz feminizminin gelişimine (Avrupa'da ve ABD'de 18. yüzyılın sonlarından itibaren) ve modern trans hakları hareketine (19. yüzyılın sonlarında, erken dönem LGBTQ hakları hareketleriyle yakından seksoloji üzerinden bağlantılıdır) dayanmaktadır.

18. yüzyılın sonlarında Mary Wollstonecraft (bkz. 1. Bölüm) ve Olympe de Gouges (1748-93) gibi kadınlar, kadınların erkeklerle eşit muameleyi görmesi için mücadele etmeye başladı. 1791'de *Declaration of the Rights of Woman and of the [Female] Citizen* eserini yayımlayan De Gouges, Wollstonecraft'ın *Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi* kitabından bir yıl önce erkeklere şöyle seslenmiştir: "Tabiatın işleyişindeki cinsel özelliklerin her yerde iç içe geçmiş olduğunu göreceksiniz, her yerde uyum içinde işbirliği içinde olduğunu ..." De Gouges kadın haklarını geniş kapsamlı insan haklarının bir parçası olarak gören çok üretken bir yazardı.

Modern çağda ortaya çıkışının ilk günlerinde bile, toplumsal cinsiyet aktivizmi Batı'daki üst sınıf beyaz kadınların faaliyetleriyle sınırlı değildi.

Kesişimsellik siyahi ve post-kolonyal feminist metinler için toplumsal cinsiyet ve ırk kavramlarının kesişimini kavramsallaştırmakta özellikle önemliydi. Siyahi feministler, örneğin, siyahi kadınların işyerinde hem ırkları hem de cinsiyetleri yüzünden ayrımcılığa uğrama durumlarına dikkat çekiyordu. Feminizmin ilk günlerinde birçok aktivist, kölelik karşıtı reform ve sosyal adalet hareketleriyle ilişkiliydi.

A **Jean-Baptiste Lesueur'den *Club Patriotique Femmes [Vatansever Kadınlar Kulübü*, 1791]. 1791'den 1793'e kadar Fransız kadınlar Cumhuriyetçi rejimi desteklemek ve erkeklerle aynı siyasi haklara sahip olmak adına mücadele etmek için burada görüldüğü gibi gruplar oluşturmuştur. Resimde davayı desteklemek için para bağışında bulunurken görülüyorlar.**

B **Bu kölelik karşıtı toprak ve porselen madalyon örnekleri 1787'de Wedgewood'lu William Hackwood tarafından kölelik karşıtı hareket kapsamında dağıtılmak üzere tasarlanmıştı. Üstünde şöyle yazıyor: "Ben de bir erkek ve kardeş değil miyim?" Madalyonlar kölelik karşıtı davanın sembolü haline gelmiştir.**

B

A

B

A Kölelik karşıtı eylemci ve kadın hakları aktivisti Sojourner Truth "gerçeği desteklemek için sureti satıyorum" sloganıyla basılan birçok portreye poz vermiştir. Bu posterler Truth'un "özgür ve imajının kontrolünü elinde tutan bir kadın" statüsünü onaylar nitelikteydi.

B Bu kartvizitte, kölelik karşıtı Harriet Tubman 1868 ve 1869 yıllarındaki İç Savaş sırasında, genç bir kadın.

C Beulah Faith bir mağazada tezgâhtardı. Burada 1942'de Texas, Forth Worth'da Consolidated Aircraft Corp. için torna tezgâhında aletlere delik açarken görülüyor.

Sojourner Truth örneği toplumsal cinsiyet ve ırkın dezavantaj yaratmak üzere kesişme biçimlerini ortaya koyar.

Truth, 1851 yılının Mayıs ayında Ohio'da bir kadın hakları toplantısındaki konuşması "Ben Kadın Değil Miyim?" ile ünlüdür: "Oradaki adam, kadınların at arabalarına binmelerine ve çukurların üstünden geçmelerine yardım edilmesi ve her yerde en güzel yerin onlara verilmesi gerektiğini söylüyor. Kimse benim bir at arabasına binmeme veya bir çamur birikintisinin üstünden atlamama yardım etmez veya en güzel yeri vermez! Ben kadın değil miyim? Bakın bana! Koluma bakın! Ben toprak sürüp tohum ektim, ahırlara tıkıldım ve başımda hiçbir erkek yoktu! Ne yani, ben kadın değil miyim? Ben de bir erkek kadar çalışabilirim, bulduğumda bir erkek kadar yiyebilirim ve kırbaca da dayanabilirim! Ben kadın değil miyim? On üç çocuk doğurdum, çoğunun köle olarak satıldığını gördüm ve annelik kederiyle ağladığımda beni İsa'dan başka duyan olmadı! Şimdi ben kadın değil miyim?"

Truth'un toplumsal cinsiyet kimliği, tekrarlanan "Ben kadın değil miyim?" retorik sorusuyla talep edilir. Ne var ki beyaz erkeklerin ve kadınların kendisinin kadınlığı simgelediğini düşünmediğine dikkat çeker.

Sosyologlar Gail Lewis ve Ann Phoenix'in "Race, Ethnicity and Identity" [Irk, Etnisite ve Kimlik, 2004] adlı kitaplarında ifade ettikleri gibi, "Truth'un kısa konuşması kadınların illaki erkeklerden daha güçsüz olacağı, esir siyahi kadınların da gerçek kadınlar olmadığı gibi özcü düşüncelere etkili bir şekilde karşı çıkmıştır."

Truth ve Harriet Tubman (yaklaşık 1822-1913) gibi kadınların aktivizmi neticesinde 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki oy hakkı hareketi, kadınların seçmen kütüğünün dışında bırakılmasına karşı çıkmıştır.

Uygun toplumsal cinsiyet rollerine dair fikirler, kadınların askere alınan erkeklerden kalan boşluğu doldurmak için sanayi ve el becerisine dayanan ticaret sektöründe çalışmasına ihtiyaç duyulunca Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sırasında değişti. Barış sağlanınca ev içi alana geri dönmeleri beklenmesine rağmen, kadınların bu iki savaş sırasındaki bağımsızlık deneyimleri toplumsal cinsiyet rollerinin sabitliği ve toplumsal cinsiyetin ne olduğuna dair anlayışlarda bir değişim süreci başlattı. İngiltere'de yirmi bir yaş üstü kadınlar için oy hakkı 1928 yılında kazanıldı.

Sojourner Truth (yaklaşık 1797-1883) New York'ta doğan ve 1828'de zorunlu özgürlük yasası çıkmadan önce kölelikten kaçan bir kadının kullandığı isimdir. Erken dönem kadın hakları hareketinde önemli bir rol oynamıştır.

Sözleşmesel ve sivil hakların eşitliğine yoğunlaşan bu dönem, çoğunlukla birinci dalga feminizm olarak bilinir ve 1960'ların sonu ile 1970'lerde Britanya ve ABD'de ikinci dalga feminizmin gelişimi için itici güç sağladığı düşünülür. Aktivizm bu dönemde yaygındı. ABD'de, Ulusal Kadın Örgütü (National Organization for Women), Ulusal Kürtaj Yasasının Feshi Derneği (National Association for the Repeal of Abortion Laws) ve Combahee Nehir Kolektifi (Combahee River Collective) gibi gruplar evlilikle tanınan haklar ve üreme hakları, aile, işyerinde eşitlik, cinsellik ve kadına karşı şiddeti sona erdirmeye odaklanmıştı.

Birinci dalga feminizm 19. ve 20. yüzyılın başlarındaki organize feminist hareketleri ifade eder. Bunlar çoğunlukla oy hakkı ve kadınların mülk edinme, boşanma ve çocukların velayetini talep etme hakkı gibi yasal meselelere yoğunlaşıyordu.

İkinci dalga feminizm odak noktanın fiili eşitsizlikler, cinsellik ve üreme haklarını içerecek şekilde genişlediği 1960'ların sonundan 1980'lerin başına kadarki dönemi ifade eder.

Combahee Nehir Kolektifi büyük bölümü lezbiyen olan beyaz feminist hareketin içinde ırkçılık hakkında konuşan bir grup siyahi feministti. Grup 1974'ten 1980'e kadar aktifti. Baskılara dikkat çekmek için kesişimsel bir yaklaşım çağrısında bulunan ilk belgelerden biri olan Combahee Nehir Kolektifi bildirgesini kaleme aldılar.

A

İkinci dalga feminizmin yanı sıra, LGBTQ bireyleri birleştiren ve gey, lezbiyen ve transseksüel haklarına odaklanan organizasyon ve yayınlar daha geniş bir kitleye ulaşmaya başladı.

1950'lerde Avrupa ve ABD'de trans bireyler ağıyla mektuplaşan ABD'den iki erken dönem öncü Louise Lawrence ve 1960'ta etkili bir dergi olan *Transvestia*'yı kuran Virginia Prince (1912-2009) (önceki versiyon olan Transvestia: The Journal of the American Society for Equality in Dress'in (1952), Susan Stryker'ın da (d. 1961) dahil olduğu kuramcılar tarafından ABD'de trans hakları hareketinin başlangıcını temsil ettiği düşünülür). 1969'da, trans aktivistler New York'taki LGBTQ haklarını daha geniş toplum gündemine taşıyan Stonewall Ayaklanmaları'nda çok önemli bir rol oynadılar; Stonewall'dan sonraki yıllarda giderek artan sayıda aktivist organizasyon kuruldu.

Louise Lawrence (1912-76) öncü bir trans kadındı. 1940'ların başından itibaren *full-time* kadın olarak yaşamış ve çok sayıda karşı cins gibi giyinen ve trans bireyle bilgi toplama amaçlı bir araya gelmiştir. Ayrıca Alfred Kinsey ve Harry Benjamin gibi araştırmacılara da yardım etmiştir.

Transvestia hedef kitlesi heteroseksüel travestiler olan, 1960'larda trans aktivist Virginia Prince tarafından basılan bağımsız bir dergidir. Okuyucular yayımlanması için kendi hikâyelerini ve fotoğraflarını gönderebiliyordu.

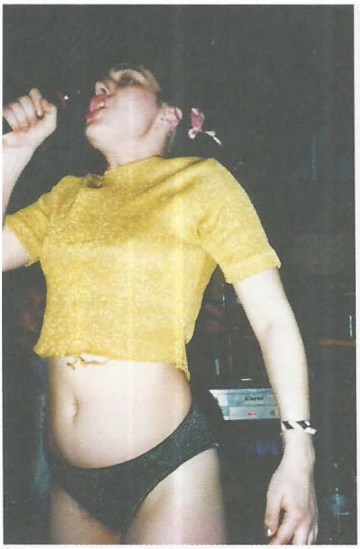
Stonewall Ayaklanmaları 1969 yılında polis ve LGBT topluluğu üyeleri arasında bir dizi gösteri ve şiddetli direnişin yaşandığı olaylardır. New York'ta Stonewall Inn'de polis baskını tarafından ateşlenen ayaklanma, aktivizm için katalizör olmuştu.

A **1974'te Pittsburgh, Pennsylvania'daki bu üreme hakları gösterisi sırasında kürtaj karşıtı görüşler ifade edildi. Bunu 1973'teki "Roe vs. Wade" davasında, isteğe bağlı kürtaja izin veren Yüksek Mahkeme kararı izledi.**

B **Bu ön kapaklar 1963 baskısına göre, "kendisinin 'diğer tarafının' varlığını keşfetmiş ve bunu ifade etmek isteyen cinsel açıdan normal bireylerin ihtiyaçlarına ithaf edilmiş" *Transvestia* dergisindendir.**

B

A

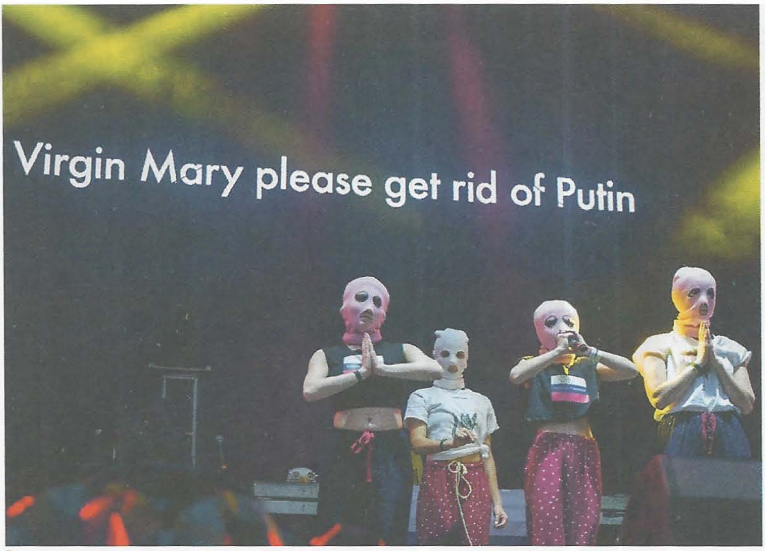
#MeToo [Ben De] *hashtag*'i 2006 yılında aktivist Tarana Burke (d. 1973) tarafından oluşturulmuş ancak 2017'de yapımcı Harvey Weinstein'e yönelik çok sayıda taciz iddiasına tepki olarak ön plana çıkmıştı. Milyonlarca kadın ve erkek cinsel saldırı veya taciz yaşadıklarını duyurmak için sosyal medyada bu etiketi kullandı.

Toplumsal cinsiyeti biyolojik açıdan "doğuştan" olarak anlamaktan, değişken sosyal bir yapı olarak anlama yönündeki değişim 20. yüzyılın son yıllarında feminist ve LGBTQ gruplar sayesinde yaşanmıştı. Toplumsal cinsiyet rollerinin sabit olduğu düşüncesini sorunsallaştırmak feminist hareketler için önemliydi çünkü erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsizliğin bir şekilde önceden belirlenmiş olduğu teorisine karşı çıkıyordu ve birçok LGBTQ gruplar için de önemliydi çünkü cisgender ve heteroseksüellik "norm"larının dışındaki toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel yönelimlerin varlığına imkân tanıyordu.

Aktivizm 1990'lar ve 2000'lerde ikinci dalga feminizmi, daha kapsamlı "üçüncü dalga" feminizmin yakından takip etmesiyle 20. yüzyılın ikinci yarısı boyunca büyük ölçüde tüm şiddetiyle devam etti. Batı'da son dönem feminist hareketler (bunlara bazen "dördüncü dalga" feminizm de denmektedir) değişik alanlara yönelmeye devam etmiştir.

A Amerika punk müzik topluluğu Bikini Kill'den Kathleen Hanna 1993'te Los Angeles Macondo'da sahne alırken. Bikini Kill çoğunlukla Riot Grrrl hareketin öncüsü olarak anılır ve feminist içerikli şarkı sözleriyle ünlüdür.

B Rus kavramsal ressam Nadezhda Tolokonnikova, müzik grubu Pussy Riot ile 2017'de Houston, Texas'ta sahne alırken. Gerilla hareketi olarak yola çıkan grup farklı üyelere sahiptir ve siyasi temalı doğaçlama kamusal performanslar sahneye koyarlar.

B

#MeToo kampanyası gibi inisiyatifler erkekler ve kadınlar arasındaki –özellikle de iş dünyasındaki– güç dinamiğindeki dengesizliği vurgulayarak cinsel şiddet ve tacize yoğunlaşmıştır. Bu, çocuk bakımı ve işyerinde daha fazla eşitlik sağlamak adına kadınlar ve erkekler için esnek çalışma koşullarının benimsenmesiyle bağlantılıdır.

Mücadeleler çocuk bakımı ve ev işini "kadın işi" olarak tanımlamaya ve "kadın işini" temelde daha değersiz olarak inşa etmeye devam eden klişelere karşı çıkar.

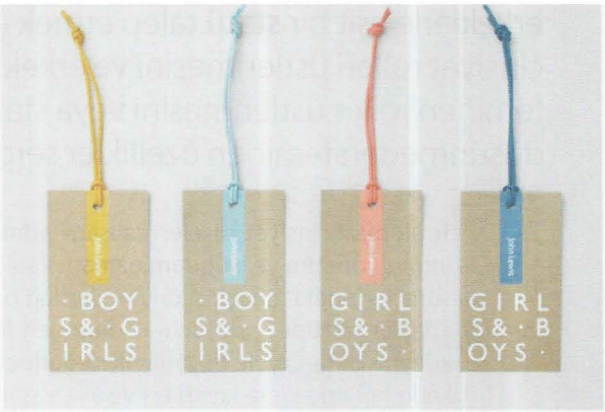
Kadınlığın değerinin bu şekilde düşürülmesi, kadınların erkeklerle eşit bir statü talep etmek için geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri üstlenmesini ve erkeklerin geleneksel olarak feminen roller üstlenmesini veya statü kaybı olduğu düşünmeden feminen özellikler sergilemesini zorlaştırır.

Toplumsal cinsiyet klişeleri çalışan kadınlar için de sorunlar yaratır. İngiliz yönetim ve istihdam uzmanı Paula Parfitt 2015 yılında işe alım süreçlerindeki bilinçdışı önyargılardan bahseder: "Biliyoruz ki kadın adaylar tecrübeye dayanarak değerlendirilme eğilimindeyken, erkek adaylar potansiyele dayanarak değerlendiriliyor ve görüşmeyi yapanlar, kadınları erkeklere kıyasla iş ve aile yaşantısını dengeleme becerileri açısından daha fazla sorgulama eğilimi gösteriyorlar."

Ev işi hakkındaki cinsiyetçi beklentiler ve buna ek olarak kamusal alanda istihdam, birçok ülkede değişmektedir.

Çocuk bakımının annenin olduğu kadar babanın sorumluluğu olarak da görülmesi için büyük bölümü feminist hareketler tarafından yürütülen mücadeleler, hem annelik izni hem de babalık izni için yasal hükümleri beraberinde getirmiştir.

A İsveç merkezli Top Toy, çocuk oyunlarındaki toplumsal cinsiyet klişelerine karşı çıkan, cinsiyet ayrımı gözetmeyen oyuncaklar üretmektedir. Kataloglarında, geleneksel olarak karşı cinsle ilişkilendirilen oyuncaklarla oynayan çocuk fotoğrafları yer alır.

B Cinsiyet ayrımı gözetmeyen bu etiketler, İngiliz şirketi John Lewis için Charlie Smith Design tarafından tasarlanmıştı. 2017'de John Lewis çocuk kıyafetlerinde cinsiyetçi klişelere karşı çıkmak için cinsiyetçi giysi etiketlerini kullanımdan kaldıran ilk mağaza oldu.

Örneğin İsviçre'de yeni baba olanlar için üç aylık babalık izni vardır, Britanya'da ise yasal izin süresi sadece iki haftadır. Japonya'da hem anne hem de baba bir yıl ücretli izin hakkına sahiptir. Ne var ki daha fazla cinsiyet eşitliği teşvik etme politikası, cinsiyetçi roller ve klişeler hakkındaki kültürel fikirlerin devam etmesi nedeniyle her zaman işlemez. Örneğin Japonya'da erkeklerin %2'sinden azı bir senelik babalık izninin tamamını kullanmaktadır. ABD gelişmiş dünyada yasal annelik veya babalık izni olmayan az sayıdaki birkaç ülkeden biridir. Dolayısıyla hükümetin anneler ve babalar için çocuk bakımı konusunda düzenleme yapması, ABD'de feminist hareketler için gündemin üst sıralarındaki bir konudur.

Feminist mücadeleler toplumsal cinsiyet klişelerine, çocuklara cinsiyetçi olmayan oyuncaklar veya giysiler sunarak karşı çıkmayı amaçlamıştır ve piyasa koşulları değişmeye başlamıştır.

Pinkstinks kampanyası kızların sadece pembe giysiler ve oyuncaklar istediği klişesine değinir. İngiliz mağaza John Lewis değişen piyasayı inceledikten sonra çocuk giysilerinden cinsiyete özgü etiketleri kaldırmıştır. Bu örnekler değişen toplumsal cinsiyet anlayışlarının –bu örnekte çocuklukta katı toplumsal cinsiyet klişelerinden uzak durmak– toplumsal cinsiyetin deneyimlenme biçimlerini nasıl geniş ölçüde etkileyebileceğini göstermek açısından önemlidir.

A

Genital mutilasyon kadının cinsel organına tıbbi olmayan nedenlerle kasten değişiklik yapan ya da zarar veren tüm işlemleri ifade eder. Klitorisin kısmen ya da tamamen kesilip alınması ve vajinanın dikilerek veya mühürlenerek daraltılmasıdır. Bazı kültürlerde gelenektir.

Bu gibi örnekler aynı zamanda toplumsal cinsiyet anlayışlarının geleneksel biçimlerinin güçlü bir şekilde savunulduğunu gösterir. Örneğin John Lewis'in cinsiyet ayrımı gözetmeyen çocuk giysileri sunma kararı, sosyal medyada muhalif sesler fırtınası yaratmıştır: Öfkeli bir müşteri, "sadece iki cinsiyet vardır, erkek veya kadın" diye *tweet* atarken diğeri, "Benim bir oğlum var ve bir oğlan çocuğu gibi giyinecek... rugby üstler, polo yaka tişört, kot pantolon... spor ayakkabılar vs." açıklamasında bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet yön değiştirdikçe, sınırlar geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve uygulamaları korunacak şekilde çizilir.

Toplumsal cinsiyet anlayışları –gördüğümüz gibi– kültüre özgüdür ve Batı feminizminin ilgi alanları her zaman evrensel değildir. Kimileri kadın meselelerine evrensel bir yaklaşımın ekonomik açıdan daha gelişmiş bölgelerin teorilerine dayandığını öne sürerek, küresel feminizm fikrine karşı çıkmıştır.

Aktivist Shweta Singh'in *Feminism and Migration* [Feminizm ve Göç, 2012] adlı kitabındaki "Transgression into 'Hidden' Feminism: Immigrant Muslim Women from India" ["Gizli" Feminizme Sınır İhlali: Hindistan'dan Göçmen Müslüman Kadınlar] adlı makalesinde ifade ettiği gibi, kadın hakları veya toplumsal cinsiyet rollerindeki

değişimler için küresel boyutta mücadele etmek tartışmalı bir durumdur "çünkü toplum kolektivisttir, çünkü kadınlar kendilerini sadece kadınlık ve kardeşlikle değil, aile ve toplumun sorunlarıyla da özdeşleştirirler." 2003 yılında feminist yazar Chandra Talpade Mohanty (d. 1955) Batı feminizmini "Üçüncü Dünya kadınları" adında homojen bir kategori oluşturduğu için eleştirmiştir. Bu kategorinin ekonomik açıdan daha az gelişmiş ülkelerden kadınlar arasındaki farklılıkları hesaba katmadığını iddia eder; dolayısıyla bu kategori tarih, coğrafya ve kültürle ilgili olarak ortaya çıkan farklı mücadelelerle karşı karşıya olan kadınların sesini duyurmakta başarısız olur; bu, kesişimsel feminizmin ele almayı amaçladığı bir sorundur (bkz. 3. Bölüm).

Buradaki asıl sorunlar, farklı ülkelerde toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olan çarşaf giymek, evlilikle ilgili âdetler, seks işçiliği ve kadın sünneti uygulamaları dahil olmak üzere din uygulamaları ve kültürel geleneklerle ilgilidir. Waris Dirie (d. 1965) tarafından yürütülen Stop FGM Now!, kampanyası kadın sünneti veya bu gibi uygulamalara verdiği ad olan genital mutilasyon karşıtı uluslararası bir harekettir. Ne var ki Fuambai Sia Ahmadu (d. yaklaşık 1969) gibi diğer feministler yerel inanış deneyimleri, gelenek ve yerel kadınların kendileri tarafından yürütülen mücadeleleri anlamanın gerekliliğini savunmuşlardır.

A **Kadınlar 21 Ocak 2017'de, Donald Trump göreve başladıktan bir gün sonra Constitution Caddesi'nde topluca yürüyorlar. 470.000 yürüyüşçü Trump'ın başkanlığının kadın hakları üzerindeki etkisini protesto etmişti. Pankart, feminist hareketteki siyahi kadınların marjinalleştirilmesine dikkat çekiyor.**

B **Semerian Janet Pere (17) Narok, Kenya'daki Tasaru Kızlar Koruma Evi'ndeki bir sınıfta okuma yapıyor. Koruma Evi 2002'de kadın sünnetinden veya çocuk yaşta evlilikten kaçan kızlar için açılmıştı.**

B

A

Trans ayrımcı radikal feministler trans kadınları feminizmden dışlamayı isteyen ve kadınların alanına girmelerini kabul etmeyen feminist hareketin küçük bir bölümünün üyelerini ifade etmek için kullanılan bir ifadedir.

A **Femen aktivist grubunun üyeleri 2013'te Berlin'in en eski camisi Ahmadiyya Camisi'nde gösteri yapıyorlar. "Uluslararası Üstsüz Cihad Günü" sloganıyla kendisinin üstsüz fotoğraflarını paylaştıktan sonra online ölüm tehditleri alan Tunuslu Femen aktivist Amina Tyler için protesto yapıyorlar.**

B **Müslüman Kadınlar (Muslim Women) grubu tarafından Femen'e yönelik bir karşı protesto düzenlendi. "Biz Müslüman kadınlar ve bizimle beraber olanlar, Femen'e ve destekçilerine eylemlerinin amaçlarına zarar verdiğini ve bizim Müslüman kadınlar olarak buna karşı çıkmamız gerektiğini göstermeliyiz" açıklamasını yaptılar.**

Benzer tartışmalar çarşaf giymekle ilgili olarak da ortaya çıkar. Bir feminist bakış açısına göre çarşaf erkeğin kadın bedeni üstündeki kontrolünün sembolüdür; bir diğerine göre ise çarşaf giymek özgür bir karardır ve Batılı değerlere direnişin bir biçimidir ki bu da çarşafı erkek gücünün işareti olmaktan çok kültürel gururun bir sembolü yapar.

Batılı feminist ve liberal tartışmalarında çarşaf hakkında "kıyafet takıntısı" adını verdiği konuyu yorumlarken gazeteci Faisal al Yafai *The Guardian*'da (2008) şöyle yazıyor: "Çarşaf bazı insanlar için, hatta çarşaf giymeyi seçen kadınlara çocuk muamelesi yapıyor gibi görünen Batılı feministler için bile, gerçek bir kör nokta gibi görünüyor; erkeklerin kadınlara başka alanlarda çocuk muamelesi yaptığını iddia etseler dahi. Çarşaf giymenin özgür, rasyonel bir seçim olabileceği fikri akıllarına gelmemiş gibi." Hanna Yusuf gibi sosyal medya platformlarını başörtüsü takan feministler olarak kimlikleri hakkında blog yazmak ve vlog çekmek için kullanan genç kadınlar giderek artmaktadır.

Kesişimsellik ayrıca feminizm ve LGBTQ aktivizmi, trans teori ve *queer* teori arasındaki örtüşmeyi kapsar.

Feminizm ikili bir toplumsal cinsiyet modeline uymayanların deneyimlerini hesaba katmakta başarısız olduğu için eleştirilmiştir; bazı feminist kuramcılar –en ünlüsü Janice Raymond'dur (d. 1943)– trans hakları hareketine bilfiil karşıdır. Feminist topluluğun küçük bir bölümü olan trans ayrımcı radikal feministler trans kadınların erkek olarak yetiştirilmelerinden kaynaklanan ayrıcalık nedeniyle kendilerini tamamen kadın olarak tanımlayamayacağını iddia eder.

LGBTQ ve feminist hareketler pek çok ortak noktaya sahiptir, ikisi de toplumsal cinsiyetin işleyişleri hakkındaki geleneksel varsayımları sorunsallaştırmayı ve onlara karşı çıkmayı amaçlar.

Trans yazarlar, özellikle de 1990'lardan itibaren, ikili bir toplumsal cinsiyet modeline karşı bilinçli bir şekilde oluşturulmuş kimliklere görünürlük kazandırmıştır.

Örneğin Kate Bornstein (d. 1948), *Gender Outlaw* [Toplumsal Cinsiyet Kaçağı, 1994] adlı kitabında cinsel organla tanımlanan tüm cinsiyet sınıflandırmalarını yerle bir eder: "Birçok insan erkeği penisin veya bir tür penisin varlığıyla tanımlardı. Kimileri kadını vajinanın veya bir tür vajinanın varlığıyla tanımlardı. Ne var ki bu kadar basit değildir. San Francisco'da penisi olan birçok kadın tanıyorum. Hayatımdaki çoğu harika erkeğin vajinaları var. Ayrıca üreme organları penis ve vajina arasında bir yerlerde olan oldukça fazla sayıda insan var." Bornstein kendisini "yanlış bedende" veya "üçüncü cinsiyet" olarak değil, "toplumsal cinsiyet kaçağı" olarak tanımlar.

Whipping Girl [Kırbaçlayan Kız, 2007] adlı kitabında trans feminist kuramcı Julia Serano (d. 1967) hem transfobi hem de homofobinin muhalif cinsiyet ayrımcılığından kaynaklandığını savunur ve muhalif cinsiyet ayrımcılığını "feminenliğin maskülenliğin hâkimiyetinde olduğu" geleneksel cinsiyet ayrımcılığıyla karşılaştırır. Serano'nun çalışması trans teorinin her cinsiyetten insanları etkileyen konulara ne ölçüde ışık tutabileceğinin altını çizer ve trans hakları hareketi ile feminist hareketin işbirliği yapabilme yollarına dikkat çeker.

Trans aktivizm, geleneksel toplumsal cinsiyet anlayışlarını sorgulamanın yanı sıra, özellikle dünya çapında toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler tarafından karşılaşılan sorunlara yoğunlaşır.

Trans Cinayetlerini İzleme (Trans Murder Monitoring) projesi trans ve çeşitli toplumsal cinsiyet ifadelerine sahip birey cinayetlerine dair her yıl 20 Kasım'da düzenlenen Trans Bireyleri Anma Günü'nde güncel istatistikleri açıklayarak küresel veri sağlar. Dünya çapında sadece Ekim 2016 ve Eylül 2017 arasında 325 trans ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip birey cinayeti rapor edilmişti. Bildirilen cinayetlerin sayısı en çok bu gibi cinayetler için izleme sisteminin yürürlükte olduğu ülkelerde yüksektir, bu da diğer ülkelerde veri eksikliği olduğunu akla getirir; dolayısıyla daha çok sayıda cinayetin rapor edilmemiş olması olasıdır. Hayatlarını kaybedenlerin halka açık bir şekilde anılması trans ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireylere karşı işlenen nefret suçlarına dikkat çekmeye ve bunları kınamaya yardımcı olur.

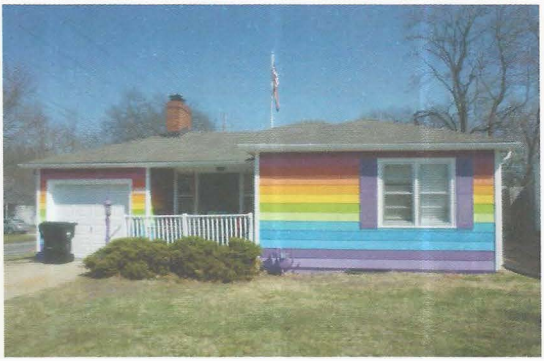
Transfobi trans bireylere yöneltilen korku, antipati, önyargı veya olumsuz yaklaşımlardır.

Muhalif cinsiyet ayrımcılığı erkek ve kadın kategorilerinin her birinin kendine özgü ve birbiriyle örtüşmeyen özellik, doğuştan gelen yetenek ve arzulara sahip olduğunu öne sürerek kadın ve erkeklerin değişmez ve birbirine zıt olduğunu savunan cinsiyet ayrımcılığını ifade eder.

B

C

A Vahşice öldürülen trans kadın Jennifer Laude'u onurlandırmak için 24 Ekim 2014'te State University of Manila'da gece nöbeti tutuluyor.

B Westboro Baptist Kilisesi üyeleri Ground Zero'da protesto yapıyor. Terör eylemlerinin Tanrı'nın dünyaya eşcinsellik ve cinsel ahlaksızlıklar için verdiği bir ceza olduğuna inanıyorlar.

C Topeka, Kansas'taki Equality House, Westboro Baptist Kilisesi'nin tam karşısında yer alır. LGBT bayrağına ithafen gökkuşağı renklerine boyanmıştır.

Nefret suçu riskine ek olarak, trans ve çeşitli toplumsal cinsiyet ifadelerine sahip bireyler çoğunlukla farklı türlerde kurumsal ve bireysel ayrımcılıkla karşı karşıya kalırlar.

Bunlar –hatta bazen devlet çalışanları veya polis tarafından idame edilen– şiddet ve yanlış cinsiyetlendirme, medyada eksik veya yanıltıcı temsiliyet, yüksek oranda evsizlik riski ve işsizlik arasında değişebilir. ABD'de özellikle görülen kurumsal ve yasal ayrımcılık durumları son dönemlerde tuvalet kanunları (bathroom bill) ve trans bireylerin Amerikan ordusunda asker olma hakkıyla ilgilidir.

Trans Eşitlik İçin Küresel Aksiyon (Global Action for Trans* Equality), Transfobi Ortadan Kalksın (Wipe Out Transphobia) ve GLAAD gibi organizasyonlar trans, toplumsal cinsiyet çeşitliliği ve interseks davaları desteklemek ve tüm cinsiyet kimliklerinin depatolojize edilmesi için; herkesin haklarını destekleyen yasal ve kurumsal çerçeveler için ve toplumsal cinsiyet çeşitliliği konusunda eğitim ve farkındalık adına mücadele etmek için çalışır. Günümüz aktivizmi aynı zamanda

A

Yanlış cinsiyetlendirme (Misgendering) bir kimseye toplumsal cinsiyet kimliklerini doğru şekilde yansıtmayan bir zamir veya başka bir ifadeyle hitap etmek anlamına gelir.

Tuvalet kanunları halka açık tuvaletlere cinsiyetçi erişimi tanımlayan yasadır. Çoğunlukla trans bireylerin kendilerini tanımladıkları cinsiyetlerinde hizmet veren kamu tesis ve olanaklarına erişmesine engel olmayı amaçlarlar.

A ***Tangerine*** **filmi trans sokak kültürünü inceler. Los Angeles sokaklarında hayatta kalmaya çalışan trans oyuncular tarafından oynanan iki trans kadını konu alır. Film iPhone 5s'le çekilmiş, 2015 Sundance Film Festivali'nde prömiyerini yapmıştır. Son yıllarda trans bireylerin deneyimlerinin medya temsilleri daha çeşitli hale gelmekte, ana akım kültürün daha çok ilgisini çekmektedir.**

B **Yarışmacılar** ***RuPaul's Drag Race: All Stars*** **için sıraya giriyor. Popüler RuPaul's Drag Race'in uyarlaması olan şov, Drag Race Hall of Fame'de yer edinmek için yarışan drag queen'lere yer verir.**

B

sosyal medya ve diğer çevrimiçi aktivitelerin önemli rol oynamasıyla kişisel düzeyde gerçekleşir. Bunun da ötesinde cinsiyete yönelik faillik sergilemeyi tercih eden her insan biraz da olsa tutumların değişmesine, toplumsal cinsiyetin daha geniş anlamda kabul görmesine ve bireylerin ve toplumların birçoğu kanıksanmış toplumsal cinsiyet normlarını sorgulamasını teşvik etmeye katkıda bulunur.

Şiddet ve ayrımcılık olaylarının farkına varılması gerekir, neyse ki aktivizm birkaç alanda olumlu değişikliklere yol açtı.

Birçok ülkede toplumsal cinsiyetin, sadece erkek ve kadın kategorilerinin tanındığı ikili bir yapı olarak anlaşılması noktasında önemli bir değişim olmuştur. İngiliz Fawcett Society tarafından 2016 yılında yapılan bir çalışma gençlerin %68'inin toplumsal cinsiyetin ikili olmadığına inandığını ortaya koymuştur, ABD'de yapılan bir anket ise gençlerin yarısının toplumsal cinsiyeti sadece erkek ve kadın kategorileriyle sınırlı görmediklerini göstermiştir.

A

A Model, oyuncu ve trans aktivist Laverne Cox, trans hakları ve görünürlüğün arttığı bir yıla dikkat çekmek için Amerikan dergisi *Time*'ın kapağına çıkmıştır.

B Amerikalı rapçi Sean Combs, 2010'da Glasgow, İskoçya'da MTV Şov'da İskoç eteği giyerek P. Diddy adıyla sahne alırken. Son yıllarda giysilerle ilgili cinsiyetçi normlar bir dereceye kadar hafiflemiştir, ne var ki maskülen ve feminen olarak görülen genel trendler hâlâ sürmektedir.

C Amerikalı rapçi KanyeWest 2011'de Kansas City Sprint merkezindeki "Watch The Throne" turunda pantolonun üstüne etek giyerek sahne alırken.

Değişen anlayışlar ve toplumsal cinsiyet deneyimleri günlük dili etkiler. İngilizcedeki "they" (onlar) veya "their" (onların) gibi ikili olmayan şahıs zamirleri gençler arasında daha da yaygınlaşmaktadır ve kendisini tek bir sabit cinsiyetle tanımlamayan bir kimseyi tanımlamak için kullanılan "akışkan" ifadesi 2016 yılında Oxford Dictionary'ye girmiştir. Cinsiyet ayrımı gözetmeyen tuvaletler İngiliz üniversitelerinde yaygındır. Avam Kamarası Sözcüsü John Bercow da Londra'da cinsiyetsiz tuvaletler için ısrarcıdır.

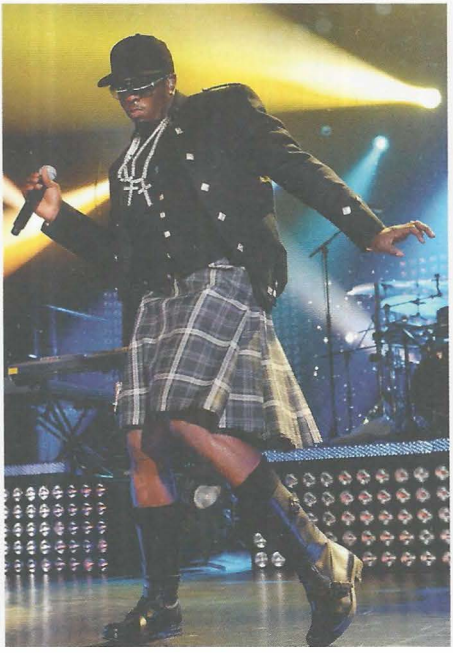
Aktivizmin etkileri perakende ve medya sektörlerine ulaşmıştır ve ikili olmayan toplumsal cinsiyet temsilleri giderek yaygınlaşmaktadır.

Popüler video oyunu "Sims" farklı toplumsal cinsiyet ifadelerine sahip karakterlere oyunlarda yer vermiştir ve trans karakterler televizyonda ve sinemada çokça yer bulmaktadır. Ayrıca Facebook kısa süre önce kullanıcıları için çoklu cinsiyet "seçenekleri"ni kullanıma sunmuştur. JW Anderson, Rick Owens, Zara ve H&M gibi şirketler cinsiyet ayrımı gözetmeyen giysiler satışa sunuyorlar. GFW (Gender Free World) Clothing farklı cinsiyetler yerine farklı vücut yapıları için üç farklı kalıpta gömlekler üretmiş ve The Butch Clothing Company maskülen kadınlar için giysiler tasarlamıştır.

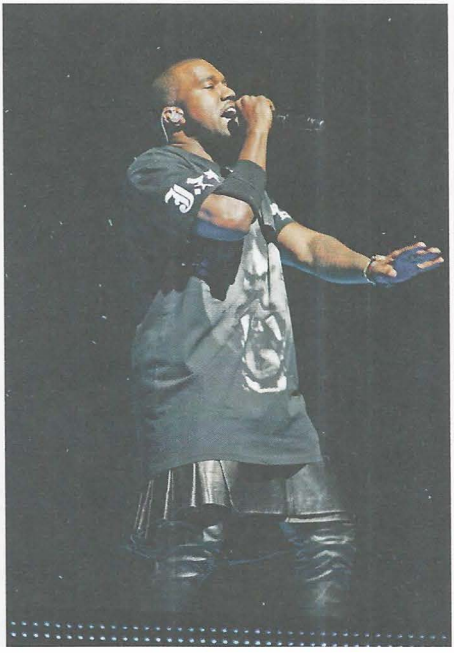
Bu sosyokültürel değişimleri ve kendisini erkek ve kadın kategorilerinin arasında ve dışında tanımlayan insanların kültürel görünürlüğündeki çarpıcı artışı yansıtarak, *Time* dergisi 2014 yılını "Transgender Taşma Noktası" ilan etti. Bir yıl sonra 2015 hem Britanya hem de ABD'de medya kaynakları tarafından (BBC News, CNN News) "Transgender Yılı" ilan edildi.

2015 yıl sonu açıklamasında *Financial Times* şöyle diyordu: "Tek kelimeyle 2015: Trans: Toplumsal cinsiyet tartışması incelikli, akışkan, 'ikili olmayan' bir meseleye dönüşüyor."

B

C

Transgender Yılı'nın genç insanlar üzerindeki geniş çaplı sonuçlarına dikkate değer bir kültürel yorum yapılmıştır. İngiltere ve ABD'deki medya raporları, örneğin *The Guardian ve Teen Vogue*'da, milenyumdan önce doğanların –veya Y kuşağının– geleneksel toplumsal cinsiyet etiket ve normlarını reddettiklerini sıkça belirtmektedir.

O halde geleneksel toplumsal cinsiyet kimlikleri ve ifadelerinin özellikle Batı'da –tamamen olmasa da– özellikle modern toplumdaki genç insanlar tarafından daha az katı bir şekilde deneyimlendiğini öne süren çokça kanıt söz konusudur. Buna paralel olarak eşitlik meseleleri toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler için birçok ülkenin siyasi gündeminde yer bulmuştur ve son yıllar haklarının yasal olarak korunmasında ciddi artışa tanıklık etmiştir.

A

A Emma Watson (solda) Los Angeles Shrine Oditoryumu'ndaki 2017 MTV Sinema ve TV Ödüllerinde *Güzel ve Çirkin* için En İyi Oyuncu Ödülü'nü ikili olmayan *Billions* oyuncusu Asia Kate Dillon'dan alıyor. Bu organizasyon cinsiyet ayrımı gözetmeyen ödüllerin ilk kez verilmesi nedeniyle önemliydi.

B Trans kadın Wendy Iriepa ve gey erkek Ignacio Estrada 13 Ağustos 2011'de Havana Küba'da evlenmelerinin ardından *vintage* bir arabadan çıkmış, LGBT bayrağı sallıyorlar. Iriepa'nın cinsiyet değişimi ameliyatının bedeli Küba devleti tarafından karşılanmıştır.

Britanya'da 2004 Cinsiyetin Tanınması Kanunu trans bireylere nüfus kâğıtlarını değiştirme ve yeni cinsiyetlerinde evlenme hakkı tanıdı. Trans bireylerin yeni cinsiyetlerini tanıyan kanunlar Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, İsveç ve İspanya'da yasalaştı. Avrupa dışında, trans birey tanıma yasaları Brezilya, Kanada, Kolombiya, Ekvator, İran, Japonya, Güney Afrika, Uruguay, Hindistan, Bangladeş ve Vietnam'da uygulamaya kondu. 2012'de Arjantin kişinin resmi cinsiyetinin tıp veya hukuk uzmanlarının otoritesi yerine kişinin kendi beyanına dayanarak değiştirilebileceğini açıkladığında dünyanın en trans-dostu ülkesi olarak övgüye değer görüldü. Kasım 2017'de bir Alman mahkemesi kendisini ne erkek ne de kadın olarak tanımlayan bireylerin, interseks bireyler dahil, resmi olarak üçüncü cins olarak kütüğe kayıt olabileceklerini hükme bağladı.

Bu tartışmalar toplumsal cinsiyetin geleceği hakkında önemli bir soru ortaya atar. Cinsiyetsiz bir dünyaya doğru mu gidiyoruz?

B

Sonuç

A

Temel inançlar kendimiz, başkaları ve etrafımızdaki dünyanın işleyişine dair kökleşmiş anlayışlar ve varsayımlardır. Çoğunlukla bilinçdışına dayanırlar, dolayısıyla fark edilmeleri ve değiştirilmeleri zor olabilir.

Bazı en derin temel inançlarımız ve kültürümüzün en temel yapıları toplumsal cinsiyet üzerine kuruludur ve bu da toplumsal cinsiyeti birbirimizi sınıflandırmamız için temel yollardan biri haline getirir. Çocuk bakımını veya liderlik rollerini kimin üstlenmesi "gerektiğinden", hangi giysileri kimin giymesi "gerektiğine", belli hobilerden keyif almaktan hatta belli duyguları hissetmeye kadar çok sayıda sosyal rol ve beklentiyi toplumsal cinsiyete dayandırırız.

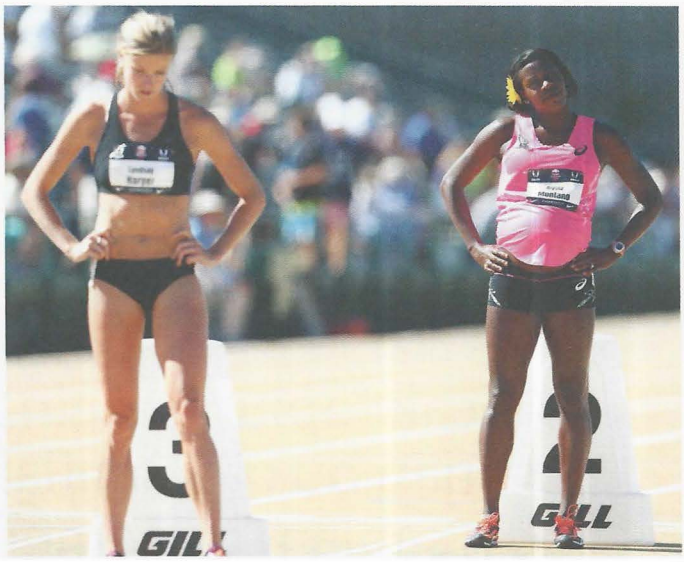
Ancak toplumsal cinsiyet her zaman bu gibi sınıflandırmalar için sağlam bir temel değildir.

Toplumsal cinsiyetin her yönü –ister fiziksel yönler, ister sosyal rol isterse kişisel kimlik olsun– toplumdan topluma, kişiden kişiye, hatta aynı kişi için farklı zamanlarda değişime tabidir.

1. Bölüm'de erkek ve kadın kategorilerini genetik kökenli ve dolayısıyla değişmez olarak sunan toplumsal cinsiyetin biyolojik perspektifleri incelendi. Ne var ki biyolojik cinsiyet karmaşıktır ve her zaman tam ve kesin olarak erkek ya da kadın diye ayrılmaz. Ayrıca toplumsal cinsiyet, biyolojik yaklaşımın açıklayabileceğinden çok daha karmaşık şekillerde deneyimlenip uygulanır.

Toplumsal cinsiyetin sosyal olarak inşa edilen unsurları, toplumsal cinsiyetin değişime tabi olduğunu göstermek için farklı zamanlardan ve toplumlardan örnekler kullanılarak 2. Bölüm'de incelendi. Toplumsal cinsiyetle ilgili normlar ve değerler siyaset, ekonomi, din, inanç, sosyal sınıf, ırk ve etnik köken dahil olmak üzere bir dizi kesişen faktörle oluşturulur.

B

A Amerikalı ağırsiklet boksörü Muhammed Ali; 1978'de Leon Spinks karşısındaki şampiyonluk zaferinin ardından kucağında kızı Laila ile.

B Hamilelik, Hornet Stadyumu Sacramento, California'da 2014 USATF Açıkhava Şampiyonası kadınlar 800 metre açılış turunda koşmak için bekleyen Alysia Montaño için engel değil.

A

A Pakistanlı trans kadınlar 2016'da Peşaver'de bilinmeyen silahlı bir saldırgan tarafından vurulan trans aktivist Alisha'nın cesedinin yanı başında gece nöbeti tutuyor. Hastanede görevliler Alisha'yı hangi servise koyacaklarına karar verememişlerdi; raporlar bu gecikmelerin onun ölümünde payı olduğunu ileri sürüyor.

B 2008'de Allen Andrade tarafından trans kadın olduğu anlaşıldıktan sonra vahşice öldürülen on sekiz yaşındaki Angie Zapata için yazılmış övgülerden bir kolaj. Andrade ABD'de trans bir kurbana yönelik nefret suçundan mahkûm edilen ilk kişiydi.

Cinsiyet sosyalleşmesi her insanın kendi toplumsal cinsiyetini sahneleme biçimini şekillendirir. Dolayısıyla insanların toplumsal cinsiyetlerine dayanarak oynamalarını beklediğimiz roller, zaman içinde veya farklı kültürler ve topluluklar arasında tutarlılık göstermez.

Toplumsal cinsiyet çeşitliliği uygulamaları ve kimlikleri, 3. Bölüm'de ayrıntılarıyla incelendi. Toplumsal cinsiyet kimlikleri çeşitli olan insanların her zaman olduğunu fakat tarihsel ve kültürel bağlama bağlı olarak kimi zaman farklı şekillerde adlandırıldıklarını veya farklı bilimsel ve sosyal modellerle yorumlandıklarını gördük.

3. Bölüm kendilerini geleneksel erkek/kadın kategorileri karşısında, arasında veya dışında tanımlayan bireyler için ikili bir toplumsal cinsiyet modelinin sorunlarını inceleyerek başladı. Bazı Batılı olmayan ülkelerdeki toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler uzun bir sosyal entegrasyon geçmişine sahipken, diğerlerinde sosyal ve kültürel anlayışlar, temsiller, yasalar ve politikalar şimdilerde toplumsal cinsiyet ikiliğinin dışında yaşayan bireyleri daha çok hesaba katacak ölçüde genişlemektedir. Buna paralel olarak günümüzde toplumsal cinsiyeti herkese açık bir biçimde ifade etmek için çok daha çeşitli seçenekler söz konusudur. Bu sosyal değişimler, toplumsal cinsiyetin gitgide geliştiği gerçeğini vurgular.

Dünya çapında siyasal yaklaşımlar, kültürel görünürlük ve trans bireylerle ilgili yasa ve politikalardaki önemli değişimlere rağmen, trans bireyler ve ikili cinsiyet sistemine uygun olarak yaşamayan bireyler hâlâ engellerle karşılaşıyor.

Birçok ülke henüz trans bireylerin tanınırlığı için yasa çıkarmadı; çıkaranların büyük bölümü de trans bireylerin psikiyatri uzmanları tarafından belgelenmesini gerektiren bir sistem uygulamaktadır. Transgender'lık hâlâ dünyanın büyük bölümünde hastalık olarak görülmektedir. Trans bireyler arasında kendine zarar verme ve intihar –özellikle de gençler arasında– trans olmayanlara kıyasla fazlasıyla yüksektir.

İşyerinde ayrımcılık hâlâ yaygındır. Trans bireyler aile içinde ve halk arasında taciz ve şiddetle karşı karşıyadır. Trans cinayetleri, özellikle de siyahi trans kadınlara yönelik olanlar, sayıca çoktur ve ne yazık ki, kimi zaman hukuken trans paniği savunması kullanılarak gerekçelendirilmektedir.

Trans paniği savunması bir suçun (çoğunlukla şiddet içeren) failinin mahkemede otokontrolünü kurbanın trans kimliği nedeniyle kaybettiğini iddia ederek yaptığı yasal bir savunmadır. Bu gibi savunmalar ABD'de trans erkek Brandon Teena'nın 2003'teki tecavüz ve cinayet mahkemesi sırasında çokça kullanılmıştır.

B

A

A Andrew Logan Alternative Miss World 2014'ün birincisi Rus performans sanatçısı Miss Zero + (Sasha Frolova) idi. Logan yarışmayı ilk kez 1972'de düzenledi. Crufts'tan ilham almıştı; ödüller ağırbaşlılık, kişilik ve özgünlüğe dayanarak veriliyordu. Herkesin katılımına açıktır.

B Amsterdam Kanal Yürüyüşü (The Canal Pride), Amsterdam Onur Yürüyüşü'nün (Gay Pride) en önemli ve ilginç bölümlerinden biridir. Yüksek oranda LGBTQ sosyal kabulüne sahip bir ülke olan Hollanda'da her yıl düzenlenen halka açık en büyük etkinliklerden biridir. Burada mavnalar drag ve trans topluluklarının dayanışma ve övüncünü ilan ediyor.

Trans ve ikili olmayan bireylerin yanı sıra cisgender erkekler ve kadınlar da hangi rolleri sergileyebileceklerine dair seçeneklerinin toplumsal beklentilerle sınırlı olduğunu fark edebilirler. Erkeklerin genellikle duygusal alan ve ifadelerine sınırlama getirmeleri; ailelerini maddi olarak geçindirmeleri; sosyal statülerini sürdürmek için fiziksel şiddete göğüs germeleri veya hatta fiziksel şiddet uygulamaları ya da çocuk bakımına dahil olmaktansa iş sorumluluklarını tercih etmeleri beklenir. Kadınlar ise daha yüksek oranda yoksulluk, taciz ve cinsel şiddetten, eğitimsizlik, üreme hakları ve yeterli sağlık hizmetlerinden yoksunluk, zorla evlendirilme, işyerinde ayrımcılık ve cinsiyete bağlı gelir eşitsizliği olmak üzere çok çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalır.

4. Bölüm'de ifade edildiği üzere, cinsiyetçi eşitsizlikler dünya çapında aktivizmin ve feministlerin, eşitlikçilerin, erkek hakları aktivistleri ve trans aktivistlerin mücadele konusu olmuştur.

Toplumsal cinsiyet kadınların, erkeklerin ve ikili olmayan bireylerin yaşamlarını sınırlayan şekillendirici bir yapı olarak etki etmekle birlikte, aynı zamanda bireylerin veya grupların değişen toplumsal cinsiyet anlayışlarını etkileyen cinsiyetçi uygulamaları yeniden şekillendirecek bir faillik alanı olarak işlev görür.

Toplumsal cinsiyetin çeşitli olduğu anlayışının evrensel olmadığı açıktır; birçok insan toplumsal cinsiyetin "doğuştan" olduğunu iddia etmeye devam etmektedir. Ancak mevcut toplumsal cinsiyet yaklaşım ve uygulamalarının çeşitliliğine bakarak hem günümüzde hem de insan tarihi boyunca, toplumsal cinsiyetin sabit bir nitelikte olmadığını açıkça görebiliriz. Dahası, geleneksel cinsiyetçi sosyal roller ve günlük cinsiyetçi deneyimler arasındaki kopuş trans bireyler, farklı toplumsal cinsiyet ifadelerine sahip bireyler ve cisgender bireylere karşı bireysel ve kolektif potansiyeli kısıtlayan bir sistemik adaletsizlik alanı ortaya çıkarır.

İçinde yaşadığımız dünya hâlâ cinsiyet ayrımı gözetmeyen bir yer olmaktan çok uzak ancak cinsiyet akışkanlığına yönelik adımlar artık iyi karşılanıyor. Bunlar herkes için daha iyi imkânlar sağlıyor.

B

Eşitlikçiler tüm insanların değerinin eşit olduğuna ve cinsiyet, cinsellik, ırk, din, yetenek, sınıf veya siyasi işbirliği fark etmeksizin toplum tarafından eşit muamele görmesi gerektiğine inanır.

Sistemik adaletsizlik belirli sosyal, ekonomik veya siyasi sistemin yapısında olan adaletsizliktir, bir diğer deyişle o sistem tarafından otomatik olarak idame edilir.

Görsellerin Künye Bilgileri

Bu kitapta yayımlanan tüm materyallerin telif hakkı sahiplerine ulaşılıp isimlerinin tespit edilmesi için her tür çareye başvurulmuştur. Noksan veya hatalı herhangi bir bilgi varsa, yazar ve yayınevi olarak şimdiden özür dileriz; gelecekteki baskılarda gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

a = yukarı, b = aşağı,
c = orta, l = sol, r = sağ

2 Mykola Gavliuk/123RF
4–5 Photo Sara D. Davis/Getty Images
6–7 Photo Yvan Cohen/LightRocket via Getty Images
8 Courtesy The Advertising Archives
9 Photo Robert Van Der Hilst/Photonica World via Getty Images
10 Israel Defense Forces
11 Photo Tim Hunter/Newspix. © News Corp Australia
12 The Trustees of the British Museum, London
13l, 13r Costume Institute, Metropolitan Museum of Art, New York. Fashion Plates Repository. Gift of Woodman Thompson
14 Teesside Archive. © Mirrorpix
15l, 15r Private Collection/Bridgeman Images
16l Chase & Sanborn
16r Photo Eli Rezkallah, Produced by Plastik Studios 2018
17l Del Monte
17r Photo Eli Rezkallah, Produced by Plastik Studios 2018
18–19 Photo Lambert/Getty Images
20 Photo Images Of Our Lives/Getty Images
21 Photo Gene Lester/Getty Images
22, 23 Science Photo Library
24 Bill Bachman/Alamy Stock Photo
25l Keith Szafranski/i-stockphoto.com
25r George Grall, National Geographic Creative
26 Heritage Auctions. Photo © Tom Kelley Studios
27 Terry Logan/Rex/Shutterstock
28 Photo Veronique Durruty/Gamma-Rapho via Getty Images
29 Nigel Dickinson
30, 31, 32l Wellcome Collection, London
32r Countway Medical Library, Harvard Medical School, Harvard Museums of Science and Culture
33l, 33r Wellcome Collection, London
34 Derby Museum and Art Gallery
35 Villa Musée Fragonard, Grasse. Given by Mr. Gabriel Cognacq (2010.0.371)
36l National Portrait Gallery, London (NPG 6937)
36r National Portrait Gallery, London. Bequeathed by Jane, Lady Shelley, 1899 (NPG 1237)
37 British Library, London
38a, 38b Courtesy Ryan Matthew Cohn
39l Metropolitan Museum of Art, New York. Bequest of Robert Shapazian, 2010 (2010.457.1)
39r Musée du Louvre, Paris. Photo RMN-Grand Palais (musée d'Orsay)/image RMN-GP
40l Photo Roger Viollet Collection/Getty Images
40r Photo Russell/Getty Images
41l Homer Sykes Archive/Alamy Stock Photo
41r Granger Historical Picture Archive/Alamy Stock Photo
42l, 42r, 43 Courtesy The Advertising Archives
44, 45 © Linda Simpson
46–47 Prints and Photographs Division, Library of Congress, Washington, D.C.
48 Richard B. Levine/Alamy Stock
49a, 49b Monday, Bangkok, Thailand
50, 51 Photo DEA/G. Dagli Orti/De Agostini/Getty Images
52l Metropolitan Museum of Art, New York. Gift of Norbert Schimmel, 1986 (1986.322.1)
52r Antikensammlung, Staatliche Museen zu Berlin (F 2289)
53l The Trustees of the British Museum, London
53r Antikensammlung, Staatliche Museen zu Berlin
54 Villa del Casale, Piazza Armerina
55 Bodleian Library, Oxford. Collection Medieval and Renaissance Manuscripts (MS. Arch. Selden. A.1)
56 Private Collection/The Stapleton Collection/Bridgeman Images
57 National Archives, UK
58, 59l, 59r Private Collections
60 Photo T. Enami
61 Photo Topical Press Agency/Getty Images
62 Shunsai Toshimasa, 1887
63 Private Collection
64 Wellcome Collection, London
66, 67 JeongMee Yoon
68 The Sun/News Licensing
69l Christine Webb/Alamy Stock Photo
69r Gari Wyn Williams/Alamy Stock Photo
70 Photo Thomas J. Abercrombie/National Geographic/Getty Images
71 © Shirin Neshat
72 baolamdong.vn
73l Photo Reza/Getty Images
73r Photo Rod Aydelotte-Pool/Getty Images
74 Landsberger collection (BG E13/415)

75 Photo VCG via Getty Images
76–77 Trinity Mirror/Mirrorpix/ Alamy Stock Photo
78l, 78r nsf/Alamy Stock Photo
79 Chronicle/Alamy Stock Photo
80 Photo Shaul Schwarz/Getty Images
81 Photo Ulet Ifansasti/Getty Images
82 Photo Allison Joyce/Getty Images
83 Photo Mohammad Asad/Pacific Press/LightRocket via Getty Images
84a, 84b, 85a, 85b Wellcome Collection, London
86l Photo Corbis via Getty Images
86r Musée des Beaux-Arts de Nantes
87 PhotoFox Photos/Getty Images
88 Magnus-Hirschfeld-Gesellschaft, Berlin
89 Photo by Weegee (Arthur Fellig) /International Center of Photography/Getty Images
90 Photo Michael Maslan/Corbis/ VCG via Getty Images
91 Frederick Richard Pickersgill
92 Yale Center for British Art, Paul Mellon Collection (B1977.14.11245)
93l Wellcome Collection, London
93r Gerda Wegener, 1928
94 Photo Hulton-Deutsch Collection/Corbis via Getty Images
95 Bettmann/Getty Images
96l Alfred C. Kinsey, Wardell B. Pomeroy, Clyde E. Martin, *Sexual Behaviour in the Human Male*, W.B. Saunders, Philadelphia, 1948
96c Alfred C. Kinsey, Wardell B. Pomeroy, Clyde E. Martin, Paul H. Gebhard, *Sexual Behaviour in the Human Female*, W.B. Saunders, Philadelphia, 1953
96r Dr. Murray Banks, *What You Can Learn From The Kinsey Report*, 1956. Audio Mastertone Label by Froco Records
97l, 97r Lawrence Lariar, *OH! DR. KINSEY!; A Photographic Reaction to the Kinsey Report*, Cartwrite Publishing Co, New York, 1953
98, 99 Illustrations Daniel Streat, Visual Fields 100l, 100r Trinity Mirror/Mirrorpix/Alamy
101 Photo David Levenson/ Getty Images
102l, 102r, 103l, 103r © Sarah Wong
104 Reuters/Brendan McDermid
105 Dial Books, 2015. Penguin Books
106–107 Photo Michael Nigro/ Pacific Press/LightRocket via Getty Images
108 Musée Carnavalet, Paris (D.9092). Photo Roger-Viollet/Topfoto
109l Brooklyn Museum, Gift of Emily Winthrop Miles (55.9.25v)
109r AF Fotografie/Alamy Stock Photo
110l Schomburg Center for Research in Black Culture. Photographs and Prints Division. The New York Public Library
110r Prints and Photographs Division, Library of Congress, Washington, D.C.
111 Prints and Photographs Division, Library of Congress, Washington, D.C.
112 Photo Barbara Freeman/Getty Images
113l, 113c, 113r Courtesy University of Victoria Libraries, Transgender Archives (HQ77 T73)
114l, 114r Kathleen Hanna (Bikini Kill) at the Macondo, Los Angeles, 1993
115 Photo Rick Kern/WireImage
116al, 116bl, 116ar, 116br Courtesy Top-Toy
117 John Lewis campaign, Charlie Smith Design
118 © Kevin Banatte @afroCHuBBZ and Angela Marie @MsPeoples
119 Photo Marvi Lacar/ Getty Images
120 Photo Target Presse Agentur Gmbh/Getty Images
121 Muslima Pride International
122 PhotoTed Aljibe/AFP/ Getty Images
123a Photo Monika Graff/ Getty Images
123b Photo Mark Reinstein/Corbis via Getty Images
124 Film poster, *Tangerine*, dir. Sean Baker, 2015
125 Photo Jamie McCarthy/ Getty Images
126 Time Inc/Meredith Corporation
127l Photo Gareth Cattermole/ Getty Images for MTV Crashes Glasgow
127r Photo Jason Squires/ WireImage
128 Photo Kevin Winter/ Getty Images
129 Photo Sven Creutzmann/ Mambo Photo/Getty Images
130 Musée du Louvre, Paris. Photo RMN-Grand Palais (musée du Louvre)/Hervé Lewandowski
132 Photo Chuck Fishman/ Getty Images
133 Photo Andy Lyons/Getty Images
134 Arshad Arbab/Epa/REX/ Shutterstock
135 Photo Joe Amon/The Denver Post via Getty Images
136 Photo Bradley Felstead
137a, b Photo Romy Arroyo Fernandez/NurPhoto via Getty Images

Dizin

"Bir Milyon İmza" Kampanyası 71

"Can the Subaltern Speak?" [Ast konuşabilir mi?] 64

"gey gen" teorisi 95

#MeToo 114, 115

19 *LGBT Hindu Gods* [19 LGBT Hint Tanrısı] 79

A Morning Frolic or *Transmutation of the Sexes* [Sabah Neşesi veya Cinsiyetlerin Dönüşümü] 92

ABD 21, 25, 59, 60, 61, 117, 124, 125, 128, 135

Aeta halkı 28, 29

Afganistan 72, 73

Afroditus 90

ahlak 61, 84

Ahmadu, Fuambai Sia 119

akışkanlık 9, 96–7, 98, 99, 104–5, 137

akrabalık ve üreme pratikleri 24, 25

aktivizm 39, 105, 108–9, 112–14, 119, 123–5

al Yafai, Faisal 120

Ali, Muhammad 132, 133

Almanya 94, 129

Alzheimer 22

Amaterasu 62, 63

Amerika Yerlileri 78, 79, 81, 82, 89

Amerikan Psikiyatri Birliği 9

Amiş 62

Amsterdam 136, 137

Anatomia (Pseudo-Galen) 30, 31

androjen 90, 91, 92

annelik 35

annelik izni 116, 117

Antik Mısır 50, 51, 52

Antik Roma 53, 54, 55

Antik Yunan 31, 51–3, 90

antropoloji 28, 82

Aristoteles 52, 53

Arjantin 129

arkeoloji 27

Aseksüel Görünürlük ve Eğitim Ağı 98

aseksüellik 97–8, 99

askeri kuvvetler 10, 11, 91, 124

ataerkilik 16, 17, 64

Avcı-toplayıcılar 27–9, 49

Avrupa Aydınlanması 31–6

Avustralya 28

Aydınlanma 31–6

ayrımcılık 14, 15, 74, 79, 95, 102, 124–5, 135, 137

Aztekler 55

babalık izni 116–17

bakım verme 42

Bangladeş 63, 83

Barclay, John 32

başörtüsü 120

bedensel değişim 93, 105

Benjamin, Harry 93

Bercow, John 126

beyin 22, 23, 34, 40, 41

Bikini Kill 114, 115

Birleşmiş Milletler 15

biseksüellik 96

biyolojik özcülük 20–2, 24

Bornstein, Kate 122

Bowie, David 100, 101

Burke, Tarana 114

Burton, Ron 101

Bush, George W. 72, 73

Butler, Judith 44, 68–9

Cahun, Claude 86

Calamity Jane 58, 59

Calendar Girls [Takvim Kızları] 26

Canary, Martha Jane 58, 59

Cherfas, Jeremy 21

Chevalier d'Eon 36, 37

Çin 14, 15, 74, 75, 80, 90, 91

Çin Komünist Partisi 15

cinayetler 123, 135

cinsel inversiyon 86, 87

cinsel taciz 114, 115, 135

Cinselliğin Tarihi 84

cinsellik 84–6, 95–7, 99

cinsiyet değiştirme ameliyatı 38, 39

Cinsiyetin Tanınması Kanunu 129

cinsiyetsiz insanlar 11, 98, 99

cisgender 38, 39, 136

Club Patriotique de Femmes [Vatansever Kadınlar Kulübü] 108, 109

çocukbakımı 21, 25, 42, 49, 74, 132

çocuklar 66–9, 74, 101–4

çocuksuzluk 25

Colette 40, 41

Combahee Nehir Kolektifi 112

Cox, Laverne 126

Crenshaw, Kimberlé 14

Crisp, Quentin 41

Cromwell, Jason 94

Cyrus, Miley 99

davranış *bkz* sosyal davranışlar

De Humani Corporis Fabrica [İnsan Vücudunun Yapısı Üzerine] 32

Declaration of the Rights of Woman and of the [Female] Citizen [Kadın ve [Kadın] Yurttaş Hakları Bildirgesi] 108, 109

Delphy, Christine 58

Delusions of Gender [Toplumsal Cinsiyet Aldatmacaları] 41

denizatı 24, 25

devekuşu 24

DeVore, Irven 29

dil, cinsiyetlendirilmiş dilbigisi 12, 126

dilbilgisi 12

din 51, 57, 58, 61–2, 84, 90, 119, 123

Dirie, Waris 119

doğum 21, 68, 69

Doing Gender [Toplumsal Cinsiyeti Gerçekleştirmek] 43

Dyble, Mark 29–30

E De halkı 72, 73

Ebadi, Şirin 70, 71

ebeler 12

e l ele tutuşma 72, 73

Elbe, Lili 92, 93

Eliot, Lise 41

emzirme 50

Endonezya 80, 81

Equality House, Kansas 123

Erkekler Mars'tan Kadınlar Venüs'ten 40

eşeysel dimorfizm 24

eşitlik 69, 112, 117, 128

eşitlikçilik 29, 62, 137

esnek çalışma 115

Estrada, Ignacio 128, 129

etnometodoloji 42, 43

ev işi 57, 58, 59, 60, 74, 115, 116

Every Night in Drag 44, 45

evrim 23

evrimsel biyoloji 24, 25

evrimsel psikoloji 24, 25, 27–8

fa'afafine 80, 81

fahişe 37, 54

faillik 17, 136
Faith, Beulah 110, 111
Fausto-Sterling, Anne 9, 37, 38
Femen akticist grup 120
Femen Gruba Karşı Müslüman Kadınlar
feminenlik 44, 57, 61, 116
feminizm 16, 58, 64, 66, 70, 108–14, 118–19, 121–2
Fervor 71
Filipinler 28, 29
Financial Times 127
Fine, Cordelia 9, 23, 41–2
First Steps [İlk Adımlar], or *The Nourishing Mother* [Besleyici Anne] 35
Formations of Class and Gender [Sınıf ve Toplumsal Cinsiyetin Oluşumu] 61
Foucault, Michel 84, 88
Fransa 12, 108

Galen 32
Gardiner, James 85
Garnets, Linda 97
geleneksel aile 50, 65
geleneksel cinsiyet rolleri 8, 9, 14, 27–8, 40, 50–1, 62, 73, 116 *see also* social norms
Gender Outlaw [Toplumsal Cinsiyet Kaçağı] 122
gender queer 11
genital mutilasyon (FGM) 118, 119
Gérard, Marguerite 35
Giese, Karl 88, 89
Gigi 41
Gluck 92
Gouges, Olympe de 108, 109
Gray, John 40
Green, Richard 93
Guinea-Bissau 73
Güney Amerika 65, 80
Güney Kore 80
güzellik yarışmaları 20, 21, 136

Hackwood, William 109
Halberstam, Jack 44
Hall, Radclyffe 40, 41, 86–7, 87, 92
Hamer, Dean 95
hamilelik 30, 31, 50, 133
Hanna, Kathleen 114, 115
Harris's List of Covent Garden Ladies 37
Havelock Ellis, Henry 86, 87, 88, 89
Hawaii 80
hayvanlar 24
Herthel, Jessica 105
heteroseksüellik 85
hicra 79, 80, 83
Hindistan 78–9
Hinduizm 63, 64, 65, 79, 89
Hirschfeld, Magnus 88–9, 92, 93
Hıristiyanlık 57, 62
Hollanda 136, 137
homofobi 123
hormonlar 23, 27, 42
Humeyni, Ayetullah 70, 71

I am Jazz [Benim Adım Jazz] 105
ikili cinsiyet sistemi 32, 33, 35, 37, 78, 85, 103, 121, 134
ikili olmayan cinsiyet 10, 11, 75, 105, 125–6, 127
imparator penguenler 24, 25
İngiltere 59–60, 74, 87, 117, 125, 128, 129
Inside Out [Tersyüz] 102–3
interseks (DSD) 37, 38–9, 79, 89–90, 129
İnterseks Eşitlik Mücadelesi 38–9
invert 86, 87
İran 69–70, 71, 80
İran Mektupları 34
Iriepa, Wendy 128, 129
Irk 14, 109, 110
işbölümü 50–1
işçi sendikaları 56, 58
işe alım süreçlerindeki önyargılar 116
iskeletler 33, 34
İslam 62, 70, 120
İsrail Savunma Kuvvetleri 10, 11
İsveç 102, 117
İtalya 68, 69
Izzard, Eddie 100

Japonya 55, 60, 62–3, 73, 80, 90, 91, 117
JeongMee Yoon 66, 67
John Lewis 117, 118
Johnson, Marsha R. 134, 135
Jorgensen, George 94, 95
Ju/'hoansi halkı 28–9

kabuki tiyatrosu 90, 91
kadın hakları 69–71, 72, 108, 109, 110, 111, 119
Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi 36, 109
Kanada Kızılderileri 81
Kapitalizm 58, 59, 65
kapsayıcı yazım 12
kara çarşaf 70, 71
karşı cins gibi giyinme 85, 88–9, 90–2, 101, 105
kast 64
Kaude, Jennifer 123
Kenya 119
kesişimsellik 14, 15, 109, 110, 112, 119, 121
Kinsey, Albert 96, 98
kıyafetler 12, 13, 117, 118, 120, 127, 132
Kodeks Mendoza 55
kölelik 53, 54, 109, 110
kölelik karşıtı reform 109, 110
Krafft-Ebing, Richard von 86
kromozomlar 37, 95
Küba 128
Kuhn, Steven L. 28
kürtaj 112, 113

Laos 80
Laqueur, Thomas 30–1, 33, 35
Lariar, Lawrence 96, 97
Lawrence, Louise 113
Lea T 100
Lee, Richard Borshay 29
Lesueur, Jean-Baptiste 109
LeVay, Simon 95
Lewis, Gail 111
lezbiyenlik 86, 87
LGBTQ bireyler ve hakları 97, 101, 108, 113, 114, 121–2
Logan, Andrew 136

mahu 80
Man the Hunter [Avcı Erkek] 29
Mao Zedong 14
marmoset 24
Martu halkı 28
maskülenlik 44, 72
Mateer, Jeff 104
McCormick, Ian 92
medya temsilleri 67, 126–8
Meici dönemi 55, 60
Meksika 80
miras 52, 59, 73

Mitchell, Edward 32
moda 12, 13, 58, 90
Mohanty, Chandra Talpade 119
molly house 92
Money, John 93
monogami 21, 22, 26
Monroe, Marilyn 26
Montaño, Alysia 133
Montesquieu 34
muhalif cinsiyet ayrımcılığı 123
Mulan, Hua 91
mülk 50, 51–2, 112
Muscle Beach, California 21
Müstehcen Yayınlar Yasası 87
muxe 80

Nadar 39
Namibia 28–9
namus 52, 61
Nanda, Serena 79
Nazizm 94
nefret suçu 123, 124
Nepal 80
Neshat, Shirin 71
nöroseksizm 40–1

Oakley, Annie 58, 59
Ogles, Jacob 79
Oh! Dr. Kinsey! 96, 97
okullar 102
Opie, John 37
Orango Adası, Guinea-Bissau 73
Origin of Music and Dance at the Rock Door [Kaya Kapıda Müzik ve Dansın Kaynağı] 62, 63
Ortodoks Yahudiler 62
oyuncaklar 116, 117
özcülük 20–2, 24

P. Diddy 126, 127
Pakistan 82, 83, 134
Parfitt, Paula 116
patolojikleştirme 9, 85, 89, 94, 124, 135
peçe 120
penguenler 24, 25
Peplau, Anne 97
Perry, Grayson 100, 101
Phoenix, Ann 111
Pink and Blue Project [Pembe ve Mavi Proje] 66, 67
Pinkstinks kampanyası 117
post-kolonyalizm 64, 109
Prince, Virginia 113
propaganda posterleri 14, 15
purdah 63–4
Pussy Riot 115

Race, Ethnicity and Identity [Irk, Etnisite ve Kimlik] 111
rareler 24
rastgele cinsel ilişki 21, 22, 26
Raymond, Janice 121
Reilly, Kevin 27
reklam 16–17, 42, 43, 48
Rezkallah, Eli 16–17
rhea 24
Roe vs. Wade 113
Rose, Ruby 100
Rousseau, Jean-Jacques 36
Rowbotham, Sheila 49
RuPaul's Drag Race 124, 125

sadakat 52
Samoa 80, 81
Samson, JD 100
sanayi 14, 15, 54, 57
Sanayi Devrimi 54–8, 60
sati 64, 65
savunuculuk 105, 124
Sax, Leonard 21
saygınlık 60–1
Schiebinger, Londa 33
Schippers, Mimi 44
Scott, Joan Wallach 49
seksoloji 84–6, 87, 95
Seksoloji Enstitüsü, Berlin 88, 92, 94
Serano, Julia 123
Sex Reassignment [Cinsiyet Değişimi] 93
Sexing the Body [Bedeni Cinsiyetlendirmek] 37
Sexual Behaviour in the Human Male [İnsan Erkeğinde Cinsel Davranış] 96
Shakespeare Tiyatrosu 90, 91
Simpson, Linda 45
Sims 127
Singh, Shweta 118–19
Şintoizm 62, 63
sınıf *bkz* sosyal sınıf
Skeggs, Beverley 61
Skeletons in the Closet [Sırlar] 33
Snell, Hannah 91
sömürgecilik 64–5
sosyal adalet hareketleri 109
sosyal inşacı görüş 44, 48, 49, 57, 68–9, 75, 133
sosyal sınıf 14, 64
sosyobiyoloji 20, 21–2, 26, 95
söylem 58, 59, 68
sperm, biolojik özcülük 21
Spivak, Gayatri 64
Spoon, Rae 100
statü 50, 51–2, 53
Stewart, Thomas 37
Stiner, Mary C. 28
Stoller, Robert 93
Stonewall 101
Stonewall Ayaklanmaları 113, 134
Stryker, Susan 113
Studies in the Psychology of Sex [Cinselliğin Psikolojisi Üzerine Çalışmalar] 86
Süfrajet hareketi 111, 112
Suudi Arabistan 72, 73
Swinton, Tilda 100
Symons, Donald 22

Tahiti 80
takvimler 26, 27
Tangerine 124
tarımın gelişmesi 29, 49–51
tarımsal toplum 29, 49–51, 52, 54, 62, 74
Tayland 80
Teen Vogue 128
Teena, Brandon 135
tekcinsiyet 31
temel inançlar 132
testosteron 23, 27, 42
Testosterone Rex 23
The Anatomy of the Bones of the Human Body [İnsan Bedeni Kemiklerinin Anatomisi] 32, 33
The Guardian 120, 128
The Human Journey [İnsanın Yolculuğu] 27
The Orrery [Güneş Sistemi Modeli] 34, 35
The Sun 68
The Transsexual Phenomenon [Transseksüellik Olgusu] 93
The Well of Loneliness [Yalnızlık Kuyusu] 41, 86–7
Theorizing Patriarchy [Ataerkilliği Kuramlaştırmak] 16

Throwing Like a Girl [Kız Gibi Atmak] 67
Time 126, 127
Tipton, Billy 91
tiyatro 90, 91
Tolokonnikova, Nadezhda 115
toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler 11, 78–83, 88, 89–90, 99–102, 123, 128, 134
Toplumsal Cinsiyet Gelişimi Hizmeti 102
toplumsal cinsiyet ifadesi 10
toplumsal cinsiyet kimliği 10, 97, 98–9, 102–3, 105, 134
Toshimasa, Shunsai 62, 63
Townshend, Pete 100
trans 93
trans bireyler 9, 38–9, 75, 84, 103, 104, 113, 134
Trans Cinayetleri İzleme Projesi 123
trans dışlayıcı radikal feministler 120, 121
trans hakları hareketi 108, 121–3, 124, 134–5
trans paniği savunması 135
transfobi 123
Transgender Yılı 127–8
Transmen and FTMs [Trans Erkekler ve FTM'ler] 94
transseksüellik 88
travesti 80
Trump, Donald 118, 119
Truth, Sojourner 110, 111
tubbileştirme 85, 88, 89, 93–4, 105
Tubman, Harriet 110, 111
tuvalet kanunu 124
tuvaletler 124, 126
Tyler, Amina 120

üçüncü cins 79, 80, 105, 129

UNICEF 74

van Anders, Sari 42
Vesalius, Andreas 32
Victoria Çağı 59–60
video oyunları 127
Vietnam 72, 73, 80
Vincenzo, Una 87

Wainwright, Hilary 49
Walby, Sylvia 16
Warhol, Andy 41
waria topluluğu 80, 81
Watson, Emma 128
Weegee 89
Wegener, Gerda 92
Weinstein, Harvey 114
West, Candace 43
West, Kanye 126, 127
Westboro Baptist Kilisesi 123
Whipping Girl [Kırbaçlayan Kız] 123
Whitehall, John 104
Wilde, Oscar 86
Wollstonecraft, Mary 36, 37, 109
Wong, Sarah 102–3
Woolf, Virginia 92
Wright of Derby, Joseph 34, 35
Y kuşağı 128
Yahudilik 62

yanlış cinsiyetlendirme 124
Yeni Zelenda 59
yiyecek üretimi 49, 50, 51, 60, 61
Young, Iris Marion 67
Yusuf, Hanna 120

zamirler 12, 126
Zapotek Kültürü 80
zenana 63
Zimmerman, Don H. 43
Zuni topluluğu 78, 79

Teşekkürler:
Yazar Thames & Hudson'daki yazı işleri ekibine bu projedeki heves/heyecanları için teşekkürlerini sunar. Özel teşekkür ve sevgilerimizi ise tartışmanın akıl hocası Gil Jackson-Hines'e yolluyoruz.

Toplumsal Cinsiyet Akışkan mıdır?

Orijinal adı: Is Gender Fluid?
© 2018 Thames & Hudson Ltd, London
Yazan: Sally Hines
Dizi editörü: Matthew Taylor
İngilizce aslından çeviren: Özge Çağlar Aksoy

© hep kitap, 2019
Bu kitap Thames & Hudson Ltd işbirliğiyle yayımlanmıştır.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Kasım 2019, İstanbul

ISBN 978-605-192-353-6

Sertifika no: 34204

Baskı: Optimum Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
34295 Küçükçekmece / İstanbul
Tel. (0212) 463 71 25
Sertifika no: 41707

hep kitap
Caferağa Mah.
Neşet Ömer Sok.
Aydın İş Merkezi
No: 4 Kat: 4
Kadıköy 34710 İstanbul

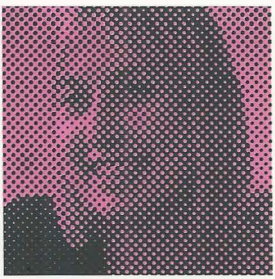
www.hepkitap.com.tr / info@hepkitap.com.tr

* hepkitap, TEAS Yayıncılık A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Önemli Olaylar

MÖ 1503-1482	Mısır'da kadın Firavun Hatşepsut geleneksel firavun sakalıyla erkek kıyafetleri giyerken tasvir edildi.
MÖ 400-MS	Kama Sutra'da "üçüncü cins" insanlara gönderme yapıldı.
MS 220	Biseksüel olduğu düşünülen Roma imparatoru Elagabus daha on sekiz yaşındayken katledildi.
1412	Erkek kıyafetleriyle İngilizlerle savaşan Fransız kahraman Jeanne D'arc doğdu.
1654	İsveç kraliçesi Kristina tahttan çekildi, erkek gibi giyinmeye başladı ve kendine Kont Dohna adını verdi.
1711	Joseph-François Lafitau Yerli Amerika kabilelerinden İrokualar arasındaki üçüncü cins uygulamalardan bahsetti.
1728	Hem erkek hem kadın olarak yaşayan Şövalye D'Éon doğdu.
1755	Birleşik Krallık'ın ilk bilinen trans bireyi Charlotte Clark otobiyografisini yayımladı.
1870	Karl Friedrich Otto Westphal eşcinsellik ve transseksüellik üzerine ilk tıbbi makaleyi yayımladı.
1891	Tahiti yerlileri ilk başta uzun saçlı ressam Paul Gaugin'in Avrupalı bir Mahu olduğunu düşündü.
1919	Berlin'de Magnus Hirschfeld trans bireyler için ilk kliniği açtı.
1930	Danimarka'da Lili Elbe cinsiyet değişikliği ameliyatı geçiren ilk insanlardan biri oldu.
1939-1945	İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi rejimi eşcinsel ve trans bireyleri hapsetti, öldürdü, deneylerinde kobay olarak kullandı.
1951-1952	Amerika'da ilk cinsiyet değişikliği ameliyatını geçiren Christine Jorgensen yoğun ilgi gördü.
1958	Rusya'da Dr. Judy Wu cinsiyet atama için ilk falloplastiyi gerçekleştirdi.
1964	Reed Erickson'ın kurduğu Erickson Educational Foundation eşcinsel ve trans bireylerin haklarını savundu.
1966	Harry Benjamin *The Transsexual Phenomenon*'da yeniden cinsiyet atamayı savundu.
1966	Compton Cafeteria ayaklanmacıları polisin San Francisco'daki trans bireylere karşı kötü davranışlarını protesto ettiler.
1969	Stonewall Ayaklanmalarında LGBT üyeleriyle polis karşı karşıya geldi.
1972	İsveç dünyada resmi olarak cinsiyet değişimine izin veren ilk ülke oldu.
1977	New York Yüksek Mahkemesi trans kadın Renée Richards'ın profesyonel kadın tenisçi olma hakkının olduğuna karar verdi.
1990	Judith Butler'ın çığır açan kitabı *Cinsiyet Belası* toplumsal cinsiyetin performatif olduğunu ileri sürdü.
1999	İlk Trans Anma Günü'nde cinayet kurbanı translar anıldı.
1999	Barry Winchell trans kadın Calpernia Addam'la bir ilişki yaşadığı anlaşılınca asker arkadaşı tarafından öldürüldü; bu Amerika politikasındaki "Sorma, Söyleme" tartışmasını başlattı.
2008	Trans genç kız Angie Zapata öldürüldü; katili ABD'de trans bir bireye karşı şiddetten nefret suçuyla suçlanacak ilk kişi olacaktı.
2008	Stu Rasmussen Silverton, Oregon'da ABD'nin ilk bilinen trans valisi oldu.
2012	Amerika Eşit İş Fırsatları Komisyonu trans çalışanların 1964 Medeni Haklar Yasası'nın VII. Maddesi kapsamında korunduğunu açıkladı.
2016	Obama yönetimi kamu okullarını çocukların toplumsal cinsiyet kimliklerine uygun tuvalet ve soyunma odalarını kullanmasına izin vermeye yöneltti.
2017	Danimarka trans kimlikleri akıl sağlığı bozuklukları listesinden resmi olarak çıkardı.
2017	Alman Anayasası interseks bireylerin nüfusa ne kadın ne de erkek olarak kaydolmasına karar verdi.

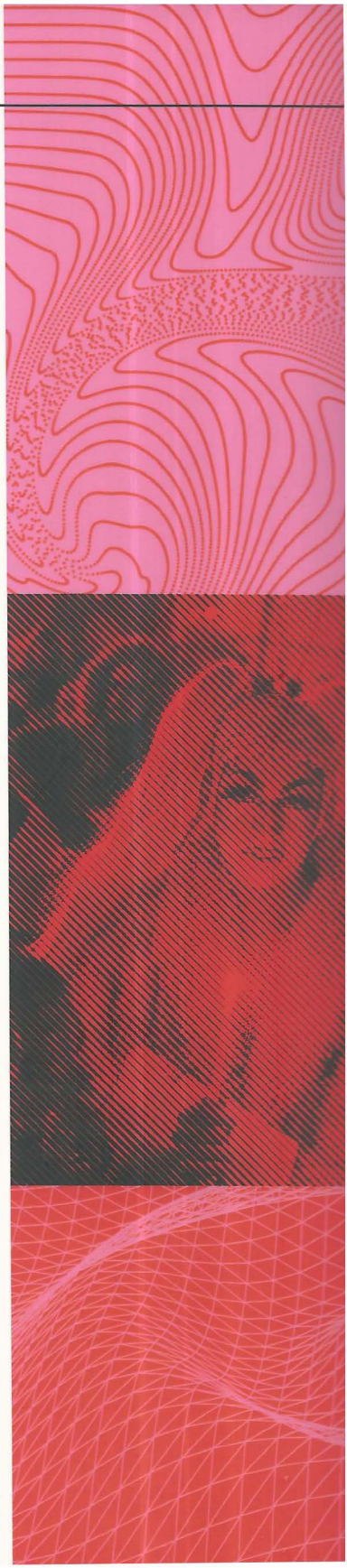
Önemli Sorular

Sally Hines Leeds Üniversitesi'nde Sosyoloji ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bölümlerinde doçent. Aynı okulda 2009 ila 2014 yılları arasında Disiplinlerarası Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezi'nin başkanlığını yaptı. Çalışmalarını, toplumsal cinsiyet, cinsellik, yakınlık ve beden, transgender konularında sürdürüyor. Cinsiyet çeşitliliği ve kimlik üzerine çok sayıda makale yayımladı. Toplumsal cinsiyet çalışmaları merkezlerini bir araya getiren "Sexgen" isimli disiplinlerarası ağın da kurucularından.

Matthew Taylor toplumu fikirler ve eylemlerle bir 21. yüzyıl aydınlanmasına hazırlayan, 250 yıllık İngiliz kuruluşu RSA'nın başkanı. Bir yazar ve konuşmacı olan Taylor siyaset, kamu hizmeti reformu ve kültürel teori üzerine yazılar yazıyor. Yazıları *Newsnight*, *The Daily Politics* ve *The Maze*'de yayımlanıyor.

Kapak: (ön) Fotoğraf Olga Simonenko. Konsept: Pascale de Koning. Model: Cheraine Balje. © Olga Simonenko, Simonenko Photography; (arka): Scott Olson / Getty Images

Önemli Sorular

Toplumsal Cinsiyet Akışkan mıdır?

Doğduğumuzda her birimize fiziksel anatomimize dayanan biyolojik bir cinsiyet atanır. Peki neden bazı insanların biyolojik cinsiyetleriyle içsel kimlikleri arasında bu kadar fark oluyor? Cinsiyet olduğumuz bir şey midir yoksa inşa ettiğimiz bir şey mi? Toplumsal cinsiyet ifademiz doğuştan mıdır yoksa zamanla mı gelişir? Geleneksel ikili kadın ve erkek rolleri böylesi esnek ve akışkan bir dünyaya uygun mu? Bu kapsamlı, ilham verici kitap toplumsal cinsiyet ve psikoloji arasındaki bağları inceleyerek bireysel ve sosyal tavırların yüzyıllar içinde nasıl değiştiğini ortaya koyuyor.

"Önemli Sorular" Dizisi

Yenilikçi, bilgilendirici, çığır açıcı bu dizi, hayatlarımızda ve bugünün dünyasında büyük etkisi olan temel meselelere yepyeni bir pencereden bakıyor. Eşsiz görsel tasarımı ve katmanlı metin yapısıyla karmaşık konuları anlamamızı kolaylaştırıyor. Geriye sadece önemli soruların ardındaki tartışmaların derinliklerine inmek kalıyor.

2019
THG
0718195
PYV

hep kitap

ISBN 978-605-192-353-6

TAVSİYE EDİLEN PERAKENDE SATIŞ FİYATI 45 TL (KDV'DEN MUAFTIR)